

RINKOTYRA

MARKET RESEARCH

ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI
AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

2(50)
2011

RINKOTYRA MARKET RESEARCH

ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI
AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

2(50)
2011

VILNIUS

LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF AGRARIAN ECONOMICS

Rinkotyra : Žemės ūkio ir maisto produktai = Market research : Agricultural and food products. – Nr. 2 (50). – Vilnius: LAEI, 2011. – 118 p.: iliustr., lent.

UDK: 339.13.017(051) + 338.439(051)

Leidinyje „Rinkotyra“ Nr. 2 (50) nagrinėjami žemės ūkio ir maisto produktų rinkos pokyčiai. Analizuojamos grūdų ir jų produktų, daržovių, vaisių ir uogų, vištienos, kiaušinių kainų tendencijos, pokyčiai bulvių, pieno ir mėsos bei jų produktų rinkose. Lietuvos duomenys lyginami su kitų ES šalių duomenimis, pateikiamos trumpalaikės prognozės.

Pateikiama išsami Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos 2011 metų I pusmečio rezultatų analizė.

Prieduose – kai kurių grūdų produktų mažmeninių kainų grandinės ir pieno produktų mažmeninės kainos.

The market changes of agricultural and food products are analyzed in the publication „Market Research“ No 2 (50). Grain and grain products, vegetable, fruit and berries, poultry, eggs price tendencies, changes in the potato, milk, meat and their products markets are analyzed. The Lithuanian data is compared with appropriate data of the other EU member states, short – term prognoses are presented.

Comprehensive analysis of the Lithuanian foreign trade in the first half of 2011 by agricultural and food products is revealed.

Annexis – retail price chains of some grain products and retail prices of some dairy products.

Redakcinė kolegija:

Editorial Board:

dr. Rasa Melnikienė (pirmininkė/*Chief Editor*),

dr. Vygantas Katkevičius, dr. Irena Kriščiukaitienė, doc. dr. Arvydas Kuodys,

doc. dr. Aleksandras Savilionis, dr. Virgilijus Skulskis

© Cituojant būtina nurodyti šaltinį ir interneto svetainės adresą <<http://www.laei.lt/.....>>

© LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS, ISSN 2029-2287 (online) 2009

© LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS, ISSN 1392-6101 (print) 1998

TURINYS

CONTENTS

Grūdų ir jų produktų kainų tendencijos Lietuvoje 2008–2011 metais <i>Price trends of grain and grain products in Lithuania in 2008–2011</i>	
V. Bradūnas	5
Bulvių rinkos tendencijos 2011 metų sausio–liepos mėnesiais <i>Tendencies in the potato market in January–July of 2011</i>	
I. Lukošiu­tė	23
Daržovių kainų tendencijos 2011 metais <i>Tends in vegetables market in 2011</i>	
I. Lukošiu­tė	30
Vaisių ir uogų kainos 2007–2011 metais <i>Prices of fruit and berries in 2007–2011</i>	
L. Petrauskaitė	43
Pieno ir jo produktų rinka <i>Milk and dairy market</i>	
D. Mikelionytė	52
Mėsa ir mėsos produktai <i>Meat and meat products</i>	
A. Gapšys	62
Lietuviškos vištienos kainų tendencijos <i>Trends of Lithuanian chicken prices</i>	
L. Petrauskaitė	76
Lietuviškų kiaušinių kainos 2007–2011 metais <i>Prices of Lithuanian eggs in 2007–2011</i>	
L. Petrauskaitė	84
Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais tendencijos 2011 metų I pusmetį <i>The trends of Lithuania's foreign trade in agricultural and food products in the 1st half-year 2011</i>	
T. Petuchova, A. Laskauskienė	91
1 PRIEDAS Kai kurių grūdų produktų mažmeninių kainų grandinės <i>ANNEX 1. Retail price chains of some grain products</i>	
V. Bradūnas	113
2 PRIEDAS Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos 2007–2011 m. <i>ANNEX 2. Retail prices of some dairy products in 2007–2011</i>	
D. Mikelionytė	116

GRŪDŲ IR JŲ PRODUKTŲ KAINŲ TENDENCIJOS LIETUVOJE 2008–2011 METAIS PRICE TRENDS OF GRAIN AND GRAIN PRODUCTS IN LITHUANIA IN 2008–2011

Vidmantas BRADŪNAS

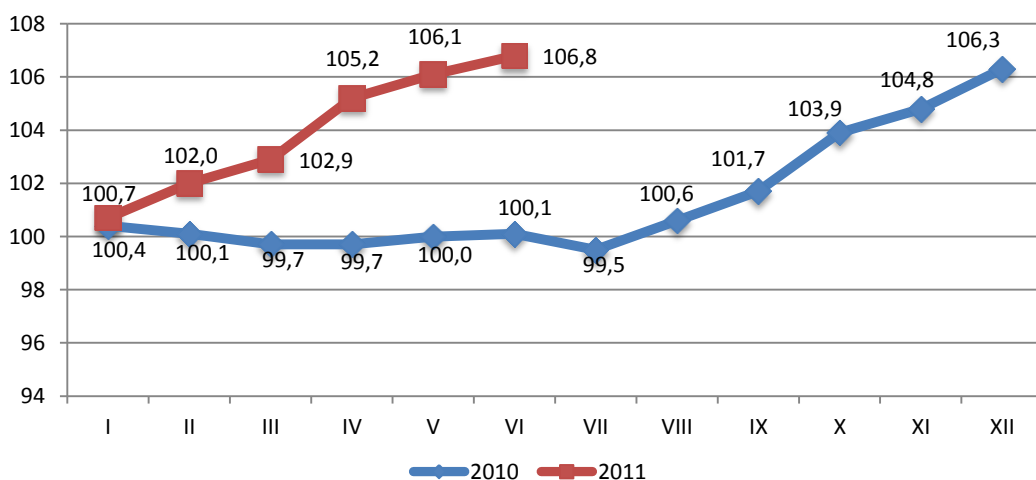
LAEI Produktų rinkotyros skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas, vidmantas@laei.lt

Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų pokyčiai rodo, kad vidutinė jų kaina iki 2009 metų rugpjūčio mėnesio buvo didesnė nei 2008 metais, o vėliau pradėjo mažėti (1 lentelė). 2010 metų I pusmetį duonos ir grūdų produktų vidutinė kaina taip pat mažėjo ir buvo nuo 1,3 iki 3,4 proc. mažesnė už 2009 metų atitinkamo mėnesio kainą. Nuo 2010-ųjų liepos ji pradėjo kilti ir gruodžio mėnesį buvo 6,3 proc. aukštesnė nei 2009-ųjų gruodį. 2011 metais minėta kaina taip pat augo. 2011 metų birželio mėnesį ji buvo 13,4 proc. didesnė nei 2010-ųjų birželį.

1 lentelė / Table 1

Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų pokyčiai 2009–2011 metais, proc. [5]
(kainų pokytis lygintas su atitinkamu praėjusių metų mėnesiu)
Changes in retail prices of bread and grain products in 2009–2011, per cent
(change in prices compared to corresponding month of last year)

Metai/Year	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2009	15,2	12,9	9,7	7,0	4,6	2,8	1,4	-0,3	0,0	-0,5	-1,1	-1,9
2010	-2,2	-2,7	-3,4	-3,2	-2,4	-1,5	-1,3	0,1	0,7	2,6	3,7	6,3
2011	6,6	8,2	9,6	12,0	12,8	13,4						

1 pav. Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų tendencijos 2010–2011 metais, proc.
(100 proc. = 2010 m. gruodžio mėn.) [5]

Figure 1. Retail price trends of bread and grain products in 2010–2011, per cent
(100 per cent = January of 2010)

Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų tendencija 2010–2011 metais pateikta 1 pav. 2010 metais vidutinė duonos ir grūdų produktų kaina iki liepos mėnesio mažėjo, o vėliau pradėjo kilti. Nuo liepos iki gruodžio ji išaugo 6,8 proc. punkto. 2011 metais minėta kaina taip pat kyla – nuo metų pradžios, palyginti su 2010-ųjų gruodžiu, ji padidėjo 6,8 proc. punkto.

Grūdų ir rapsų sėklų supirkimas. Per 2011 metų I pusmetį Lietuvoje supirkta 282,0 tūkst. t javų grūdų, arba 43,7 proc. mažiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį (2 lentelė). Daugiausia per minėtą laikotarpį sumažėjo maistinių miežių, avižų, kvietrugių ir rugių supirkimas, o daugiau supirkta tik pašarinių kviečių ir ankštinių augalų grūdų. Rapsų sėklų irgi supirkta 21,5 proc. (1,7 tūkst. t) mažiau. Javų grūdų supirkimas sumažėjo dėl mažesnių atsargų pas augintojus, kadangi 2010 metais gautas 1039,0 tūkst. t menkesnis javų grūdų derlius nei 2009-aisiais.

2 lentelė / Table 2

Grūdų ir rapsų sėklų supirkimas 2008–2011 metų I pusmetį, tūkst. t [7;2]
Purchase of grains and rapeseed in the 1st half of 2008–2011, thou. t

Grūdai ir rapsų sėklos <i>Grains and rapeseed</i>	2008	2009	2010	2011*	Pokytis <i>Change, %</i>
Visi javų grūdai <i>Cereals, total</i>	400,1	707,1	500,5	282,0	-29,5
<i>iš jų / of which</i>					
kviečiai / <i>wheat</i>	278,4	492,7	324,1	212,6	-23,6
I klasės maistiniai <i>food wheat, class I</i>	66,8	64,6	208,8	122,8	83,8
II klasės maistiniai <i>food wheat, class II</i>	142,0	263,5	68,8	29,8	-79,0
pašariniai / <i>Feed wheat</i>	69,6	164,6	46,5	60,0	-13,8
rugiai / <i>rye</i>	11,7	32,7	22,5	4,4	-62,4
I klasės maistiniai <i>food rye, class I</i>	1,9	23,2	6,9	2,1	10,5
miežiai / <i>barley</i>	97,0	132,8	135,4	61,7	-36,4
maistiniai / <i>food barley</i>	7,4	10,0	12,3	1,4	-81,1
salykliniai / <i>malt barley</i>	23,8	14,5	28,0	10,1	-57,6
pašariniai / <i>Feed barley</i>	65,8	108,3	95,1	50,2	-23,7
avižos / <i>oat</i>	3,4	3,5	4,7	0,7	-79,4
grikiiai / <i>buckwheat</i>	0,8	0,4	0,2	0,1	-87,5
kvietrugiai / <i>triticale</i>	7,4	43,9	13,1	2,4	-67,6
kukurūzai / <i>maiše</i>	1,1	1,1	0,5	0,1	-90,9
Ankštinių augalų grūdai <i>Dried pulses grain</i>	2,2	1,4	1,8	2,1	-4,5
Rapsų sėklos** <i>Rapeseed**</i>	2,1	6,0	7,9	6,2	3 k.

* LAEI skaičiavimai.

** ŽŪMPRIS.

Per 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdų supirkta 29,5 proc. (118,1 tūkst. t), o ankštinių augalų grūdų – 4,5 proc. (0,1 tūkst. t) mažiau. Per minėtą laikotarpį daugiausia sumažėjo kukurūzų, grikių, maistinių miežių ir II klasės maistinių kviečių supirkimas. Žymiai daugiau supirkta I klasės maistinių kviečių ir I klasės maistinių rugių bei rapsų sėklų. Iš supirktų grūdų analizės pagal asortimentą darytina prielaida, kad kai kurių grūdų kokybiniai parametrai pagerėjo. Pavyzdžiui, 2008 metų I pusmetį I klasės maistiniai kviečiai iš bendro supirktų kviečių kiekio sudarė tik 24,0 proc., o 2011-aisiais per tą patį laikotarpį – 57,8 proc., t. y. 2,4 karto daugiau.

Grūdų produktų gamyba ir vartojimas. Per 2011 metų I pusmetį, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, grūdų produktų, išskyrus kvietinius miltus bei konditerijos ir pyrago gaminius, gamyba mažėjo (3 lentelė).

3 lentelė / Table 3

Grūdų produktų gamyba 2008–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t [5]
Production of grain products in January-June of 2008–2011, thou. t

Grūdų produktai <i>Grain products</i>	2008	2009	2010	2011	Pokytis <i>Change, %</i>
Kvietiniai miltai / <i>Wheat flour</i>	126,2	113,6	116,0	146,8	16,3
Ruginiai miltai / <i>Rye flour</i>	10,0	9,8	14,4	13,7	37,0
Javų kruopos / <i>Cereal groats</i>	11,7	11,3	10,2	5,9	-49,6
Šviežia duona / <i>Fresh bread</i>	70,9	66,9	66,4	63,0	-11,1
iš to kiekio / <i>of the quantity</i>					
ruginė duona / <i>rye bread</i>	30,4	29,9	30,0	29,5	-3,0
kita duona (balta ir batonai) <i>other bread</i>	40,5	37,0	36,4	33,5	-17,3
Konditerijos ir pyrago gaminiai <i>Pastry and confectionery</i>	13,3	11,9	11,4	11,4	-14,3

Grūdų perdirbimo įmonės daugiausia sumažino javų kruopų gamybą. Konditerijos ir pyrago gaminių buvo pagaminta tiek pat, o duonos gamyba sumažėjo: baltos duonos ir batonų – 8,0 proc., ruginės duonos – 1,7 proc. Kvietinių miltų gamyba išaugo 26,6 proc. (30,8 tūkst. t). Per analizuojamą laikotarpį kvietinių ir ruginių miltų gamyba augo, o likusiųjų grūdų produktų – mažėjo. 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2008-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, daugiausia sumažėjo javų kruopų gamyba. Kadangi tik menka dalis grūdų produktų eksportuojama, juntamą įtaką jų gamybai padarė mažėjantis vartojimas šalyje.

2011 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu, kvietinių ir ruginių miltų bei konditerijos ir pyrago gaminių pardavimas vidaus rinkoje šiek tiek padidėjo, o žymiai sumažėjo javų kruopų ir nežymiai – duonos (4 lentelė).

Tačiau 2008–2011 metų laikotarpiu visų grūdų produktų, išskyrus ruginius miltus, pardavimas vidaus rinkoje sumažėjo. 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2008-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, didžiausia mažėjimo tendencija – javų kruopų, kvietinių miltų bei konditerijos ir pyrago gaminių. Vidaus vartojimo mažėjimą didele dalimi lėmė kylančios grūdų produktų kainos, mažėjanti vartotojų perkamoji galia ir kintantys jų vartojimo įpročiai, kai įprasti maisto produktai keičiami pigesniais.

Reikšmingų pokyčių įvyko grūdų užsienio prekyboje per 2011-ųjų metų I pusmetį, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (5 lentelė).

4 lentelė / Table 4

Grūdų produktų pardavimas vidaus rinkoje
2008–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t [5]
Sale of grain products on the domestic market in January-June of 2008–2011, thou. t

Grūdų produktai <i>Grain products</i>	2008	2009	2010	2011	Pokytis <i>Change, %</i>
Kvietiniai miltai / <i>Wheat flour</i>	66,6	56,6	49,8	57,2	-14,1
Ruginiai miltai / <i>Rye flour</i>	8,5	8,6	14,1	14,2	67,1
Javų kruopos / <i>Cereal groats</i>	7,6	7,4	7,4	4,5	-40,8
Šviežia duona / <i>Fresh bread</i>	66,4	61,7	62,1	59,8	-9,9
iš to kiekio / <i>of the quantity</i>					
ruginė duona / <i>rye bread</i>	29,3	27,9	28,3	27,9	-4,8
kita duona (balta ir batonai) <i>other bread</i>	37,1	33,8	33,8	31,9	-14,0
Konditerijos ir pyrago gaminiai <i>Pastry and confectionery</i>	12,8	11,4	10,8	11,0	-14,1

5 lentelė / Table 5

Javų grūdų užsienio prekyba 2010–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t [9]
Foreign trade in grains in January-June of 2010 and 2011, thou. t

Javų grūdai <i>Cereal grains</i>	Eksportas / <i>Export</i>			Importas / <i>Import</i>		
	2010	2011	pokytis <i>change, %</i>	2010	2011	pokytis <i>change, %</i>
Iš viso / <i>total</i>	648,0	368,9	56,9	59,8	133,3	2,2 k.
iš jų / <i>of which</i>						
kviečiai / <i>wheat</i>	569,6	297,0	52,1	20,1	13,8	68,7
miežiai / <i>barley</i>	40,6	53,9	132,8	5,2	32,6	6,3 k.
rugiai / <i>rye</i>	13,6	1,8	13,2	11,6	6,3	54,3
kukurūzai / <i>maize</i>	3,4	9,7	2,9 k.	14,0	73,8	5,3 k.

Statistikos departamento duomenimis, per 2011 metų sausio–birželio mėnesius, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdų eksportas 43,1 proc. sumažėjo, o importas 2,2 karto padidėjo.

Iš 6 lentelėje pateiktos informacijos galima daryti prielaidą, kad grūdų užsienio prekybos sąlygos per minėtą laikotarpį eksportuotojams buvo gana palankios – javų grūdus 2011-ųjų metų I pusmetį pavyko parduoti 78,7 proc. brangiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Javų grūdų importo kainos tuo laikotarpiu augo ne taip sparčiai, tai iš dalies galėjo lemti ir mažesnis importuojamų sėklinių javų grūdų kiekis, nes vis didesnę jų dalį augintojai pasiruošia patys.

6 lentelė / Table 6

Eksportuotų ir importuotų javų grūdų vidutinės kainos
2010 ir 2011 metų sausio–birželio mėnesiais, Lt/t [9]
Average prices of exported and imported cereal grains in January-June of 2010 and 2011, Lt/t

Javų grūdai Cereal grains	Eksporto kainos / Export price			Importo kainos / Import price		
	2010	2011	pokytis change, %	2010	2011	pokytis change, %
Iš viso / Total	479	856	78,7	738	882	19,5
iš jų / of which						
kviečiai / wheat	484	864	78,5	487	920	88,9
miežiai / barley	346	664	91,9	386	682	76,7
rugiai / rye	379	920	2,4 k.	335	691	2,1 k.
kukurūzai / maize	890	946	6,3	1004	862	-13,9

Supirkimo kainos. Mažėjančios grūdų kainos pasaulio ir ES šalių rinkose nulėmė ir sumažėjusį jų kainų lygį Lietuvos rinkoje (7 lentelė). 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, javų grūdų metinė supirkimo kaina nukrito 35,5 proc., dar labiau nukrito avižų – 54,3 proc., maistinių rugių – 48,6 proc. ir maistinių miežių – 42,6 proc. Grūdų supirkimo kainos pradėjo didėti baigiantis 2010 metų I pusmečiui ir didėjo iki metų pabaigos. Vidutinės javų grūdų supirkimo kainos 2010 metais, palyginti su 2009 metais, pakilo 44,5 proc., labiausiai grikių, kvietrugių, maistinių miežių ir maistinių rugių.

7 lentelė / Table 7

Vidutinė supirkimo kaina 2007–2010 metais, Lt/t [7]
Average purchase price in 2007–2010, Lt/t

Grūdai ir rapsų sėklos Grains and rapeseed	2007	2008	2009	2010*	Pokytis Change, %
Visi javų grūdai / Cereals, total	625	561	362	523	-16,3
iš jų / of which					
kviečiai / wheat	638	595	396	552	-13,5
I klasės maistiniai food wheat, class I	657	675	415	578	-12,0
II klasės maistiniai food wheat, class II	691	622	411	564	-18,4
pašariniai / Feed wheat	567	501	371	511	-9,9
rugiai / rye	527	480	248	386	-26,8
I klasės maistiniai food rye, class I	577	496	255	404	-30,0
miežiai / barley	637	518	317	450	-29,4
maistiniai / food barley	643	519	298	437	-32,0
salykliniai / malt barley	793	659	394	509	-35,8
pašariniai / Feed barley	600	508	305	436	-27,3
avižos / oat	511	446	204	300	-41,3
grikliai / buckwheat	914	663	564	1648	80,3
kvietrugiai / triticale	536	440	269	461	-14,0

Grūdai ir rapsų sėklos <i>Grains and rapeseed</i>	2007	2008	2009	2010*	Pokytis Change, %
kukurūzai / <i>maize</i>	749	708	438	579	-22,7
Ankštinių augalų grūdai <i>dried pulses grain</i>	529	612	428	608	14,9
Rapsų sėklos** / <i>Rapeseed**</i>	952	1269	836	1104	16,0

* LAEI skaičiavimai.

**ŽŪMPRIS.

Nors 2010 metais grūdų supirkimo kainos žymiai išaugo, vis dar nepasiektas 2007-ųjų metų supirkimo kainų lygis, išskyrus grikius, ankštinių augalų grūdus ir rapsų sėklas. Tačiau nuo 2011 metų pradžios grūdų supirkimo kainos dar didėjo.

2011 metų I pusmetį, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdai pabrango 99,0 proc., ankštinių augalų grūdai – 81,2 proc., rapsai – 67,6 proc. (8 lentelė). Daugiausia minimumu laikotarpiu brango avižos, griekiai, rugiai, kvietrugiai ir I klasės maistiniai kviečiai. Nors pastaraisiais metais kainos augo, dar ne visų grūdų rūšių 2011 metų I pusmečio vidutinės supirkimo kainos pasiekė 2008-ųjų metų atitinkamo laikotarpio vidutinės kainas. Lėčiausiai didėjo visų rūšių miežių, o sparčiausiai – grikių, rapsų sėklų, kvietrugių, ankštinių augalų grūdų ir maistinių rugių supirkimo kainos.

8 lentelė / Table 8

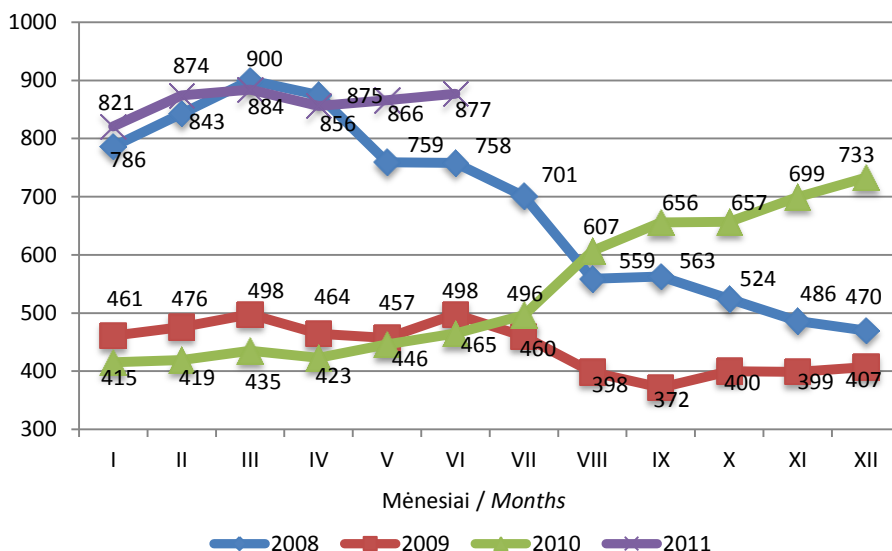
Vidutinė supirkimo kaina 2008–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, Lt/t [7;2]
Average purchase price in January-June of 2008-2011, Lt/t

Grūdai ir rapsų sėklos <i>Grains and rapeseed</i>	2008	2009	2010	2011*	Pokytis Change, %
Visi javų grūdai / <i>Cereals, total</i>	805	423	398	792	-1,6
<i>iš jų / of which</i>					
kviečiai / <i>wheat</i>	834	451	423	833	-0,1
I klasės maistiniai <i>food wheat, class I</i>	847	495	428	864	2,0
II klasės maistiniai <i>food wheat, class II</i>	857	463	426	827	-3,5
pašariniai / <i>Feed wheat</i>	761	422	395	775	1,8
rugiai / <i>rye</i>	653	317	302	737	12,9
I klasės maistiniai <i>food rye, class I</i>	658	318	293	749	13,8
miežiai / <i>barley</i>	762	375	368	657	-13,8
maistiniai / <i>food barley</i>	719	300	334	612	-14,9
salykliniai / <i>malt barley</i>	881	513	422	682	-22,6
pašariniai / <i>Feed barley</i>	685	363	357	650	-5,1
avižos / <i>oat</i>	579	278	220	619	6,9
griekiai / <i>buckwheat</i>	908	513	772	1974	2,2 k.
kvietrugiai / <i>triticale</i>	633	348	331	743	17,4
kukurūzai / <i>maize</i>	787	410	527	753	-4,3
Ankštinių augalų grūdai <i>dried pulses grain</i>	762	481	485	879	15,4
Rapsų sėklos** / <i>Rapeseed**</i>	1260	924	958	1606	27,5

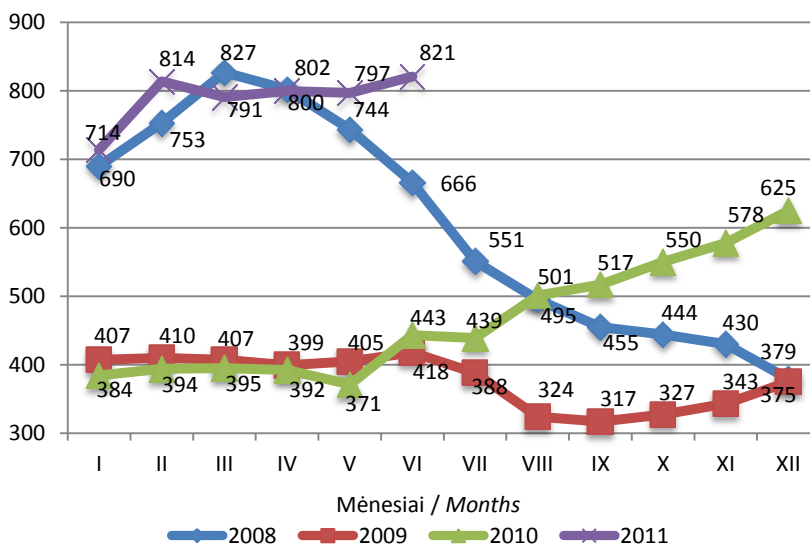
* LAEI skaičiavimai.

**ŽŪMPRIS.

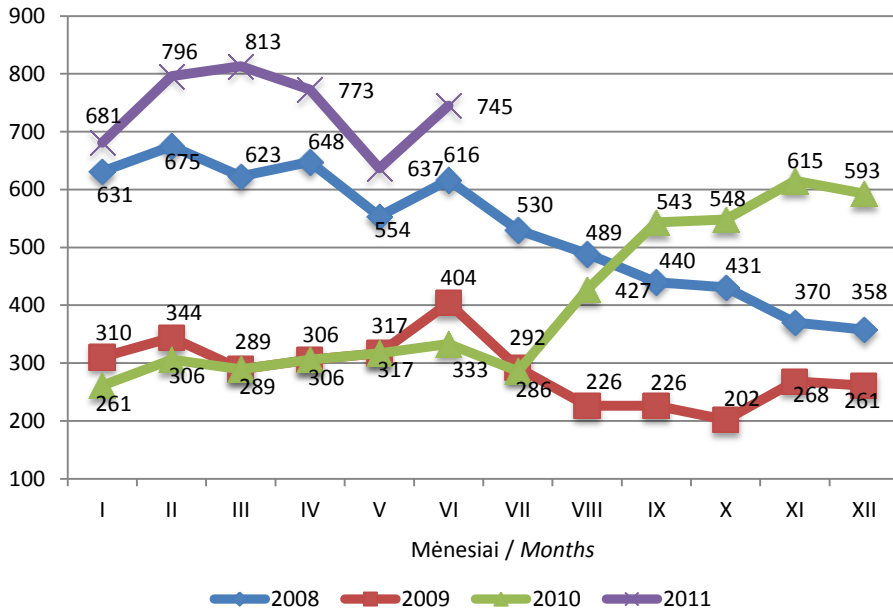
2011 metų birželį vidutinė maistinių kviečių supirkimo kaina, palyginti su 2010-ųjų birželiu, buvo 88,6 proc. (2 pav.), pašarinių kviečių – 85,3 proc. (3 pav.), maistinių rugių – 2,2 karto (4 pav.), pašarinių miežių – 86,9 proc. (5 pav.), rapsų – 53,7 proc. (6 pav.) didesnė. Per 2011 metų I pusmetį grūdai pabrango: maistiniai kviečiai – 6,8 proc., pašariniai kviečiai – 15,0 proc., pašariniai miežiai – 15,8 proc., maistiniai rugiai – 9,4 proc. ir rapsai – 4,8 proc.

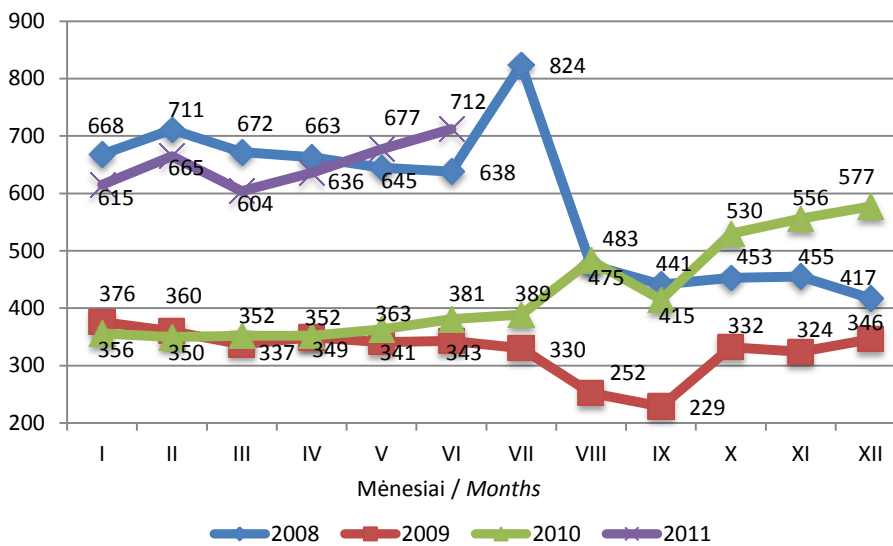
2 pav. Maistinių kviečių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [8]
 Figure 2. Food wheat purchase price in 2008–2011, Lt/t

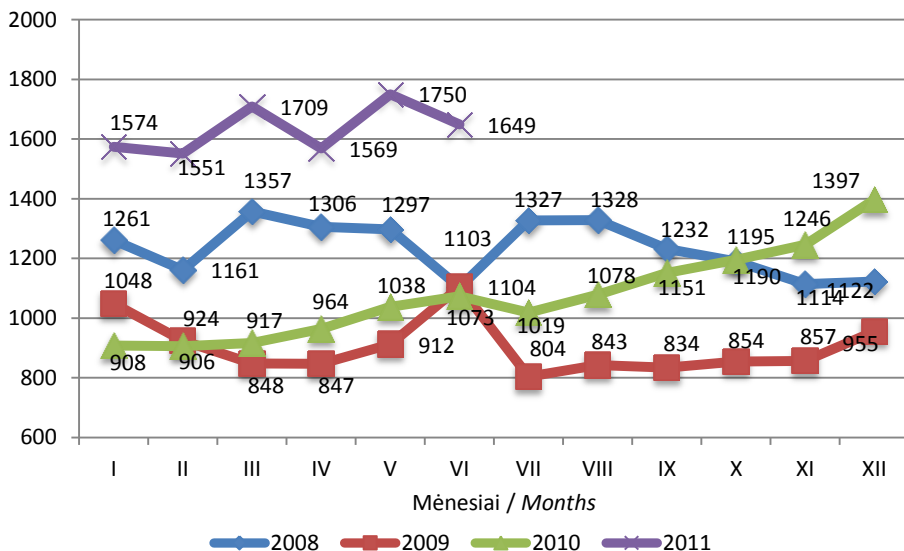
3 pav. Pašarinių kviečių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [8]
 Figure 3. Feed wheat purchase price in 2008–2011, Lt/t

4 pav. Maistinių rugių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [7;2]
Figure 4. Food rye purchase price in 2008–2011, Lt/t

5 pav. Pašarinių miežių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [7;2]
Figure 5. Feed barley purchase price in 2008–2011, Lt/t

6 pav. Vidutinė rapsų supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [2]
Figure 6. Average purchase price of rapeseed in 2008–2011, Lt/t

ŽŪMPRIS duomenimis, ES valstybėse 2010–2011 metų 14-ą ir 25-ą savaites grūdų ir rapsų supirkimo kainų kitimo tendencijos buvo labai panašios, tačiau 2011 metų 25-ą savaitę, palyginti su 2010-ųjų ta pačia savaitę, padidėjo skirtingai (9 lentelė). 2011 metų birželio pabaigoje už maistinius kviečius Vokietijoje, Estijoje, Vengrijoje ir Latvijoje buvo mokama atitinkamai 2,4–18,8 proc. mažiau, o kitose valstybėse jie buvo 0,6–14,9 proc. brangesni nei Lietuvoje. Už pašarinius kviečius daugiau nei Lietuvoje buvo mokama Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, o likusiose minėtose valstybėse jie buvo 4,3–18,4 proc. pigesni. Maistiniai rugiai Lietuvoje buvo 5,0 proc. brangesni nei Vokietijoje, 17,5 proc. – nei Lenkijoje, 20,4 proc. – nei Estijoje. Už pašarinius miežius 9 lentelėje minimos valstybės mokėjo atitinkamai 1,0–15,4 proc. pigiau nei Lietuva. Rapsai Lietuvoje buvo atitinkamai 2,2–9,9 proc. brangesni nei Vengrijoje, Estijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje.

Ateities sandoriai tarptautinėse biržose rodo, kad grūdų ir rapsų kainos 2011 metų II ketvirtį nežymiai kito mažėjimo linkme (10 lentelė).

Grūdų produktų didmeninės kainos. Grūdų produktų vidutinės didmeninės kainos, pradėjusios mažėti 2008 metų rugpjūčio mėnesį, išskyrus ruginę duoną, nežymiai mažėjo ir iki 2010 metų liepos mėnesio, o vėliau pradėjo kilti (7–10 pav.).

9 lentelė / Table 9

Vidutinės grūdų ir rapsų kainos kai kuriose ES valstybėse
2010–2011 metų 14-ą ir 25-ą savaites, Lt/t [1]

Average prices of grains in selected countries in the 14 and 25 weeks of 2010 and 2011, Lt/t

Valstybės Countries	2010		2011		2011/2010, %	
	14 sav. 14 week (04-05–11)	25 sav. 25 week (06-21–27)	14 sav. 14 week (04-04–10)	25 sav. 25 week (06-20–26)	14 sav. 14 week	25 sav. 25 week
Maistiniai kviečiai / Food wheat						
Slovakija / Slovakia	389	374	975	964	250,6	257,8
Lenkija / Poland	410	464	836	866	203,9	186,6
Jungtinė Karalystė / UK	453	521	926	844	204,4	162,0
Lietuva / Lithuania	384	412	811	839	211,2	203,6
Vokietija / Germany	399	467	861	819	215,8	175,4
Estija / Estonia	389	389	769	778	197,7	200,0
Vengrija / Hungary	354	394	934	707	263,8	179,4
Latvija / Latvia	401	431	814	681	203,0	158,0
Pašariniai kviečiai / Feed wheat						
Lenkija / Poland	399	459	777	834	194,7	181,7
Latvija / Latvia	308	390	675	803	219,2	205,9
Estija / Estonia	402	376	746	794	185,6	211,2
Lietuva / Lithuania	384	398	716	771	186,5	193,7
Vokietija / Germany	392	464	789	738	201,3	159,1
Jungtinė Karalystė / UK	398	430	822	670	206,5	155,8
Slovakija / Slovakia	351	361	708	631	201,7	174,8
Vengrija / Hungary	344	352	842	629	244,8	178,7
Maistiniai rugiai / Food rye						
Čekija / Czech Republic	324	338	788	885	243,2	261,8
Lietuva / Lithuania	283	311	738	798	260,8	256,6
Vokietija / Germany	364	419	786	760	215,9	181,4
Lenkija / Poland	271	308	679	679	250,6	220,5
Estija / Estonia	283	309	673	663	237,8	214,6
Pašariniai miežiai / Feed barley						
Lietuva / Lithuania	307	339	696	715	226,7	210,9
Estija / Estonia	303	310	666	708	219,8	228,4
Latvija / Latvia	317	292	609	705	192,1	241,4
Vokietija / Germany	335	360	668	696	199,4	193,3
Lenkija / Poland	321	349	699	672	217,8	192,6
Jungtinė Karalystė / UK	340	380	707	605	207,9	159,2
Rapsai / Rapeseed						
Lietuva / Lithuania	999	999	1452	1649	145,4	165,1
Vengrija / Hungary	953	961	1612	1612	169,7	167,7
Estija / Estonia	1019	1054	1534	1592	150,5	151,0
Vokietija / Germany	961	1034	1584	1588	164,8	153,4
Lenkija / Poland	1041	1087	1525	1486	146,5	136,7

10 lentelė / Table 10

Ateities sandorių maistinių kviečių ir rapsų kainos tarptautinėse biržose 2011 metais, Lt/t
*Food wheat and rapeseed prices of future contracts on the International stock exchanges
in 2011, Lt/t*

Birža <i>Exchange</i>	Pristatymo mėnuo <i>Delivery month</i>	15 sav. <i>15 week</i> (04-11-17)	18 sav. <i>18 week</i> (05-02-08)	20 sav. <i>20 week</i> (05-16-22)	23 sav. <i>23 week</i> (06-06-12)	26 sav. <i>26 week</i> (06-27-07-03)
Maistiniai kviečiai / Food wheat						
MATIF	2011 08	715	720	840	789	650
	2011 11	718	735	845	799	648
	2012 01	722	739	849	800	656
	2012 03	727	743	853	803	666
	2012 05	729	748	855	809	672
	2012 08	–	717	845	780	636
Pašariniai kviečiai / Feed wheat						
LIFFE	2011 07	794	745	772	745	668
	2011 11	640	648	759	716	615
	2012 01	648	652	765	726	623
	2012 03	652	662	774	737	628
	2012 05	664	677	788	745	644
	2012 07	–	688	795	757	644
Miežiai / Barley						
WCE	2011 10	508	496	512	494	509
	2011 12	508	496	512	494	505
	2012 03	508	496	512	494	505
	2012 05	508	496	512	494	505
	2012 07	–	496	512	494	505
Rapsai / Rapeseed						
MATIF	2011 08	1477	1474	1628	1619	1521
	2011 11	1481	1474	1608	1589	1490
	2012 02	1495	1476	1605	1581	1489
	2012 05	1474	1455	1592	1554	1466
	2012 08	–	1381	1467	1449	1373

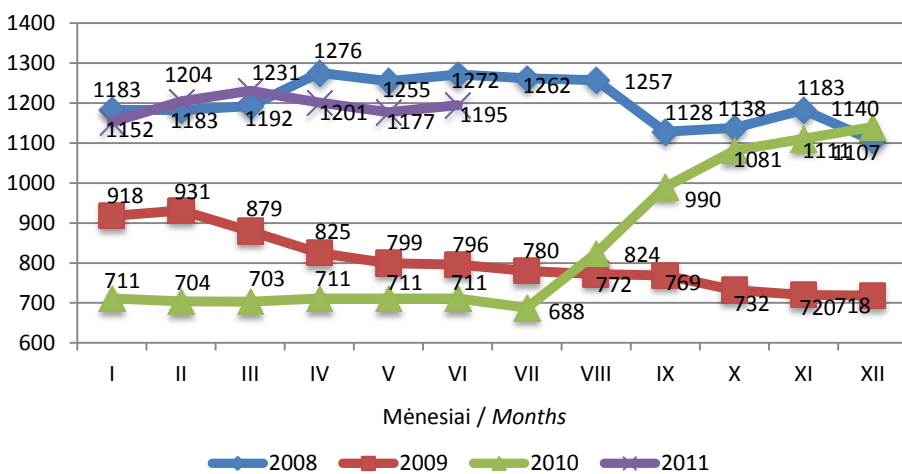
Pastaba.

LIFFE – *London International Financial Future Exchange* (Jungtinė Karalystė).

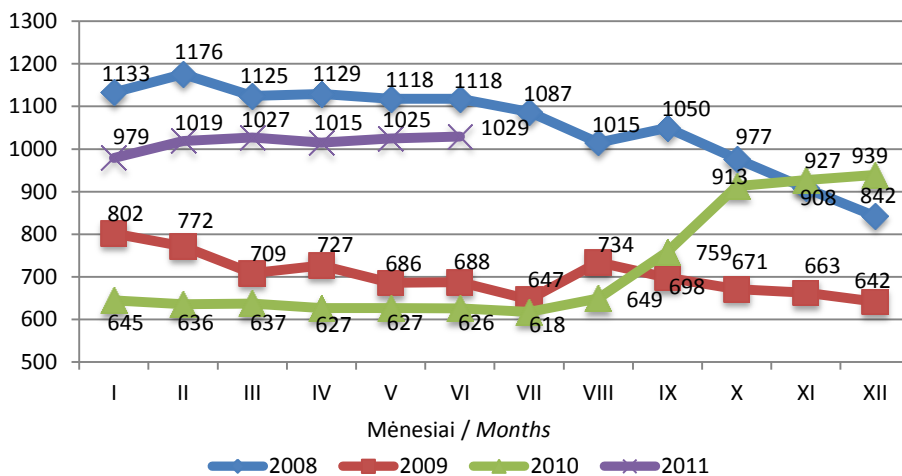
MATIF – *The International French Futures and Options Exchange* (Prancūzija).

WCE – *Winnipeg Commodity Exchange* (Kanada).

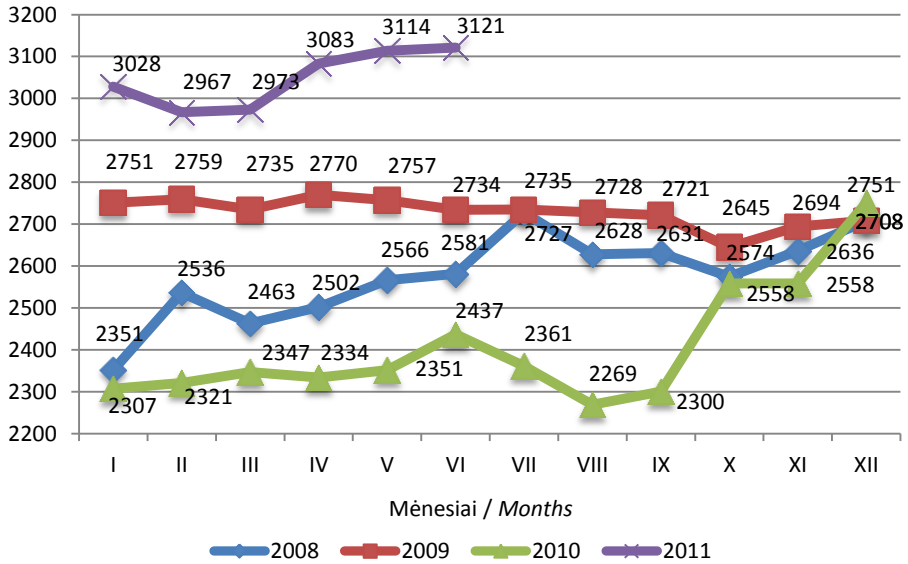
Šaltinis: tarptautinių biržų duomenys.

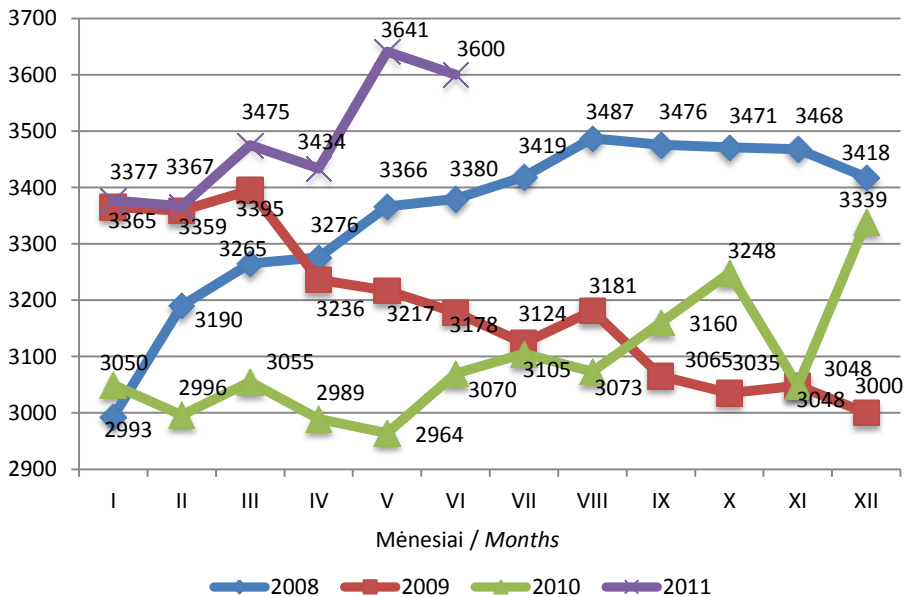
7 pav. Aukščiausios rūšies kvietinių miltų didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 7. Wholesale price of the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/t

8 pav. Sijotų ruginių miltų didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 8. Wholesale price of sifted rye flour in 2008–2011, Lt/t

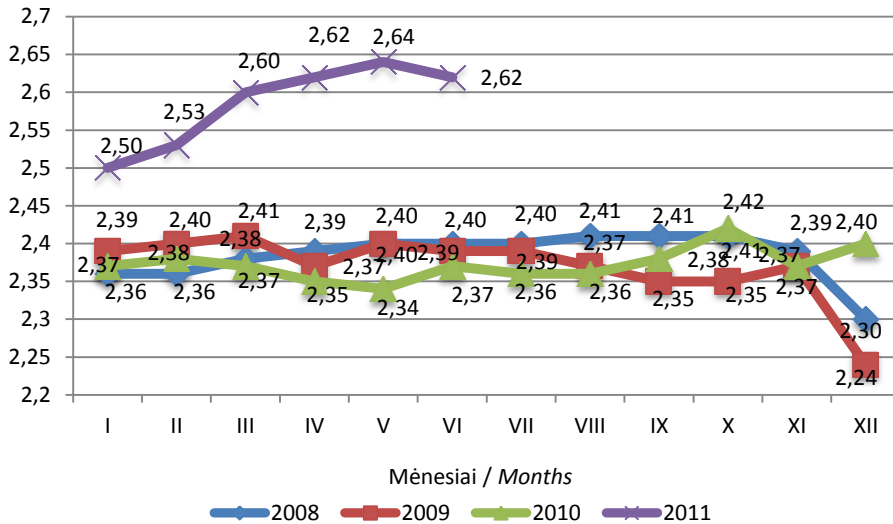
9 pav. Ruginės duonos didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 9. Wholesale price of rye bread in 2008–2011, Lt/t

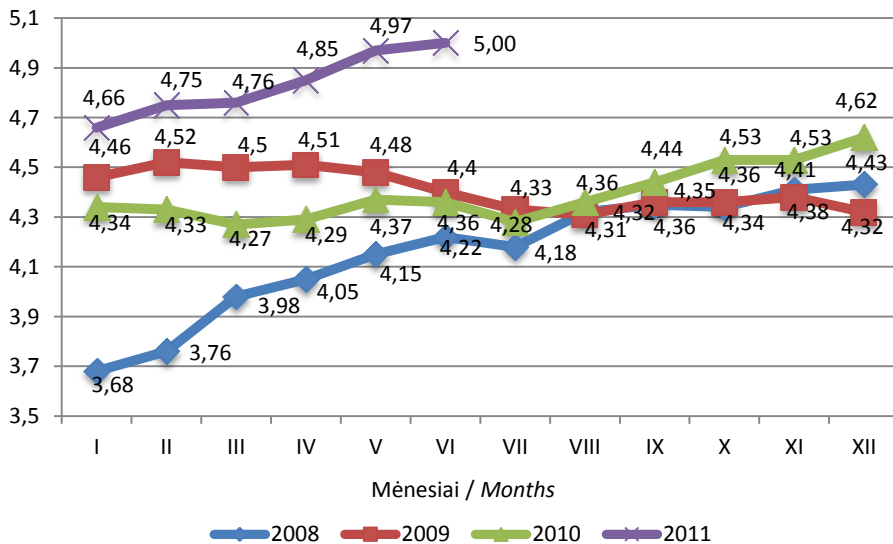
10 pav. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 10. Wholesale price of a loaf of white bread made from the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/t

Nuo 2010 metų liepos mėnesio iki 2011 metų birželio vidutinės didmeninės kainos padidėjo: aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 73,7 proc., ruginių sijotų miltų – 66,5 proc., ruginės duonos – 32,2 proc., batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 15,9 proc.

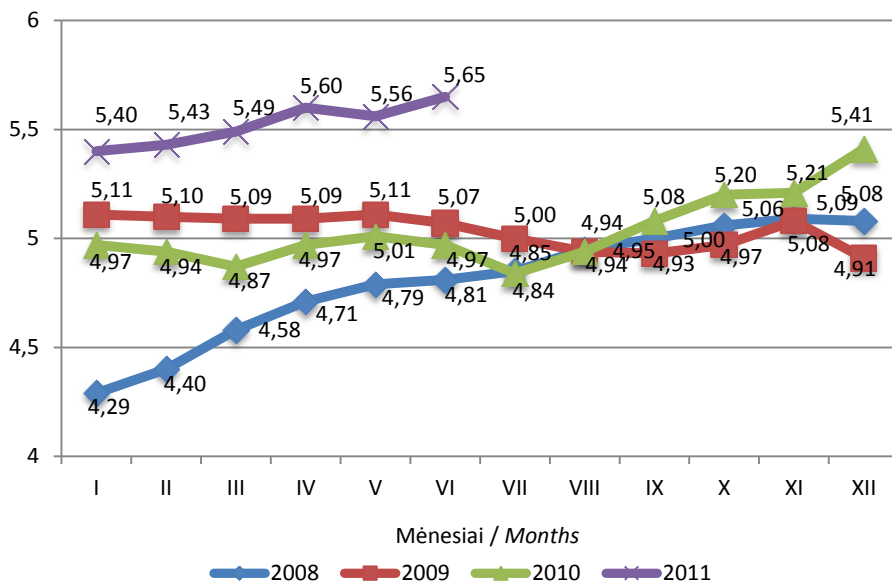
Grūdų produktų mažmeninės kainos. Grūdų produktų didmeninių kainų padidėjimas atitinkamai paveikė ir jų mažmenines kainas (11–13 pav.).

11 pav. Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 11. Retail price of the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/kg

12 pav. Ruginės duonos mažmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 12. Retail price of rye bread in 2008–2011, Lt/kg

13 pav. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 13. Retail price of a loaf of white bread made from the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/kg

Nuo 2011 metų pradžios aukščiausios rūšies kvietiniai miltai pabrango 4,8 proc., ruginė duona – 7,3 proc., batonas iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 4,6 proc.

Vilniuje 2011 metų birželio pradžioje balta duona skrudinti buvo 1,9 proc. pigesnė, aukščiausios rūšies kvietiniai miltai – 11,7 proc., o makaronai (spagečiai) – 68,5 proc. brangesni nei prieš metus (11, 12 ir 13 lentelės). Rygoje per minėtą laikotarpį balta duona skrudinti pabrango 18,7 proc., bet vis tiek ji buvo 10,5 proc. pigesnė nei Vilniuje, o spagečiai kainavo tiek pat, tačiau jų kaina buvo 19,5 proc. mažesnė nei Vilniuje. Varšuvoje per tą patį laikotarpį balta duona skrudinti pabrango 22,5 proc. ir buvo 49,3 proc. brangesnė nei Vilniuje, o aukščiausios rūšies kvietiniai miltai pabrango 35,6 proc., bet jie buvo 29,1 proc. pigesni nei Vilniuje. Taline balta duona skrudinti per minėtą laikotarpį pabrango 21,3 proc., bet kainavo 5,0 proc. pigiau nei Vilniuje, o spagečiai 35,7 proc. ir aukščiausios rūšies kvietiniai miltai 19,3 proc. pabrango, todėl buvo atitinkamai 2,5 proc. ir 5,4 proc. brangesni nei Vilniuje.

11 lentelė / Table 11

Baltos duonos skrudinti mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
 2008–2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [2]
 Retail price of white bread for toasting in capitals of selected EU countries
 in January of 2008-2011, Lt/kg

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Budapeštas	3,33	2,93	3,13	3,36	0,9
Ryga	5,53	5,33	6,06	7,19	30,0

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Bratislava	8,39	7,09	7,36	7,53	-10,2
Talinas	8,73	7,83	6,29	7,63	12,6
Vilnius	8,39	8,13	8,19	8,03	-4,3
Praha	6,79	6,23	5,93	9,82	44,6
Varšuva	10,46	7,83	9,79	11,99	14,6
Berlynas	13,35	12,45	12,22	12,29	-7,9
Helsinkis	14,25	14,12	12,79	13,59	-4,6
Stokholmas	12,75	13,29	14,75	14,85	16,5

12 lentelė / Table 12

Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
2008–2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [2]
Retail price of the best-quality wheat flour in capitals of selected EU countries, Lt/kg

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Praha	1,74	0,97	1,00	1,75	0,6
Bratislava	1,64	1,24	1,12	1,76	7,3
Varšuva	1,95	1,47	1,35	1,83	-6,1
Berlynas	2,42	2,16	1,81	2,01	-16,9
Budapeštas	2,40	1,65	1,66	2,16	-10,0
Ryga	2,49	2,48	2,31	2,21	-11,2
Helsinkis	2,38	2,40	1,82	2,40	0,8
Stokholmas	2,31	1,61	2,23	2,56	10,8
Vilnius	2,24	2,24	2,31	2,58	15,2
Talinas	2,35	2,38	2,28	2,72	15,7

13 lentelė / Table 13

Spagečių mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
2008–2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [2]
Retail price of spaghetti in capitals of selected EU countries, Lt/kg

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Stokholmas	8,78	8,72	4,10	5,12	-41,7
Praha	8,02	4,72	4,96	5,76	-28,2
Varšuva	5,74	5,60	5,60	6,32	10,1
Ryga	7,26	7,96	7,76	7,76	6,9
Berlynas	7,12	8,20	7,60	7,92	11,2
Budapeštas	14,30	12,96	7,28	8,00	-44,1
Bratislava	9,12	8,18	7,86	8,30	-9,0
Helsinkis	8,14	7,76	8,26	8,94	9,8
Vilnius	5,74	5,38	5,72	9,64	67,9
Talinas	7,52	8,00	7,28	9,88	31,4

Kainų grandinės. Mažmeninių kainų struktūra (1 priedas) rodo, kad ruginės duonos ir batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų 2011 metų birželio mažmeninių kainų didelė dalis teko duonos kepėjams: ruginės duonos – 41,8 proc., batono – 42,6 proc. Nemažą dalį sudarė ir prekybos antkainis: atitinkamai 20,2 ir 18,9 proc. Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos didelė dalis teko prekybininkams – 37,0 proc., žemdirbių dalis sudarė 33,5 proc. Darytina prielaida, kad duonos kepėjų ir prekybos įmonių įtaka minėtų produktų mažmeninėms kainoms yra gana sviri, nors per analizuojamą laikotarpį ji kito nevienodai.

Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos grūdų augintojų lyginamoji dalis nuo 2008 metų rugpjūčio, nukritus kviečių kainoms, žymiai sumažėjo ir tik nuo 2010 metų rugpjūčio, pabrangus grūdams, pradėjo vėl didėti ir 2011 metų birželį jau pasiekė 2008 metų pradžios lygį. Per minėtą laikotarpį malūnų lyginamoji dalis sumažėjo 19,7 proc. punkto, o prekybininkų 17,4 proc. punkto padidėjo ir 2011 metų birželį pasiekė 37,0 proc. mažmeninės kainos.

Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų lyginamoji dalis sumažėjo 4,2 proc. punkto, malūnų – 3,7 proc. punkto, o kepėjų ir prekybininkų nuolat didėjo ir didele dalimi lėmė mažmenines kainas.

Per analizuojamą laikotarpį ruginės duonos mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų lyginamoji dalis sumažėjo 3,4 proc. punkto, malūnų – 7,6 proc. punkto, prekybos antkainių dalis išliko beveik nepakitusi, o kepėjai savo dalį padidino 8,7 proc. punkto.

IŠVADOS

Grūdų kaina per analizuojamus metus buvo nestabili – iki 2008 metų balandžio mėnesio augo, o vėliau pradėjo mažėti. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, grūdų vidutinė metinė supirkimo kaina nukrito 35,5 proc., ėmė didėti 2010 metų I pusmečio pabaigoje ir didėjo iki metų pabaigos. Vidutinė javų grūdų supirkimo kaina 2010 metais, palyginti su 2009 metais, pakilo 44,5 proc.

Lietuvoje 2011 metų I pusmetį javų grūdų buvo supirkta 99,0 proc., o ankštinių augalų grūdų – 81,2 proc. brangiau nei 2010 metų I pusmetį. Maistinių kviečių vidutinė supirkimo kaina 2011 metų birželį buvo 88,6 proc., pašarinių kviečių – 85,3 proc., maistinių rugių – 2,2 karto, pašarinių miežių – 86,9 proc. ir rapsų – 53,7 proc. didesnė nei 2010-ųjų birželį.

Grūdų produktų vidutinės didmeninės kainos, pradėjusios mažėti 2008 metų rugpjūtį, išskyrus ruginės duonos, nežymiai mažėjo ir iki 2010 metų liepos, o vėliau ėmė kilti. 2011 metų birželį, palyginti su 2010-ųjų birželiu, grūdų produktų vidutinės didmeninės kainos padidėjo: aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 68,1 proc., sijotų ruginių miltų – 64,4 proc., ruginės duonos – 28,1 proc. ir batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 17,3 proc.

Didmeninių kainų pokyčiai atitinkamai paveikė mažmenines kainas: ruginės duonos mažmeninė kaina padidėjo 14,7 proc., batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 13,7 proc., aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 10,5 proc.

Grūdų užsienio prekybos sąlygos per 2010–2011 metus grūdų eksportuotojams buvo gana palankios – javų grūdus 2011-ųjų metų I pusmetį pavyko parduoti 78,7 proc. brangiau

nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Javų grūdų importo kainos minėtu laikotarpiu augo ne taip sparčiai.

Mažmeninių kainų struktūra rodo, kad duonos kepėjų ir prekybos įmonių įtaka minėtų produktų mažmeninėms kainoms yra gana sviri.

Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų lyginamoji dalis išliko beveik nepakitusi, malūnų – sumažėjo, o prekybininkų – padidėjo.

Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų ir malūnų lyginamoji dalis sumažėjo, o kepėjų ir prekybininkų nuolat didėjo.

Ruginės duonos mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų ir malūnų lyginamoji dalis sumažėjo, prekybininkų išliko beveik nepakitusi, o kepėjai savo dalį gerokai padidino.

LITERATŪRA

1. *Agricultural prices and price indices* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/data/maintables>>.
2. *Agro RINKA*. Vilnius: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, 2008–2011. ISSN 1648-397X.
3. Bartkienė A. *Rinkos kainų politika ir kainodara*.– Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1993. 214 p. ISBN 9986-09-004-0.
4. Bradūnas V. Grūdų kainų kitimo tendencijos Lietuvoje 2006–2009 metais. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. 2010. Nr.22 (3). Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas. ISSN 1822–6760.
5. Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenų bazė. [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>> .
6. *Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2010*. (2011). Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. ISSN 1822-5101.
7. *Lietuvos žemės ūkis 2006–2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2007–2010. ISSN 1648-0368.
8. *Rinkotyra*. 2006–2010. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. ISSN 1392-6101.
9. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.

BULVIŲ RINKOS TENDENCIJOS 2011 METŲ SAUSIO–LIEPOS MĖNESIAIS

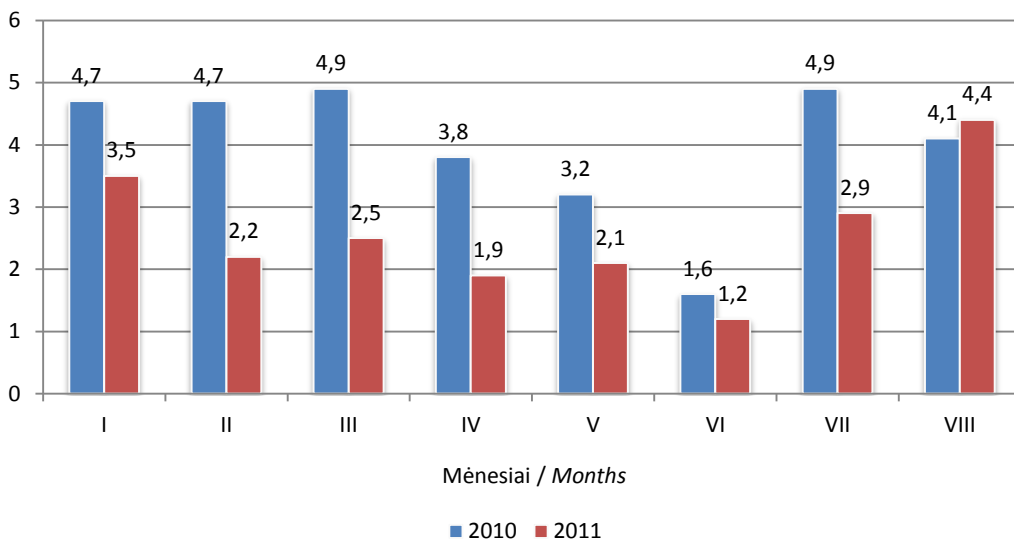
TENDENCIES IN THE POTATO MARKET IN JANUARY–JULY OF 2011

Ingrida LUKOŠIUTĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja, ingrida@laei.lt

2011 metų pradžioje, anksti realizavus praeitų metų bulvių derlių, jų supirkimo kainos didėjo ir buvo daugiau kaip 2 kartus, vėliau, iki naujojo derliaus, apie 1,7 karto didesnės nei prieš metus. Mažmeninės kainos taip pat didesnės – apie 2 kartus. Tačiau pakankamas 2011 metų ankstyvųjų bulvių derlius lėmė mažesnes kainas ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos šalyse. Lietuvoje bulvės liepos mėnesį buvo 11 proc. pigesnės nei prieš metus ir vienos pigiausių, palyginti su kaimyninėmis šalimis. Tik Lenkijos prekiniuose ūkiuose jos 12 proc. pigesnės, tačiau mažmeninė kaina Varšuvoje tiek pat didesnė.

Supirkimo kainų tendencijos. Per 2011 metų sausio–rugpjūčio mėnesius supirkta 20,8 tūkst. t bulvių – 30 proc. mažiau nei prieš metus (1 pav.). Daugiau pradėta supirkti rinkoje atsiradus ankstyvajam bulvių derliui ir mažėjant kainoms. 87 proc. bulvių supirkta šviežiai vartoti.

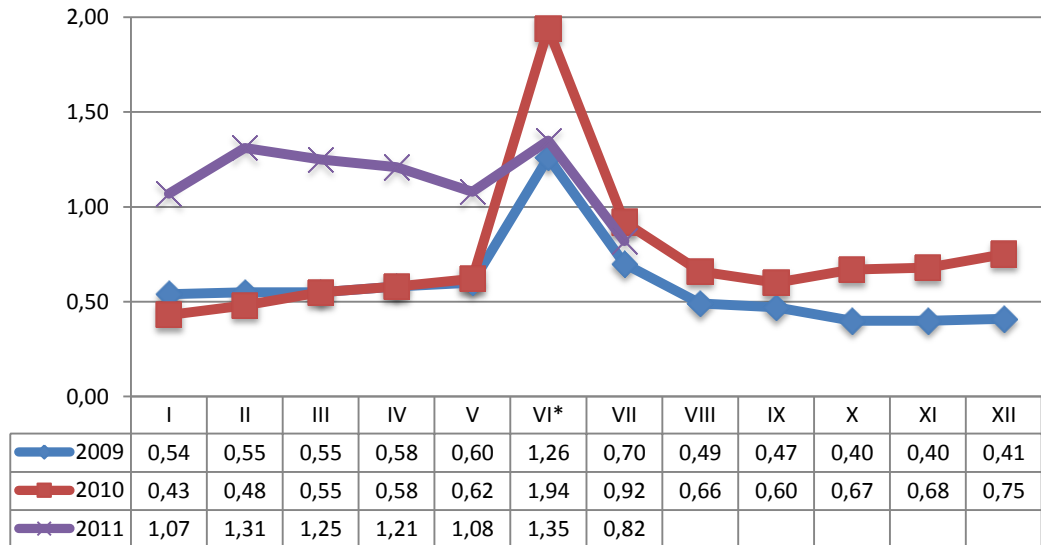

1 pav. Bulvių supirkimas 2010–2011 metais, tūkst. t [5]

Figure 1. The purchase of potatoes in 2010–2011, thou. t

2011 metų pradžioje dėl mažesnių atsargų bulvių kainos buvo didesnės nei prieš metus (2 pav.): I ketvirtį – daugiau kaip 2,3 karto, o balandį–gegužę kainai mažėjant – daugiau kaip 1,7 karto. Lietuvos augintojai 2011 metais šiek tiek padidino bulvių pasėlių plotus (iki 38,1 tūkst. ha), o dėl palankių augimo sąlygų ankstyvųjų bulvių pasiūla buvo pakankama, jos birželį kainavo vidutiniškai 30 proc., liepą – 11 proc. mažiau nei prieš metus.

Nors kai kur bulvių augintojams nuostolių padarė trumpalaikė sausra vasaros pradžioje, buvo laukiamas didesnis 2011 metų bulvių derlius nei prieš metus. Prekiniuose ūkiuose, kur bulvėms nepakenkė drėgmė, jų derlius gana geras. Tačiau ūkiuose, kuriuose augimo metu bulvės gavo per daug drėgmės, derlius menkesnis, kokybė prastesnė, todėl ilgai sandėliuoti tokių bulvių nepavyks. Geros kokybės bulvių kaina, ŽŪMPRIS duomenimis, prekiniuose ūkiuose rugsėjo mėn. pradžioje buvo apie 10 proc. mažesnė nei prieš metus.

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

2 pav. Bulvių supirkimo kainos 2009–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 2. Average prices of potatoes purchased in 2009–2011, Lt/t

Po 2010 metų, kai Europos rinkoje stigo bulvių ir dėl to išaugo jų kaina, 2011 metais Europos bulvių augintojai, taip pat ir Lietuvos ūkininkai, padidino pasėlių plotus, o bulvių, ypač ankstyvųjų veislių, augimo sąlygos buvo gan palankios. Todėl liepos mėnesį daugelyje kaimyninių šalių bulvės buvo pigesnės nei prieš metus (1 lentelė). Lietuvos prekiniuose ūkiuose bulvės buvo vienos pigiausių, bet 14 proc. brangesnės nei Lenkijos ūkiuose.

Per metus bulvių kaina labiausiai išaugo Rusijoje – daugiau kaip 2 kartus. Bulvių brangimas Rusijoje lemia didesnes lietuviškų bulvių eksporto galimybes. Nors 2010-aisiais Lietuvoje bulvių buvo prikasta 28 proc. mažiau nei prieš metus, didesnės kainos ir bulvių trūkumas Rusijoje, gavus daugiau kaip trečdaliu mažesni derlių, lėmė išaugusį eksportą. 2010 metų pabaigoje padidėję eksporto srautai į šią šalį buvo didesni ir 2011 metais: sausį–liepą išvežta 20,2 tūkst. t – 5,7 karto daugiau nei prieš metus. Iš viso bulvių eksportuota 22,8 tūkst. t – 4,8 karto daugiau, nors vidutinė kaina 13 proc. didesnė nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu. 55 proc., arba 12,6 tūkst. t, eksporto sudarė Lietuvoje užaugintos bulvės – 7,8 karto daugiau nei prieš metus. Daugiausia bulvių eksportuota I ketvirtį – 73 proc. viso išvežto kiekio. Per 2011 metų sausio–liepos mėnesius užsienio prekybos bulvėmis balansas buvo teigiamas – 4,3 mln. Lt, išvežta 2,9 tūkst. t daugiau nei įvežta.

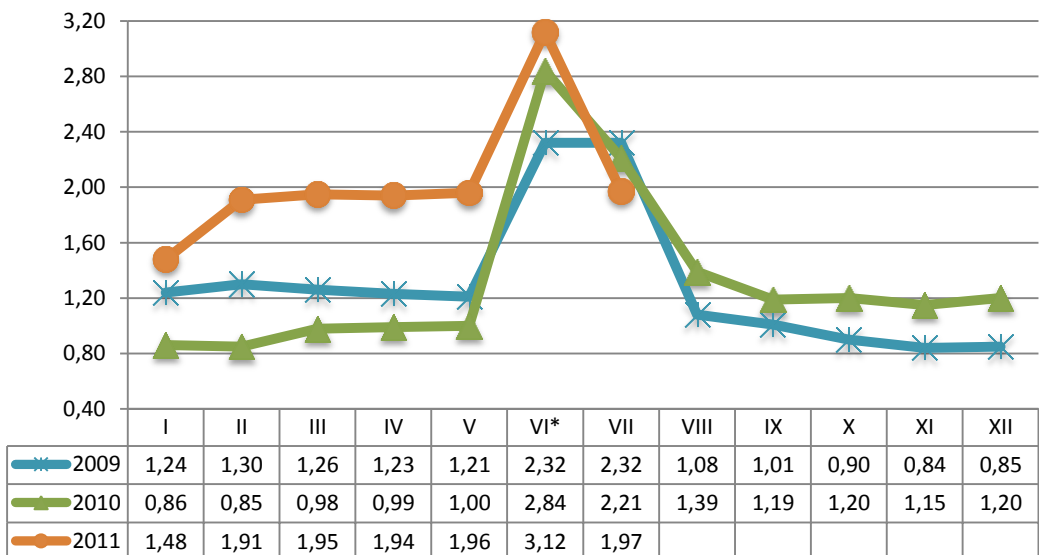
1 lentelė / Table 1

Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2010 ir 2011 metų liepos mėnesį, Lt/kg [1]
*Average farm prices of potatoes in Lithuania and selected foreign countries
in July 2010 and 2011, Lt/kg*

Šalis / Country	2010	2011	Pokytis 2011/2010, proc. Change 2011/2010, %
Lenkija / Poland	0,76	0,64	-16
Lietuva / Lithuania	0,81	0,73	-10
Slovakija / Slovakia	0,98	0,77	-21
Vokietija / Germany	–	0,79	–
Čekijos Respublika / Czech Republic	0,97	0,88	-9
Latvija / Latvia	0,98	0,91	-7
Estija / Estonia	0,72	0,97	35
Rusija / Russia	1,02	2,10	2,1*

* Kartai / Times.

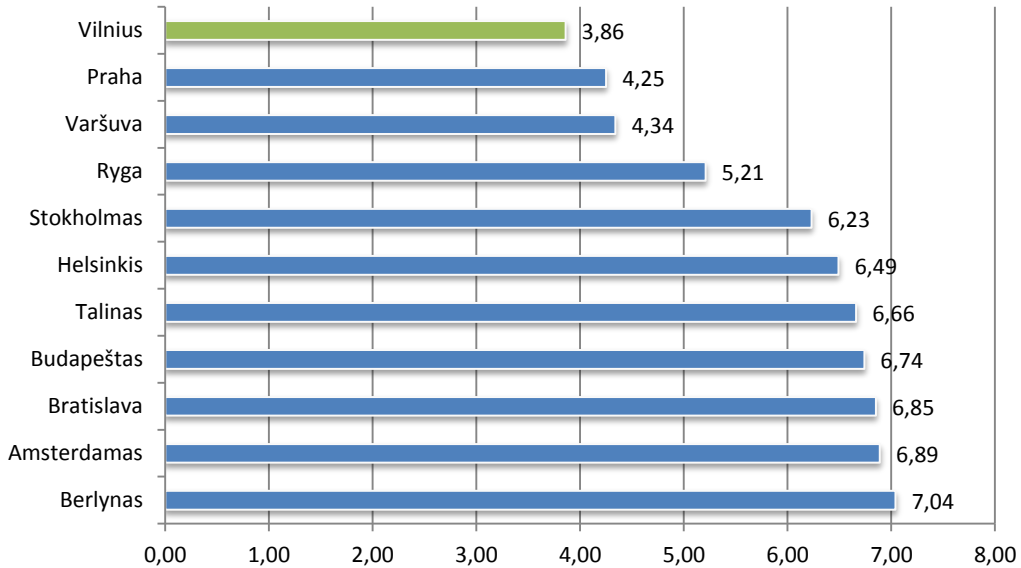
Mažmeninių kainų tendencijos. Parduotuvėse bulvės 2011 metų sausį–vasarį brango, o iki birželio, kol buvo pradėtos kasti ankstyvosios, kaina kito nežymiai ir buvo vidutiniškai 2 kartus aukštesnė. Naujojo derliaus bulvių mažmeninė kaina birželį, nors buvo supirktą 30 proc. pigiau nei prieš metus, buvo 10 proc. didesnė nei 2010 metų birželį – didžiausia per pastaruosius penkerius metus. Tačiau liepą bulvės atpigo ir jau buvo 11 proc. pigesnės – pigiausios per pastaruosius penkerius metus (3 pav.).

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

3 pav. Bulvių mažmeninė kaina 2009–2011 metais, Lt/kg [3]
Figure 3. Retail prices of potatoes in Lithuania in 2009–2011, Lt/kg

Mažmeninė bulvių kaina Vilniuje 2011 metų birželio pradžioje buvo mažiausia, palyginti su kainomis kitose Europos valstybių sostinėse (4 pav.), net Varšuvoje bulvės kainavo 12 proc. brangiau nei Vilniuje. Berlyne ir Stokholme bulvės buvo parduodamos 1,8 karto brangiau negu Vilniuje.

4 pav. Bulvių mažmeninės kainos kai kurių Europos valstybių sostinėse 2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [1]

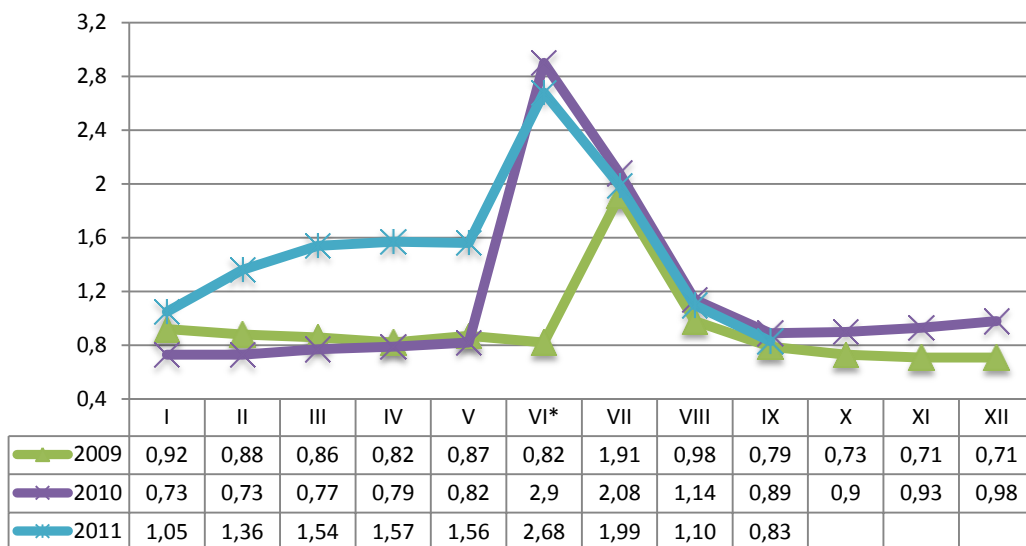
Figure 4. Retail prices of potatoes in the capital cities of selected European countries in June 2011, Lt/kg

Žemės ūkio rūmų duomenimis, turguose 2011 metų I ketvirtį bulvės sparčiai brango, iki naujojo derliaus kaina kito nežymiai, tačiau buvo vidutiniškai 1,8 karto brangesnės nei prieš metus (5 pav.) – vasarį–gegužę brangiausios per pastaruosius penkerius metus. Birželį, turguose pradėjus pardavinėti ankstyvųjų bulvių derlių, jų kaina šoktelėjo, tačiau buvo 8 proc. mažesnė nei prieš metus. Tolesniais mėnesiais bulvės kainavo vidutiniškai 5 proc. pigiau nei prieš metus, mažesnė kaina buvo ir 2007–2008 metų tuo pačiu laikotarpiu, dar pigesnės buvo tik 2009 metais.

2011 metų I ketvirtį kainos turguose buvo iki 29 proc., II ketvirtį – iki 20 proc. mažesnės nei parduotuvėse, ankstyvųjų bulvių kainos birželį skyrėsi mažiau – 14 proc., o liepą net susilygino (2 lentelė).

Bulvių gaminiai. 2011 metų I pusmetį gaminių iš bulvių gamyba ir pardavimas sumažėjo (3 lentelė). 81 proc. visų iš bulvių pagamintų produktų sudarė paruoštos ir konservuotos bulvės, kurių gamyba buvo 31 proc. mažesnė nei prieš metus ir mažiausia per 2008–2011 metų laikotarpį. Tačiau pardavimas mažėjo tik užsienio rinkose, vidaus rinkoje beveik išliko nepakitęs.

Užšaldytų bulvių gamyba mažėjo sparčiau – pagaminta 3 kartus mažiau nei 2008-aisiais. Visas pagamintas kiekis parduodamas Lietuvoje, o mažėjant vartojimui mažėjo ir gamyba.

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

5 pav. Bulvių kainos turguje 2009–2011 metais, Lt/kg [4]
Figure 5. Average prices of potatoes on marketplace in 2009–2011, Lt/kg

2 lentelė / Table 2

Kainų parduotuvėse ir turguose palyginimas 2011 metais [3; 4]
 Average prices of potatoes on marketplace in comparison with prices in supermarkets in 2011

Mėnuo / Month	Kaina turguje Price on marketplace Lt/kg	Kaina parduotuvėje Price in supermarket Lt/kg	Kainų palyginimas, turguje / parduotuvėje, proc. Prices on marketplace in comparison with prices in supermarkets, %
Sausis / January	1,05	1,48	-29
Vasaris / February	1,36	1,91	-29
Kovas / March	1,54	1,95	-21
Balandis / April	1,57	1,94	-19
Gegužė / May	1,56	1,96	-20
Birželis* / June*	2,68	3,12	-14
Liepa* / July*	1,99	1,97	1

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

Ypač sumažėjo Lietuvoje pagamintų bulvių miltų, rupinių arba dribsnių vartojimas, o kartu ir gamyba (per 2008–2011 metų laikotarpį – nuo 74,5 iki 1,2 t). Beveik visą bulvių miltų, rupinių ir dribsnių rinkos dalį Lietuvoje užima importuota produkcija. Vartoti šalyje įsivežta 165 t šios produkcijos.

Bulvių krakmolo importo kainai išaugus daugiau kaip 2 kartus, importas 2011 metų I pusmetį buvo 37 proc. mažesnis nei 2010 metų I pusmetį, o pardavimas vidaus rinkoje sumažėjo beveik per pusę.

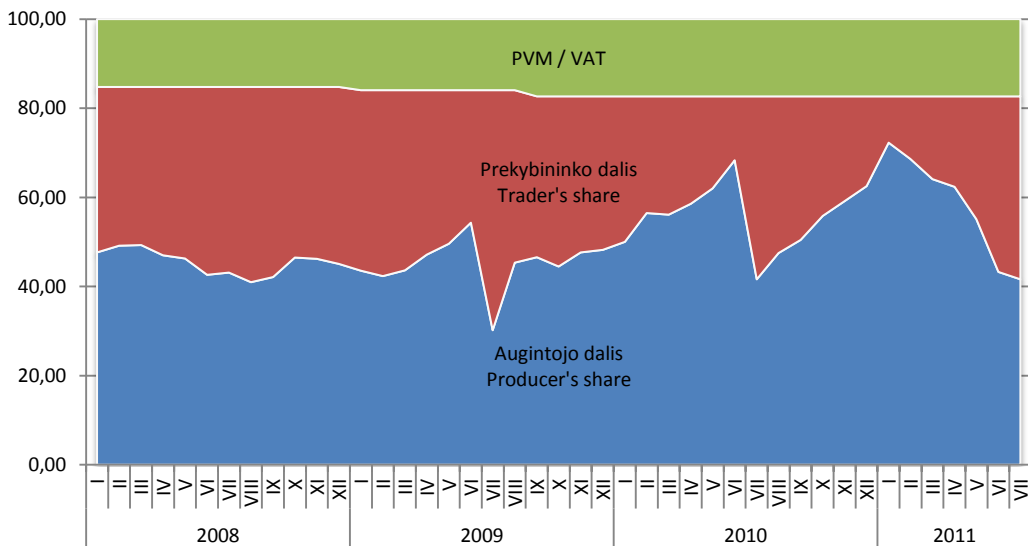
3 lentelė / Table 3

Gaminių iš bulvių gamyba ir pardavimas* 2008–2011 metų I pusmetį, t [2]
Production and sales of potato products in the 1st half of 2008–2011, t*

Rodikliai/Indicators	2008	2009	2010	2011	2011, palyginti su compared to 2008, %
Užšaldytos bulvės / Frozen potatoes					
Pagaminta / Production	371	155	230	120	-68
Parduota / Sales	371	155	225	118	-68
iš jų vidaus rinkoje / of which on domestic market	371	155	225	118	-68
Paruoštos ir konservuotos bulvės (įskaitant traškučius) / Potatoes prepared and preserved (chips incl.)					
Pagaminta / Production	5039	4536	3884	3501	-31
Parduota / Sales	4900	4463	4088	3450	-30
iš jų vidaus rinkoje / of which on domestic market	1798	1323	1892	1785	-1

* Be PVM / VAT excluded.

Bulvių mažmeninės kainos grandinė. Didesnioji bulvių kainos dalis tenka ūkininkams. Ji 2011 metų I ketvirtį išaugo ir vidutiniškai sudarė 68 proc., tačiau II ketvirtį mažėjo, birželį–liepą ūkininkų ir prekybininkų gaunamos kainos dalys beveik susilygino (6 pav.).

6 pav. Bulvių mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2008–2011 metais, proc. [3; 4; 5]
Figure 6. Structure of retail price of potatoes in Lithuania in 2008–2011, %

IŠVADOS

1. Dėl mažesnių praeitų metų derliaus atsargų bulvių supirkimo kainos 2011 metų pradžioje buvo daugiau kaip 2,3 karto didesnės nei prieš metus, didžiausios per pastaruosius ketverius metus. Balandį–gegužę bulvės supirktos 1,7 karto brangiau nei prieš metus. Bulvių mažmeninė kaina sausį–gegužę buvo 2 kartus didesnė nei prieš metus.
2. Neblogas ankstyvųjų bulvių derlius lėmė mažėjančias kainas. Bulvės birželį supirktos 30 proc. pigiau nei prieš metus. Mažmeninė kaina birželį dar buvo 10 proc. didesnė, didžiausia per pastaruosius penkerius metus, tačiau liepą nukrito ir supirkimo ir mažmeninės kainos buvo 11 proc. mažesnės nei prieš metus.
3. Dėl padidėjusių bulvių pasėlių plotų ir neblogo derliaus 2011 metais bulvės buvo pigesnės nei prieš metus daugelyje kaimyninių šalių. 2011 metų liepą lietuviškos bulvės buvo vienos pigiausių, bet 14 proc. brangesnės nei Lenkijos ūkiuose.
4. Mažmeninė bulvių kaina Vilniuje 2011 metų liepą buvo mažiausia, palyginti su kainomis kitose Europos valstybių sostinėse. Berlyne ir Stokholme bulvės buvo parduodamos 1,8 karto brangiau negu Vilniuje.
5. Nors eksporto kiekis nedidelis, tačiau jis augo: 2011 metų sausį–liepą išvežta 22,8 tūkst. t bulvių, iš jų 12,6 tūkst. t lietuviškų – 7,8 karto daugiau nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu.
6. Bulvių kainos didesnioji dalis tenka ūkininkams. Ji 2011 metų I ketvirtį išaugo ir vidutiniškai sudarė net 68 proc. kainos, tačiau II ketvirtį mažėjo ir birželį–liepą beveik susilygino.

LITERATŪRA

1. *Bulvių, vaisių ir daržovių sektorius. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema* [interaktyvus]. Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
2. *Gaminių gamyba*. Statistikos departamento išankstiniai duomenys.
3. *Pagrindinių maisto produktų ir degalų mažmeninės kainos* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamentas [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
4. *Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų turguose/parduotuvėse ataskaita*. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt/index.php?2024132273>>.
5. *Žemės ūkio produkcijos supirkimas*. Statistikos departamento duomenys.

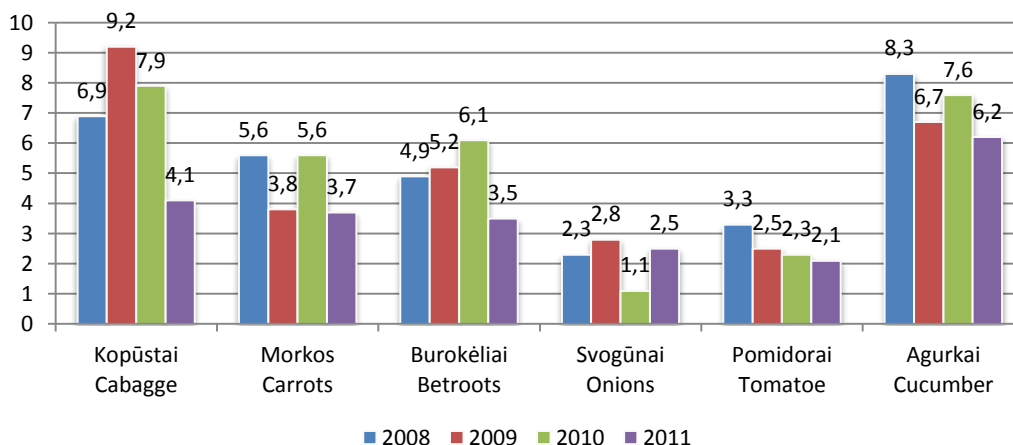
DARŽOVIŲ KAINŲ TENDENCIJOS 2011 METAIS TRENDS IN VEGETABLES MARKET IN 2011

Ingrida LUKOŠIUTĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja, ingrida@laei.lt

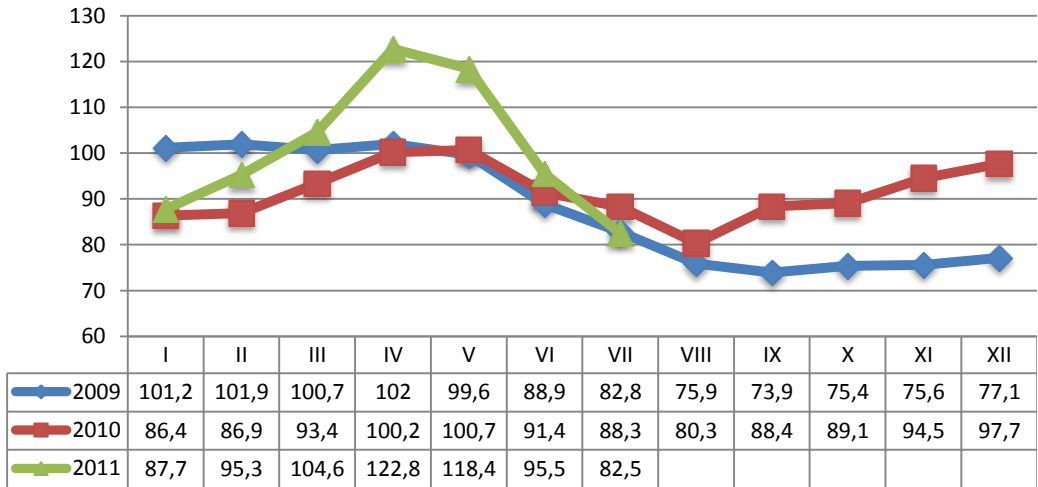
Po nepalankių daržovėms auginti metų ir išaugusių kainų 2010-aisiais daržovės 2011 metų pradžioje brango ir daugelio jų kainos buvo didžiausios per pastaruosius ketverius metus. Tačiau 2011-ieji buvo palankūs daržovėms auginti, todėl ir ankstyvasis derlius gausnis. Liepos mėnesį pomidorai buvo supirkti 38 proc., kopūstai 28 proc. pigiau, o šių daržovių kainos mažmeninės prekybos centruose buvo 26 proc., agurkų 23 proc. mažesnės, svogūnų kaina nepakitusi, nors supirkti jie 9 proc. pigiau. Kitos daržovės brangesnės nei prieš metus, burokėliai – net 2,6 karto. Liepos mėnesį lietuviškos daržovės buvo 6–21 proc. pigesnės nei Latvijoje, nuo 38 proc. iki 2,6 karto – nei Rusijoje, tačiau visos brangesnės nei Lenkijoje.

Supirkimas. 2008–2010 metų sausio–liepos mėnesiais supirktą maždaug po 32 tūkst. t daržovių, tačiau 2011-aisiais lauko daržovių atsargų buvo mažiau, todėl ir supirktą mažiau – 23 tūkst. t. Labiausiai sumažėjo kopūstų ir burokėlių supirkimas, supirktą atitinkamai 48 ir 43 proc. mažiau nei prieš metus (1 pav.). Tik svogūnų supirktą daugiau nei 2010-aisiais, kai jautėsi jų trūkumas, nes atsargos baigėsi jau vasario mėnesį. Mažesnę agurkų supirkimą lėmė vėlyvas pavasaris ir kritusi paklausa dėl Vokietijos paskelbtos informacijos apie užkrėstus agurkus.

1 pav. Daržovių supirkimas Lietuvoje 2008–2011 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t [7]
Figure 1. Purchase of vegetables in Lithuania in January-July of 2008–2011, thou. t

Daržovių supirkimo ir mažmeninės kainos. Mažesnis daržovių derlius 2010 metais lėmė sparčiai didėjančias kainas 2011-ųjų pradžioje, tačiau gegužę–liepą kainos krito ir liepą, sulaukus gana gero ankstyvųjų daržovių derliaus, jau buvo mažesnės nei 2010 metais ir susilygino su 2009-ųjų kainomis (2 pav.).

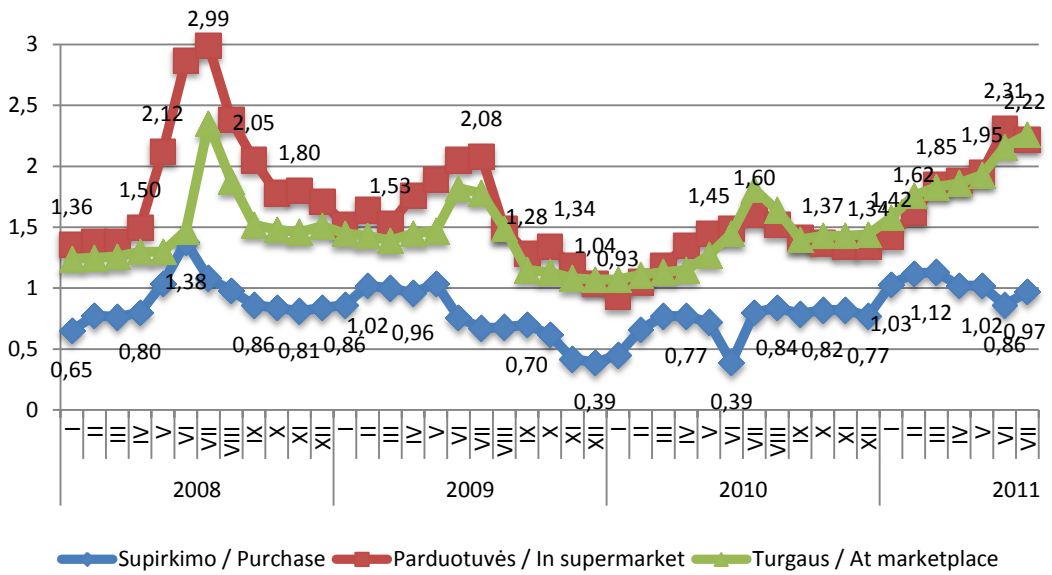
2 pav. Daržovių vidutinės mažmeninės kainos 2009–2011 metais, proc.
(100 proc. = 2008 metų gruodžio mėn.) [5]

Figure 2. Average retail prices of vegetables in 2009–2011, % (100 per cent = December 2008)

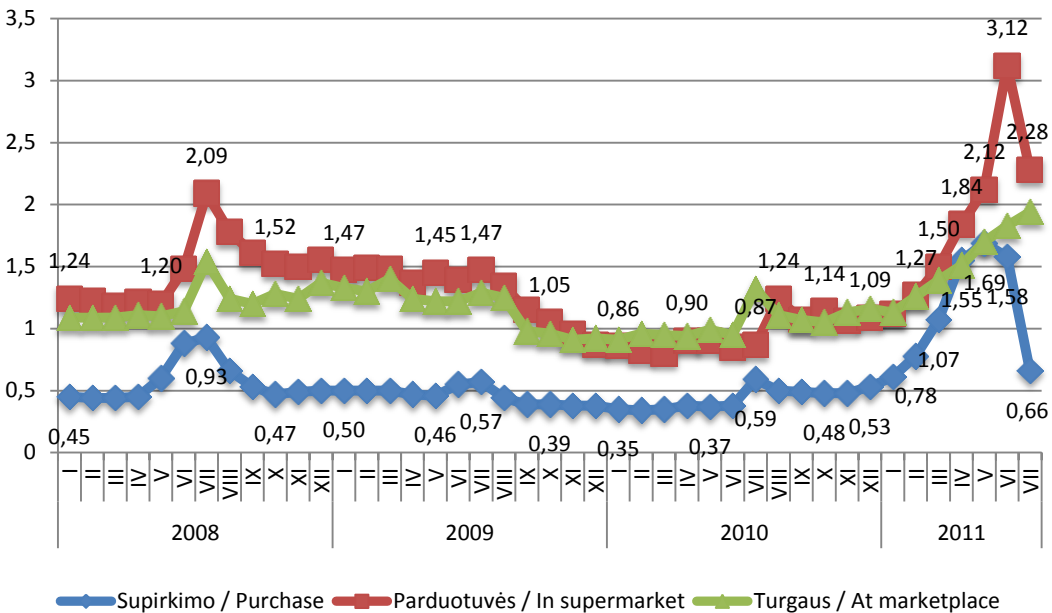
Morkos. 2011 metų I ketvirtį morkos brango: supirkimo kainos buvo 74 proc., o mažmeninės 55 proc. didesnės nei prieš metus – didžiausios per pastarųjų ketverių metų tą patį laikotarpį (3 pav.). II ketvirtį, prekinį ūkių saugyklose nebelikus plauti tinkamų morkų, supirkimo kaina mažėjo, tačiau išliko 54 proc. didesnė nei prieš metus. Tačiau mažmeninės kainos, sumažėjus kokybiškos vietinės produkcijos pasiūlai, toliau augo ir buvo vidutiniškai 43 proc. didesnės nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu, tačiau iki 20 proc. mažesnės nei 2008 metų II ketvirtį. Liepos mėnesį, morkų realizacijai tik prasidėjus, jų kaina vis dar buvo didesnė nei prieš metus: supirkimo – 21 proc., turguje – 25 proc., parduotuvėje – 39 proc.

2011 metais sausio–vasario mėnesiais morkos turguose kainavo apie 10 proc. brangiau negu parduotuvėse, kovą kainos susilygino ir vėlesniais mėnesiais beveik nesiskyrė.

Burokėliai. Dėl mažesnių atsargų nei įprasta, anksti pasibaigus atsargoms prekyniuose ūkiuose, 2011 metų I pusmetį burokėlių supirkimo kaina labai sparčiai augo ir balandį–birželį jie buvo net daugiau kaip 4 kartus, parduotuvėse – 2,7 karto, o turguose – apie 75 proc. brangesni nei prieš metus (4 pav.), brangiausi per pastaruosius ketverius metus. Nors liepos mėnesį burokėlių supirkimo kaina sumažėjo daugiau kaip 2 kartus, parduotuvėse – 27 proc., visgi kainos išliko didesnės nei prieš metus: supirkimo – 12 proc., turguose – 47 proc., o parduotuvėse – 2,6 karto.

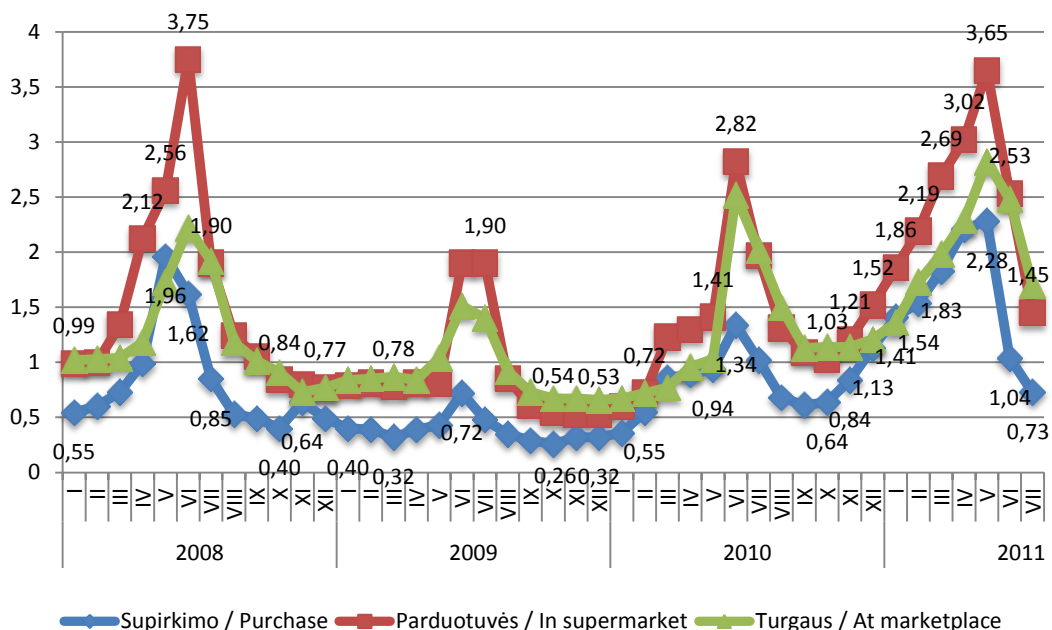
3 pav. Morkų supirkimo ir mažmeninės kainos 2008–2011 metais, Lt/kg [6; 7]
 Figure 3. Average purchase and retail prices of carrots in 2009–2011, Lt/kg

4 pav. Burokėlių supirkimo ir mažmeninės kainos 2008–2011 metais, Lt/kg [6; 7]
 Figure 4. Average purchase and retail prices of beetroots in 2009–2011, Lt/kg

2011 metų pradžioje burokėlių kainos turguose ir parduotuvėse skyrėsi nežymiai, vėlesniais mėnesiais prekybos centruose kaina kilo sparčiau ir balandį–gegužę turguje buvo apie 20 proc., o birželį net 40 proc. mažesnė.

Kopūstai. Kopūstų atsargos taip pat buvo mažesnės nei įprasta. 2011 metų sausio–gegužės mėnesiais kopūstai supirkti ir parduoti parduotuvėse daugiau kaip 2,4 karto brangiau nei prieš metus – brangiausiai per pastarųjų ketverių metų tą patį laikotarpį (5 pav.). Senojo derliaus atsargoms pasibaigus ir pradėjus nuimti gausų ankstyvųjų kopūstų derlių birželį–liepą kainos ėmė mažėti. Liepą kopūstai buvo supirkti 28 proc., turguose parduoti 16 proc., o parduotuvėse – 26 proc. pigiau nei prieš metus.

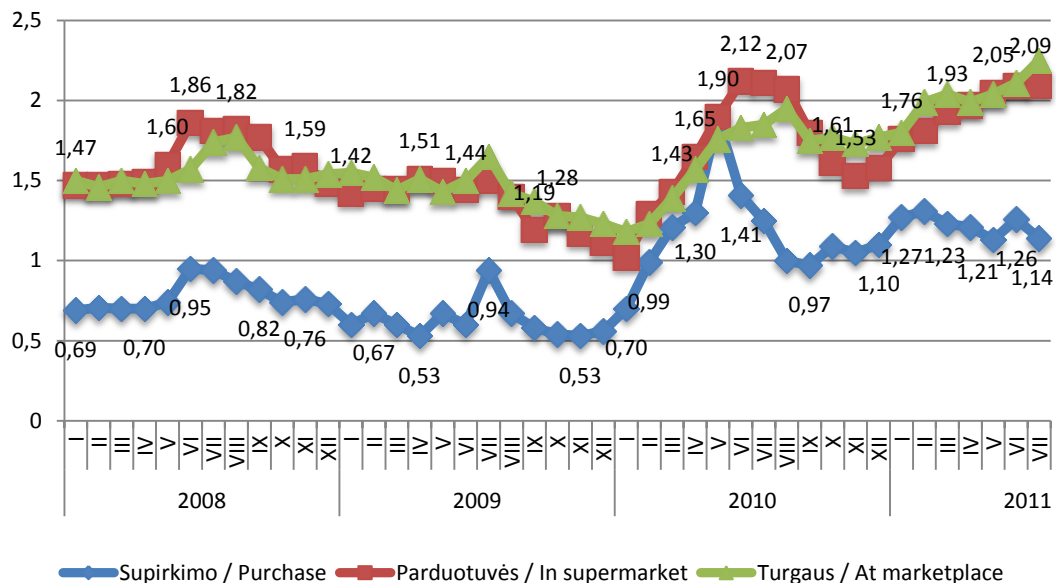

5 pav. Baltagūžių kopūstų supirkimo ir mažmeninės kainos 2008–2011 metais, Lt/kg [4; 6; 7]
Figure 5. Average purchase and retail prices of cabbages in 2009–2011, Lt/kg

2011 metais iki birželio kopūstai parduotuvėse brango sparčiau nei turguose, kainos skyrėsi apie 33 proc., tačiau birželį beveik susilygino, o liepą turguose buvo net 17 proc. didesnės.

Svogūnai. 2011 metų I ketvirtį svogūnai brango ir buvo supirkti 31 proc., parduoti parduotuvėse 47 proc., turguose 53 proc. brangiau nei prieš metus. Supirkimo kaina II ketvirtį kito nežymiai ir buvo 19 proc. mažesnė, o mažmeninė kaina, nebelikus vietinių augintojų svogūnų atsargų, didėjo ir turguje buvo 20 proc., parduotuvėse 5 proc. didesnė nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu (6 pav.) – didžiausia per pastarųjų ketverių metų tą patį laikotarpį. Liepą svogūnai supirkti 9 proc. pigiau, o mažmeninė kaina buvo 2010 metų liepos mėnesio lygio.

2011 metais svogūnų kaina turguose ir parduotuvėse skyrėsi vidutiniškai tik 4 proc.

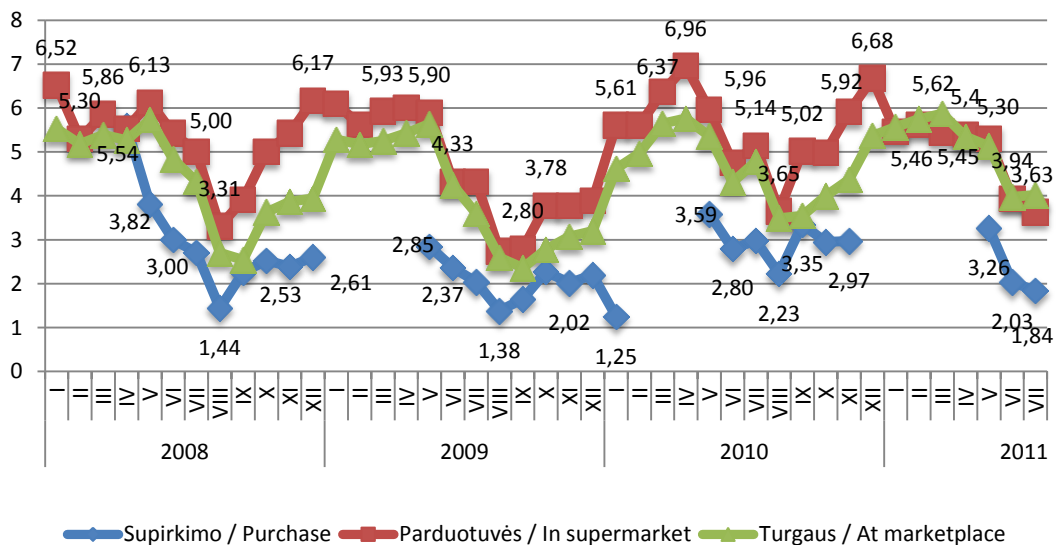

6 pav. Svogūnų supirkimo ir mažmeninės kainos 2008–2011 metais, Lt/kg [6; 7]
 Figure 6. Average purchase and retail prices of onions in 2009–2011, Lt/kg

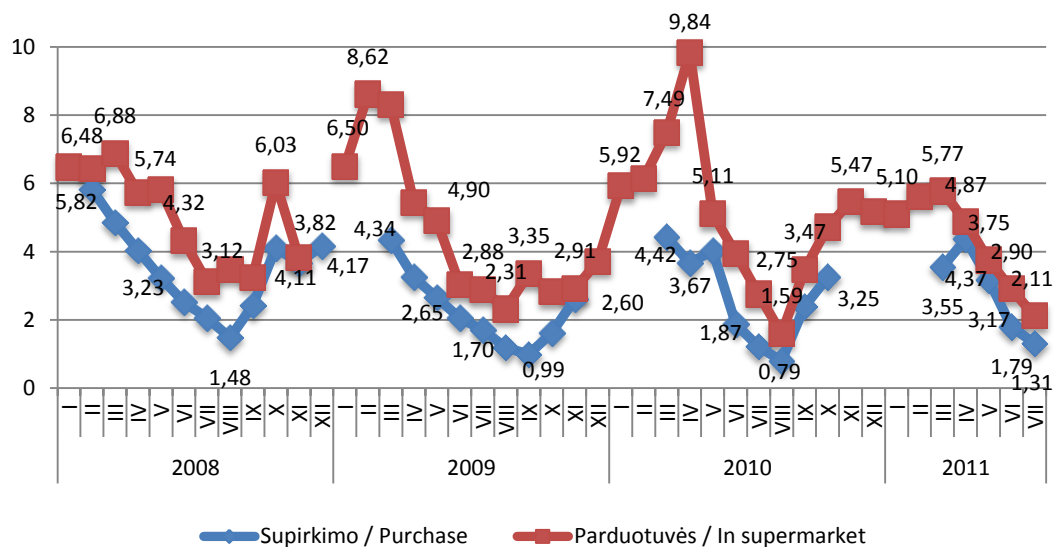
Pomidorai. 2011 metų pradžioje pomidorų kaina kito nežymiai (7 pav.). Prasidėjus lietuviškų pomidorų realizacijai gegužė–liepą jų kainos mažėjo ir liepą jie buvo supirkti 38 proc., turguose parduoti 16 proc., o parduotuvėse – 29 proc. pigiau nei prieš metus. 2011 metais pomidorų kainos turguose ir parduotuvėse nedaug tesiskyrė.

Agurkai. 2011 metų kovą, prasidėjus lietuviškų agurkų realizacijai, jų kainos mažėjo: kovą–gegužę supirkimo kainos buvo vidutiniškai 8 proc., mažmeninės 27 proc. mažesnės nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu (8 pav.). Mažėjančias kainas lėmė dėl šiltų orų gautas geras derlius. Tačiau birželį agurkų supirkimo kainos ypač krito – apie 56 proc., mažmeninės – 23 proc. ne tik dėl gausaus derliaus, bet ir dėl sumažėjusios paklausos, kai Vokietija paskelbė apie agurkuose rastus enterohemoraginės E. coli ligos sukėlėjus, o Rusija dėl to uždraudė į ją įvežti šviežių daržovių iš ES šalių. Liepos mėnesį agurkai dar pigo, bet buvo supirkti 8 proc. brangiau, nors parduoti mažmeninės prekybos centruose 23 proc. pigiau nei prieš metus.

Daržovių kainų Lietuvoje ir kitose šalyse palyginimas. 2011 metų liepos mėnesį lietuviški burokėliai buvo apie 46 proc. brangesni nei lenkiški, 25 proc. nei estiški, tačiau 11 proc. pigesni nei latviški ir 52 proc. nei rusiški (1 lentelė).

7 pav. Pomidorų supirkimo ir mažmeninės kainos 2008–2011 metais, Lt/kg [4; 6; 7]
 Figure 7. Average purchase and retail prices of tomatoes in 2009–2011, Lt/kg

8 pav. Agurkų supirkimo ir mažmeninės kainos 2008–2011 metais, Lt/kg [6; 7]
 Figure 8. Average purchase and retail prices of cucumbers in 2009–2011, Lt/kg

Dėl didelės naujojo derliaus kopūstų pasiūlos daugelyje šalių jie buvo pigesni nei prieš metus. Labiausiai kaina krito Lenkijoje – 65 proc. Lietuvos prekiniuose ūkiuose kopūstai liepą buvo 2,1 karto brangesni nei Lenkijos, tačiau 21 proc. pigesni nei Latvijos ir 46 proc. nei Estijos, 53 proc. nei Vokietijos prekiniuose ūkiuose. Rusijoje kopūstai 34 proc. brangesni nei prieš metus, o palyginti su Lietuva – 2,6 karto.

Svogūnų kaina Lietuvos ir Lenkijos prekiniuose ūkiuose beveik nesiskyrė. Lietuviški svogūnai buvo 6 proc. pigesni nei latviški ir 38 proc. – nei rusiški.

Kainų indeksai (2 lentelė) rodo, kad ES daržovės per metus atpigo vidutiniškai 2 proc. Dėl gana palankių daržovėms auginti klimatinų sąlygų daugelyje šalių nemaža pasiūla lėmė kainų mažėjimą. 2011 metų liepos mėnesį labiausiai kainos nukrito Vengrijoje – 17 proc., Latvijoje – 13 proc., Čekijoje – 12 proc. ir Lenkijoje – 11 proc.

Lietuvos rinkoje juntama didelė lenkiškų daržovių konkurencija, o šiemet toje šalyje prognozuojamas didesnis daržovių derlius, kuris, tikimasi, sudarys apie 4,3 mln. t – 50 tūkst. t daugiau.

Rusijoje daržovės liepą buvo net kelis kartus brangesnės nei Lietuvoje, tačiau prognozuojamas 13 mln. t derlius – 0,9 mln. t didesnis nei 2010 metais, todėl kainos turėtų mažėti.

Birželio mėnesį Vilniaus prekybos centruose morkos buvo vienos brangiausių, palyginti su kainomis kaimyninių šalių sostinėse: apie 60 proc. brangesnės nei Varšuvoje, 43 proc. nei Rygoje ir net 2,5 karto nei Taline.

Mažmeninė kopūstų kaina buvo 2 kartus didesnė nei ypač atpigusių kopūstų Varšuvoje, 30 proc. – nei Prahoje, tačiau iki 56 proc. mažesnė nei kitose šalyse.

1 lentelė / Table 1

Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2010 ir 2011 metų liepos mėnesį, Lt/kg [1]
*Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries
in July 2010 and 2011, Lt/kg*

Metai / Year	Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija <i>Latvia</i>	Estija <i>Estonia</i>	Lenkija <i>Poland</i>	Vokietija <i>Germany</i>	Rusija <i>Russia</i>
Burokėliai / Beetroot						
2011	0,86	0,97	0,69	0,59		1,78
2010	0,64	0,96	1,04	–		1,09
Pokytis / Change, %	34	1	-34	–		63
Kopūstai / Cabbage						
2011	0,59	0,75	1,10	0,28	1,25	1,53
2010	0,90	0,98	1,26	0,79	1,33	1,14
Pokytis / Change, %	-34	-23	-13	-65	-6	34
Svogūnai / Onions						
2011	1,14	1,21	–	1,15	–	1,83
2010	1,25	1,43	–	1,32	–	1,27
Pokytis / Change, %	-9	-15	–	-13	–	44

2 lentelė / Table 2

Daržovių mažmeninių kainų pokyčiai
(2011 metų liepa, palyginti su 2010 metų liepa), proc. [2]
Change in EU retail prices (July 2011 compared to July 2010), per cent

Šalis / Country	Pokytis, proc. Change, %	Šalis / Country	Pokytis, proc. Change, %
ES / EU	-1,8	Portugalija / Portugal	-4,6
Estija / Estonia	4,4	Nyderlandai / Netherlands	-2,3
Latvija / Latvia	-12,6	Švedija / Sweden	-2,9
Slovakija / Slovakia	-8,0	Suomija / Finland	0,6
Čekija / Czech Republic	-11,6	Prancūzija / France	-2,0
Vengrija / Hungary	-17,4	Danija / Denmark	-3,7
Malta / Malta	5,7	Liuksemburgas / Luxembourg	-3,5
Lietuva / Lithuania	3,3	Graikija / Greece	6,8
Belgija / Belgium	-5	Austrija / Austria	0,1
Slovėnija / Slovenia	-10,9	Italija / Italy	-1,0
Lenkija / Poland	-11,2	Ispanija / Spain	-2,0
Vokietija / Germany	-5,2	Kipras / Cyprus	-2,6
Airija / Ireland	-3,5	Rumunija / Romania	8,4
Bulgarija / Bulgaria	-4,2	Jungtinė Karalystė / United Kingdom	4,7

3 lentelė / Table 3

Daržovių mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse
2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [1]
Retail prices of vegetables in the capital cities of selected EU countries in June 2011, Lt/kg

Daržovės Vegetables	Vilnius	Talinas	Ryga	Varšuva	Praha	Bratislava	Budapeštas	Amsterdamas	Berlynas	Helsinkis	Stokholmas
Morkos / Carrot	3,99	1,62	2,80	2,50	2,10	3,17	3,06	3,07	3,94	5,37	6,67
Kopūstai / Cabbage	2,96	3,37	-	1,47	2,27	3,33	2,88	3,88	4,80	3,99	6,67
Svogūnai / Onion	2,00	1,67	2,60	2,39	2,40	2,66	2,87	3,26	5,49	5,03	7,85
Pomidorai Tomatoes	3,99	9,78	9,83	4,08	-	4,52	5,60	5,92	-	7,56	-
Agurkai / Cucumbers	3,49	8,05	6,73	1,90	-	2,73	2,12	3,15	5,46	8,37	-

Svogūnai Vilniuje buvo vieni pigiausių, išskyrus Taliną, kur jie 17 proc. pigesni nei Vilniuje. Tačiau jie buvo 16 proc. pigesni nei Varšuvoje, 23 proc. nei Rygoje ir net daugiau kaip 2,5 karto pigesni nei Berlyne, Helsinkyje ir Stokholme.

Lietuviški pomidorai birželio mėnesį Vilniuje buvo pigiausi, 2 proc. pigesni nei Varšuvoje ir 12–59 proc. nei kitų šalių sostinėse.

Agurkų kaina vidutinė, Vilniaus parduotuvėse jie buvo 83 proc. brangesni nei Varšuvoje, tačiau 48 proc. pigesni nei Rygoje.

Užsienio prekyba daržovėmis. Užsienio prekybos daržovėmis apimtys 2011 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, didėjo (4 lentelė). Iš viso daržovių įsivežta už 42 proc., o išvežta už 65 proc. didesnę sumą nei prieš metus, tačiau prekybos balansas išliko neigiamas – 33,2 mln. Lt. 66 proc. daržovių importuota iš Nyderlandų, 13 proc. – iš Lenkijos. Daržovių importas iš Lenkijos per metus padidėjo 9 proc., iš Nyderlandų – 56 proc. 82 proc. daržovių išvežta į Rusiją. Į šią šalį eksportuotų daržovių vertė 78 proc. didesnė nei prieš metus.

4 lentelė / Table 4

Daržovių eksportas ir importas 2010 ir 2011 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t [9]
Exports and imports of vegetables in January-June 2010 and 2011, thou t

Daržovės / Vegetables	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2010	2011	2010	2011
Iš viso / Total	89,1	132,6	105,5	155,0
Iš jų / of which				
pomidorai / tomatoes	15,4	29,8	24,4	38,4
agurkai / cucumber	2,1	3,9	5,3	6,5
svogūnai / onion	5,0	9,5	13,5	15,1
morkos, burokėliai carrot, beetroot	11,7	12,9	12,2	16,6
kopūstai / cabbage	8,2	12,8	13,3	20,7

Šalies gyventojams vartoti per septynis 2011 metų mėnesius importuota 8,7 tūkst. t pomidorų, 3 tūkst. t agurkų, 6 tūkst. t svogūnų, tiek pat morkų ir burokėlių kartu bei 8,1 tūkst. t kopūstų. Pomidorų įsivežta 3 proc., agurkų 6 proc., svogūnų 29 proc. mažiau, o kopūstų 58 proc. daugiau nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu.

Daržovių produktų gamyba ir pardavimas. 2011 metais, palyginti su 2008-aisiais, daržovių produktų gamyba sumažėjusi 44–86 proc., daugiau pagaminta tik pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų. Per metus įvairių gaminių iš daržovių gamyba kito nevienodai. Labiausiai išaugo džiovintų svogūnų – 54 proc., o nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų gamyba sumažėjo 43 proc. Pomidorų sulčių, nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų bei užšaldytų daržovių pagaminta ir parduota mažiausiai, o džiovintų svogūnų ir pomidorų kečupo bei kitų pomidorų padažų daugiausia per pastaruosius ketverius metus (5 lentelė).

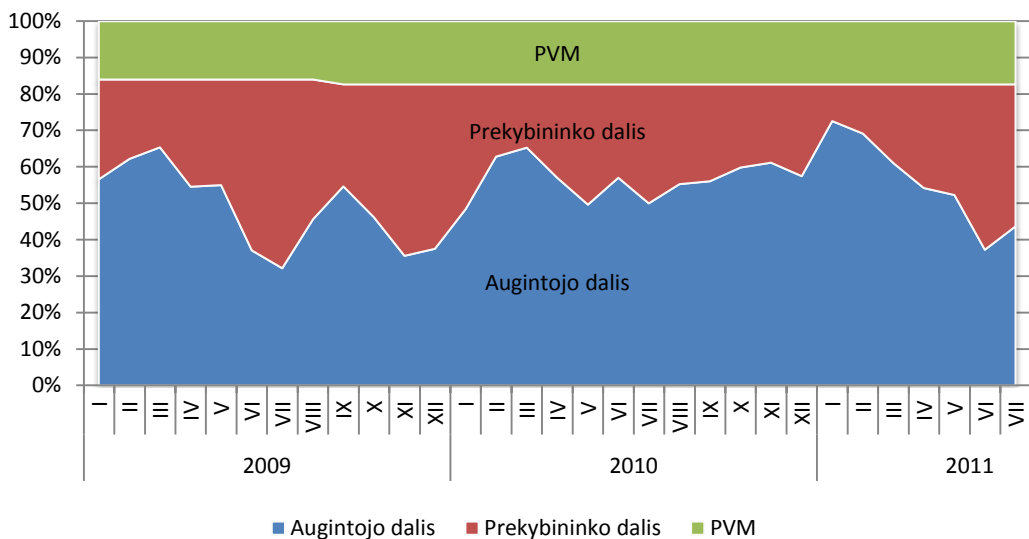
Daržovių produktų gamyba 2008–2011 metais [3]
Production of vegetable products in 2008–2011

Produktai / Products	2008	2009	2010	2011	2011, palyginti su compared to 2008, %
Pomidorų sultys, tūkst. l <i>Tomato juice, thou. l</i>	2699,6	1971,1	1643,5	1506,6	-44
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t / <i>Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t</i>	5,6	5,8	6,1	6,6	18
Nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	23,0	7,4	5,8	3,3	-86
Rauginti kopūstai, t / <i>Cabbages preserved, t</i>	876,2	520,7	297,3	344,8	-61
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Vegetables and mixtures, frozen, t</i>	286,5	262,7	156,1	143,6	-50
Džiovinti svogūnai, t / <i>Dried onions, t</i>	259,8	232,5	253,1	389,4	50

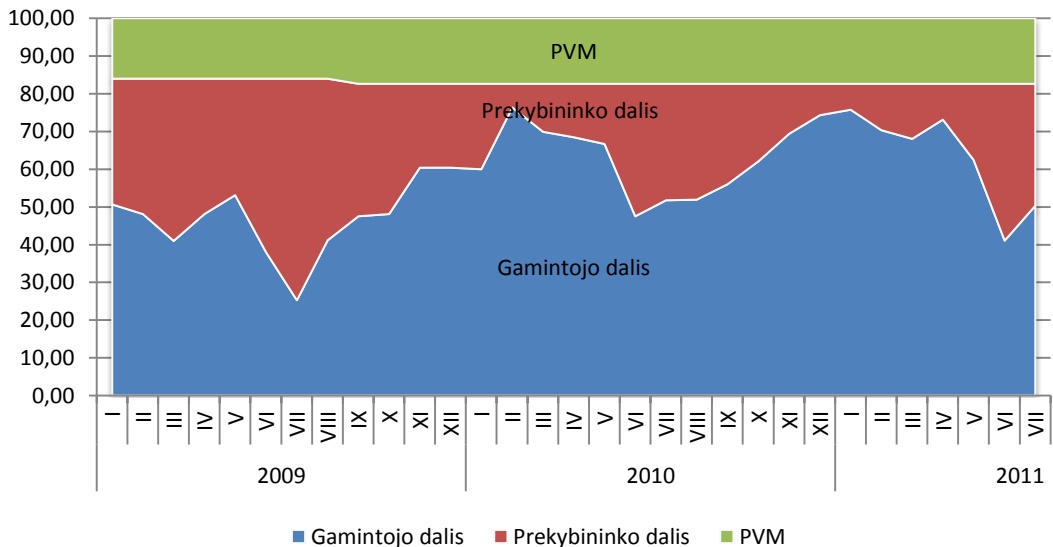
Lietuviško pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų gamyba didėjo augant jų pardavimui užsienio rinkose, o šalyje šių produktų vartojimas pakito nežymiai. Pomidorų tyrės ir pastos realizuojamos tik Lietuvoje, o mažėjant vartojimui sparčiai mažėjo ir gamyba. Raugintų kopūstų gamyba orientuota į vidaus rinką, joje parduota apie 91 proc. produkcijos. Džiovintų svogūnų gamyba didėjo, kasmet didėjant jų pardavimui. Šalyje suvartojama 75 proc. sudžiovintų svogūnų. Pomidorų sulčių gamyba taip pat orientuota į Lietuvos rinką, čia parduodama 82 proc. pagamintų sulčių. Pomidorų sulčių pardavimui vidaus rinkoje per ketverius metus kritus 52 proc., jų pagaminama 44 proc. mažiau.

Daržovių produktų kainos taip pat kito skirtingai. Labiausiai pabrango rauginti kopūstai (66 proc.), pomidorų sultys buvo 4 proc. brangesnės nei prieš metus, džiovintų svogūnų, kaip ir pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų, kaina išliko nepakitusi, o nekonzentruotos pomidorų tyrės ir pastos atpigo 19 proc., palyginti su 2010 metų I pusmečiu, tačiau tai vartojimo nepadidino.

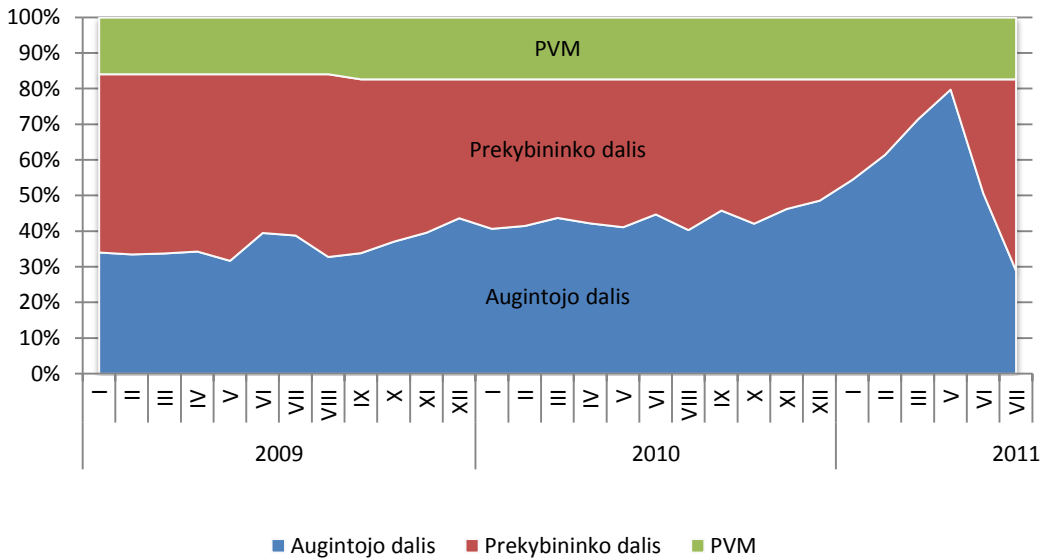
Daržovių mažmeninių kainų grandinės. Lietuvoje daržovių augintojai gauna didesniąją kainos dalį. 2010 metais daugelio daržovių mažmeninėms kainoms išaugus mažiau nei supirkimo, padidėjusi augintojo dalis 2011 metų pradžioje dar didėjo ir ūkininkai, išskyrus burokėlių augintojus, vidutiniškai gavo daugiau nei 70 proc. kainos. Vėlesniais mėnesiais, daržovių mažmeninėms kainoms didėjant, augintojų dalis mažėjo, tačiau liepos mėnesį svogūnų augintojams teko 55 proc., morkų – 44 proc., kopūstų – 50 proc. (9, 10 ir 11 pav.). Daugiausia keitėsi burokėlių kainos struktūra. Jiems sparčiai brangstant, ūkininkų gaunama dalis didėjo iki 80 proc. gegužės mėnesį, vėliau taip pat sparčiai sumažėjo ir liepą sudarė tik 29 proc. (12 pav.), nors vertine išraiška ūkininkai gavo didžiausią kainą per pastaruosius trejus metus.

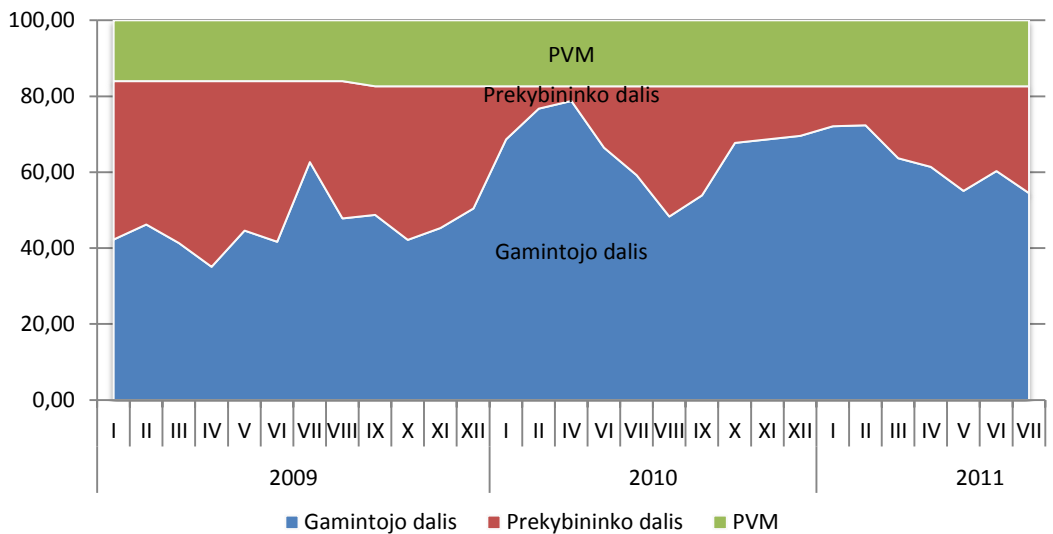
9 pav. Morkų mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2009–2011 metais, proc. [6; 7]
 Figure 9. Structure of retail price of carrots in Lithuania in 2009–2011, %

10 pav. Kopūstų mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2009–2011 metais, proc. [4; 7]
 Figure 10. Structure of retail price of cabbages in Lithuania in 2009–2011, %

11 pav. Burokėlių mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2009–2011 metais, proc. [6; 7]
Figure 11. Structure of retail price of beetroots in Lithuania in 2009–2011, %

12 pav. Svogūnų mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2009–2011 metais, proc. [6; 7]
Figure 12. Structure of retail price of onions in Lithuania in 2009–2011, %

IŠVADOS

1. Dėl mažesnių 2010 metų daržovių derliaus atsargų jų kainos 2011 metų pradžioje didėjo ir daugelio buvo didžiausios per pastaruosius ketverius metus. 2011 metai buvo palankūs daržovėms auginti, todėl ankstyvasis derlius gausnis: liepos mėnesį kopūstai buvo supirkti 28 proc., pomidorai 38 proc. pigiau, o kainos mažmeninės prekybos centruose 26 proc., agurkų 23 proc. mažesnės, svogūnų nepakitusios, nors supirkti 9 proc. pigiau. Tačiau morkos daugiau kaip 20 proc., burokėliai net 2,6 karto brangesni nei prieš metus.
2. 2011 metais daugelyje šalių didelė daržovių pasiūla lėmė kainų mažėjimą. Liepos mėnesį daržovės ES vidutiniškai buvo 2 proc. pigesnės nei prieš metus. Lietuvos prekiniuose ūkiuose užaugintos daržovės buvo 6–21 proc. pigesnės nei Latvijos prekiniuose ūkiuose, iki 2,6 karto – nei Rusijoje, tačiau iki 2 kartų brangesnės nei Lenkijoje. Birželio mėnesį Vilniaus prekybos centruose morkos buvo vienos brangiausių, agurkai ir kopūstai vidutinių kainų, o svogūnai vieni pigiausių, pomidorai pigiausi, palyginti su kainomis kaimyninių šalių sostinėse. Tačiau visos daržovės, išskyrus svogūnus ir pomidorus, buvo nuo 60 proc. iki 2 kartų brangesnės nei Varšuvoje.
3. Per metus įvairių daržovių produktų gamyba ir kainos kito nevienodai. Labiausiai padidėjo džiovintų svogūnų gamyba – 54 proc., o sumažėjo nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų – 43 proc. Pomidorų sulčių, nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų bei užšaldytų daržovių pagaminta ir parduota mažiausiai, o džiovintų svogūnų ir pomidorų kečupo bei kitų pomidorų padažų daugiausia per pastaruosius ketverius metus. Labiausiai pabrango konservuoti kopūstai– 66 proc., o nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos atpigė 19 proc.

LITERATŪRA

1. *Bulvių, vaisių ir daržovių sektorius. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema* [interaktyvus]. Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
2. *Development in agricultural prices*. European commission. Directorate-general for agriculture and rural development [interaktyvus]. Brussels, D (2011) [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/markets/foodprices/food02_2011_en.pdf>.
3. *Gaminių gamyba*. Statistikos departamento prie LRV išankstiniai duomenys.
4. *Pagrindinių maisto produktų ir degalų mažmeninės kainos* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamentas [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
5. *Vartotojų kainų indeksas (VKI) ir kainų pokyčiai* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamentas [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1440>>.
6. *Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų turguose/parduotuvėse ataskaita*. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt/index.php?2024132273>>.
7. *Žemės ūkio produkcijos supirkimas*. Vilnius: Statistikos departamentas.
8. *Žemės ūkis, miškininkystė*. Statistika (teminės lentelės) [interaktyvus]. Statistikos departamentas [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1234>>.
9. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.

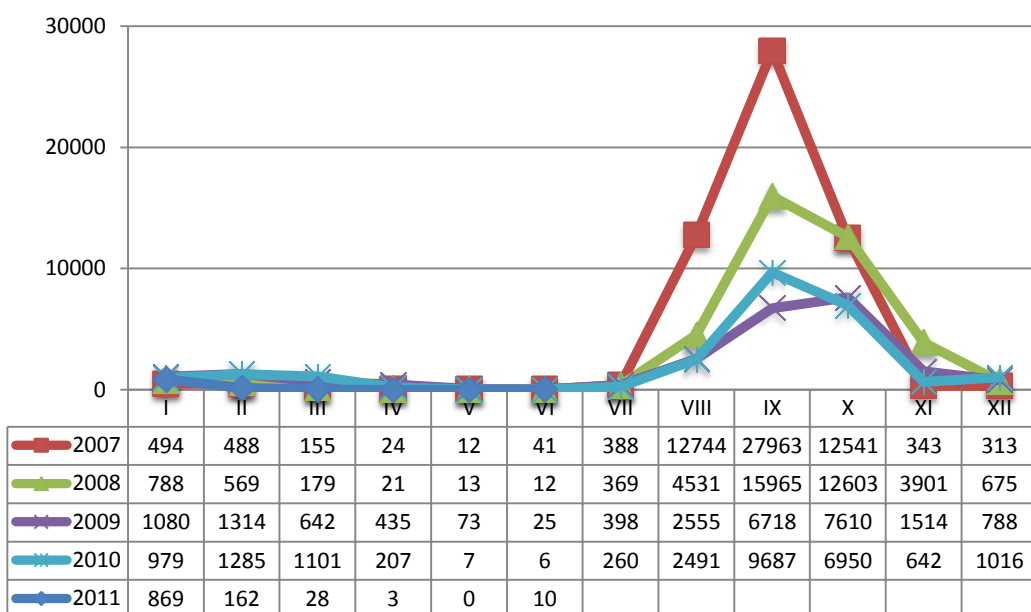
VAISIŲ IR UOGŲ KAINOS 2007–2011 METAIS PRICES OF FRUIT AND BERRIES IN 2007–2011

Laura PETRAUSKAITĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė, laura@laei.lt

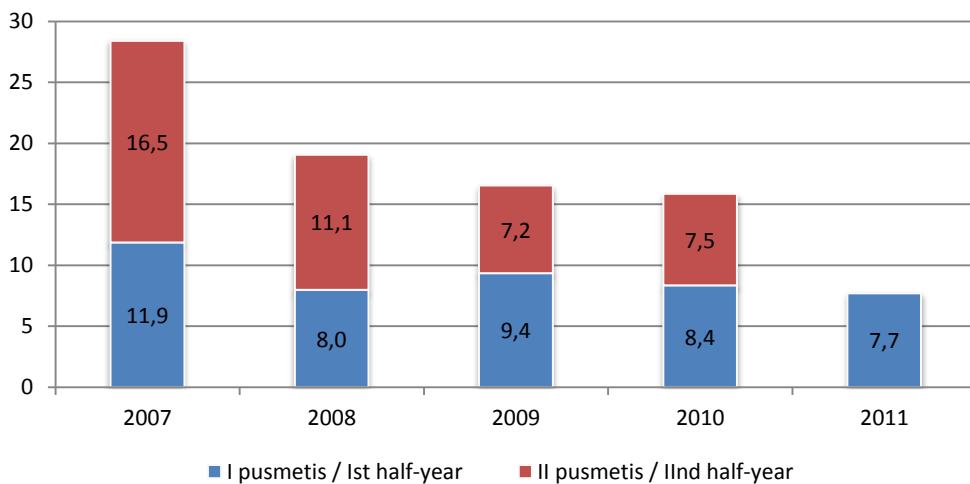
Sodininkystės sektorius priklausomas nuo gamtos sąlygų. Pastaraisiais metais klimatas Lietuvoje buvo nepalankus šiam sektoriui plėtotis. 2010 metais gautas gerokai mažesnis daugelio vaisių ir uogų derlius, ne didesnis jis ir 2011-aisiais. Sumažėjusi pasiūla sudarė sąlygas supirkimo ir mažmeninėms kainoms augti. Kainų augimo tempą šiek tiek stabdė sunki ekonominė situacija šalyje, dėl kurios sumažėjo vartotojų perkamoji galia.

Vaisių ir uogų 2011 metų I pusmetį supirkta 70 proc. mažiau nei 2010-ųjų ir 2009-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, 32 proc. mažiau nei 2008-ųjų ir 11 proc. mažiau nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu (1 pav.).

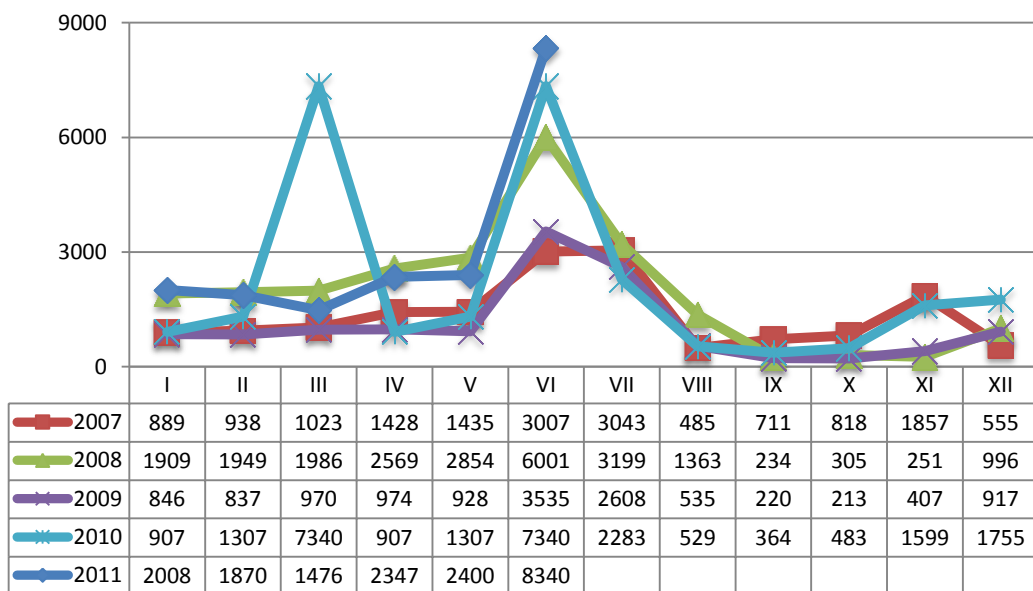
1 pav. Vaisių ir uogų supirkimas Lietuvoje 2007–2011 metais, t [12]
Figure 1. Purchase of fruit and berries in Lithuania in 2007–2011, t

Vaisių ir uogų supirkimo apimtis labiausiai priklauso nuo perdirbėjų pagamintos produkcijos paklausos, o ši keletą pastarųjų metų mažėjo. Vaisių ir uogų gaminių mažiau parduodama tiek vidaus, tiek užsienio rinkose (2 pav.). Nuo 2007 iki 2010 metų šios produkcijos paklausa nukrito daugiau nei 44 proc.

2 pav. Vaisių ir uogų gaminių pardavimas 2007–2011 metais, tūkst. t [1–5]
Figure 2. Sales of fruit and berry products in 2007–2011, thou t

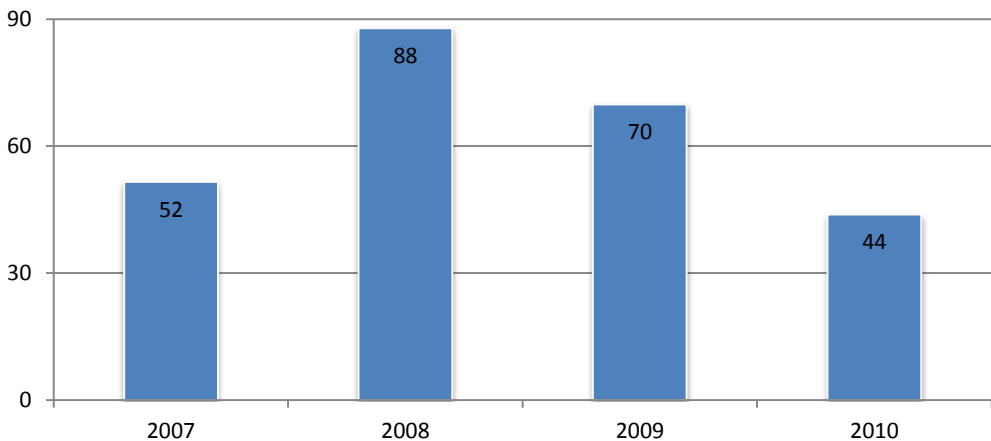
2011 metų I pusmetį vaisių ir uogų gaminių šalies gamintojai pardavė 35 proc. mažiau nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Per penkerius metus pardavimų apimtis vidaus rinkoje sumažėjo 29 proc., o išorės rinkose – daugiau nei 41 proc. Pokyčius lėmė vartotojų mitybos ypatybės. Gaminiai iš vaisių ir uogų nėra pirmojo būtinumo prekė, dėl to sunkmečiu jų buvo perkama mažiau. Be to, sunkesniais laikais žmonės linkę daugiau gaminti namuose.

3 pav. Vaisių ir uogų supirkimo kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/t [1–5]
Figure 3. Purchase prices of fruit and berries in Lithuania in 2007–2011, Lt/t

Nuo žaliavos paklausos priklauso ir vaisių bei uogų supirkimo kaina. Ji, kaip ir gaminių iš vaisių ir uogų paklausa, 2007–2009 metais smuko (3 pav.). Vidutinė supirkimo kaina 2009 metais buvo 39 proc. mažesnė nei 2007-aisiais.

2009 metais vidutinė vaisių ir uogų supirkimo kaina buvo pati mažiausia per visą 2007–2011 metų laikotarpį. Didžiausia vidutinė jų supirkimo kaina pasiekta 2010-aisiais. Skirtumas tarp didžiausios ir mažiausios tiriamojo laikotarpio vidutinės supirkimo kainos buvo 2,1 karto. 2010 metais, nepaisant ir toliau mažėjančios vaisių ir uogų gaminių paklausos, žaliava jiems gaminti buvo superkama didesnėmis kainomis nei ankstesniais metais. Tai lėmė net keletą metų iš eilės prastėjęs vaisių ir uogų derlius (4 pav.), kuris sumažino šviežių vaisių ir uogų pasiūlą. Dėl to padidėjo supirkimo kaina. Pasiūlos–paklausos dėsniai lėmė, kad vaisių ir uogų supirkimo kaina 2011 metų I pusmetį buvo trečdaliu mažesnė nei tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu. Tačiau, palyginti su kitų tiriamųjų metų I pusmečiu, 2011-ųjų sausio–birželio mėnesiais vidutinė supirkimo kaina buvo didesnė vidutiniškai 76 proc.

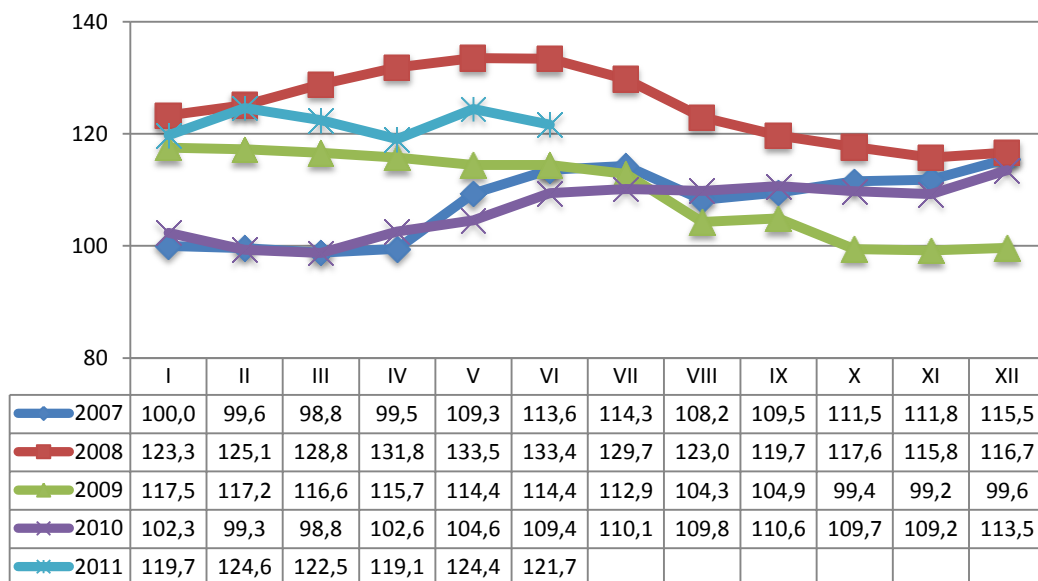

4 pav. Vaisių ir uogų derlius Lietuvoje 2007–2010 metais, tūkst. t [6; 10]
Figure 4. Harvest of fruit and berries in Lithuania in 2007–2010, thou t

Derliaus pokyčiai ir ekonominis sunkmetis, kurio metu sumažėjo gyventojų pajamos, nulėmė mažmenines vaisių ir uogų kainas. Aukščiausios jos buvo 2008-aisiais, o mažiausios – 2010-aisiais (5 pav.).

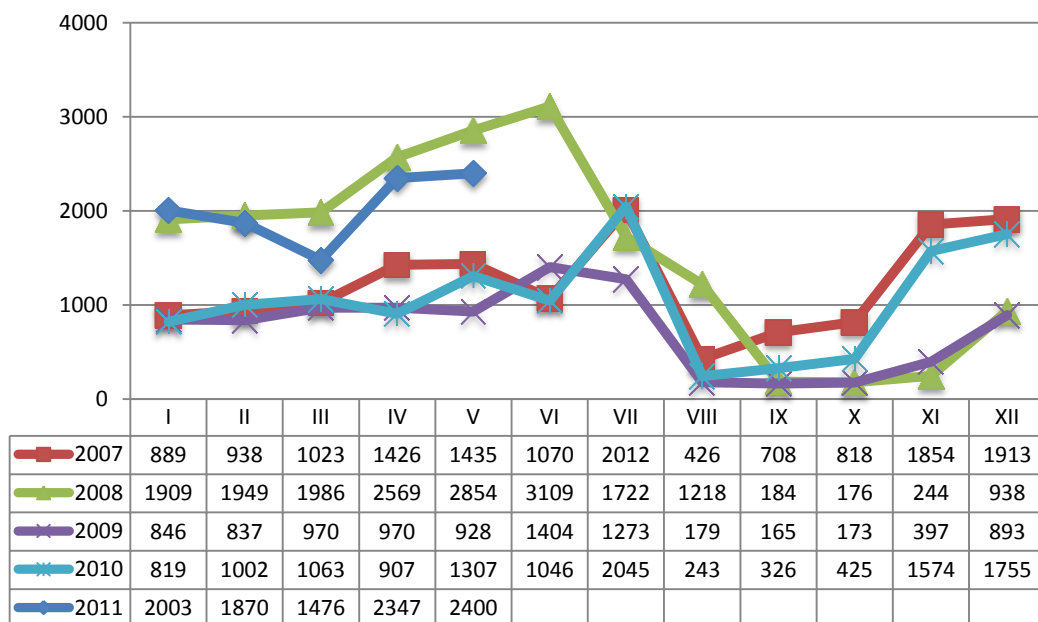
2011 metų I pusmetis vėl pasižymėjo aukštomis vaisių ir uogų mažmeninėmis kainomis. Vidutiniškai vaisiai ir uogos Lietuvoje 2011 metų sausio–birželio mėnesiais kainavo 19 proc. brangiau nei 2010-aisiais, 5 proc. – nei 2009-aisiais ir 13 proc. – nei 2007-aisiais, tačiau 6 proc. mažiau nei 2008-aisiais.

Lietuvoje daugiausia užauginama obuolių. Jų derlius sudaro daugiau nei 80 proc. viso vaisių ir uogų derliaus. Dėl šios priežasties obuolių supirkimo apimtis ir kainos lemia vidutinius vaisių ir uogų supirkimo rodiklius.

5 pav. Vaisių ir uogų mažmeninių kainų pokyčiai 2007–2011 metais, proc.
 (100 proc. = 2007 sausio mėn.) [7]

Figure 5. Changes of retail prices of fruit and berries in 2007–2011, % (100 % = January 2007)

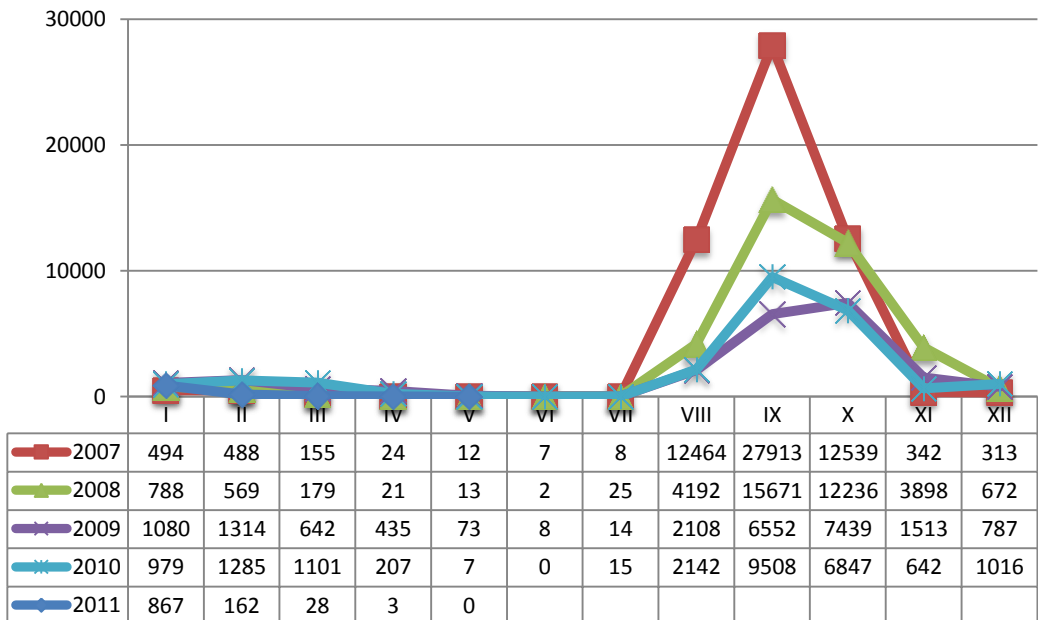

6 pav. obuolių supirkimo kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/t [12]

Figure 6. Purchase prices of apples in Lithuania in 2007–2011, Lt/t

Obuoliai. 2011 metų pradžioje obuolių supirkimo kainos ėmė mažėti, tačiau tik I ketvirtį. Nuo sausio iki kovo kaina krito daugiau nei 26 proc. (6 pav.). II ketvirtį obuoliai buvo superkami tik balandį ir gegužę. Per tą laiką jų supirkimo kaina išaugo beveik 63 proc. I pusmetį obuoliai supirkti vidutiniškai daugiau kaip dvigubai brangiau negu atitinkamu laikotarpiu prieš metus, prieš dvejus ir 2007-aisiais. Palyginti su 2008-ųjų I pusmečiu, 2011-ųjų I pusmetį obuolių supirkimo kaina buvo didesnė maždaug 1 proc.

Obuolių supirkimo kainą lėmė jų paklausos ir pasiūlos pokyčiai. Šių vaisių nuo 2007-ųjų buvo superkama kiekvienų metų I pusmetį vis daugiau. Toks augimas tęsėsi iki 2010-ųjų (7 pav.). Tačiau 2011 metų pirmoje pusėje obuolių supirkta 70 proc. mažiau nei per tą patį laiką prieš metus ir 10 proc. mažiau nei 2007-aisiais.

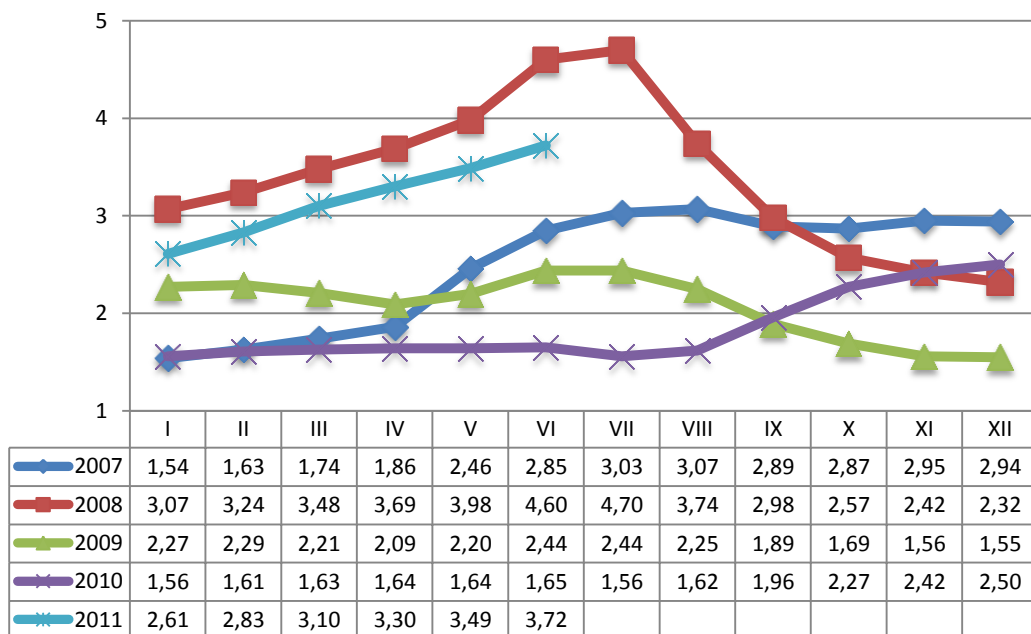

7 pav. Obuolių supirkimas Lietuvoje 2007–2011 metais, t [12]

Figure 7. Purchase of apples in Lithuania in 2007–2011, t

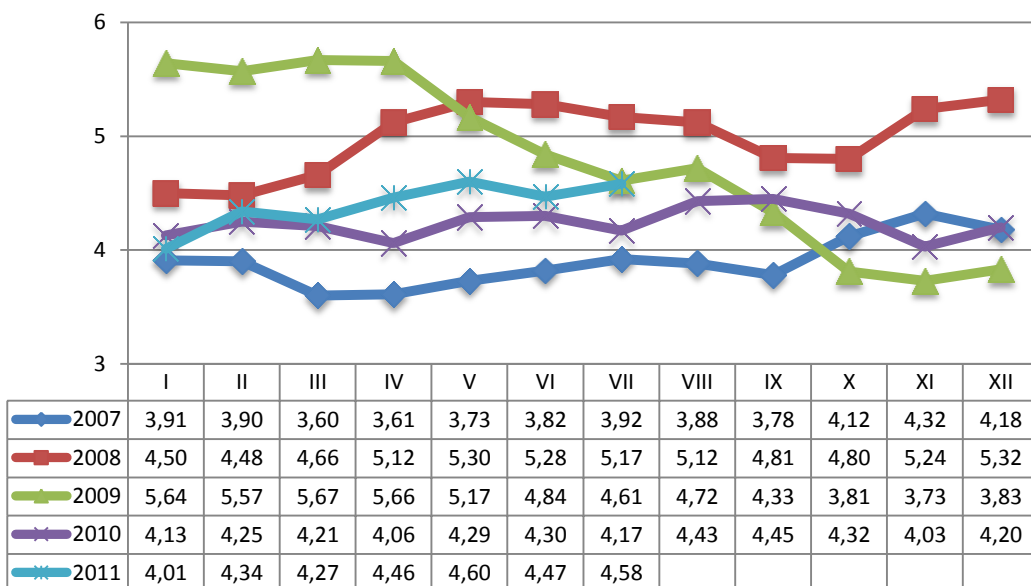
Superkamas kiekis sumažėjo dėl pastarųjų metų prasto obuolių derliaus. Tai sudarė sąlygas supirkimo kainoms didėti.

Mažmeninė obuolių kaina prekybos centruose didėjo nuo 2010 metų vasaros. Ši tendencija tęsėsi ir 2011-ųjų I pusmetį. Statistikos departamento duomenimis, vidutinė mažmeninė II klasės obuolių kaina per 2011 metų sausio–birželio mėnesius išaugo beveik 43 proc. Palyginti su tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu, obuoliai mažmeninėje rinkoje 2011-ųjų I pusmetį kainavo beveik 2 kartus brangiau (8 pav.). Mažmeninė kaina 2011 metų sausio–birželio mėnesiais viršijo ir 2009-ųjų (41 proc.), ir 2007-ųjų (58 proc.) to paties laikotarpio kainą. Nors nuo aukščiausios 2008-ųjų to laikotarpio kainos 2011 metų I pusmečio obuolių mažmeninė kaina dar atsiliko 14 proc.

8 pav. Obuolių vidutinė mažmeninė kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/kg [8]
Figure 8. Average retail prices of apples in Lithuania in 2007–2011, Lt/kg

Kriaušės. Kaip ir ankstesniais metais, 2011 metų I pusmetį kriaušės Lietuvoje nebuvo superkamos. Supirkimas įprastai prasideda tik vasaros pabaigoje.

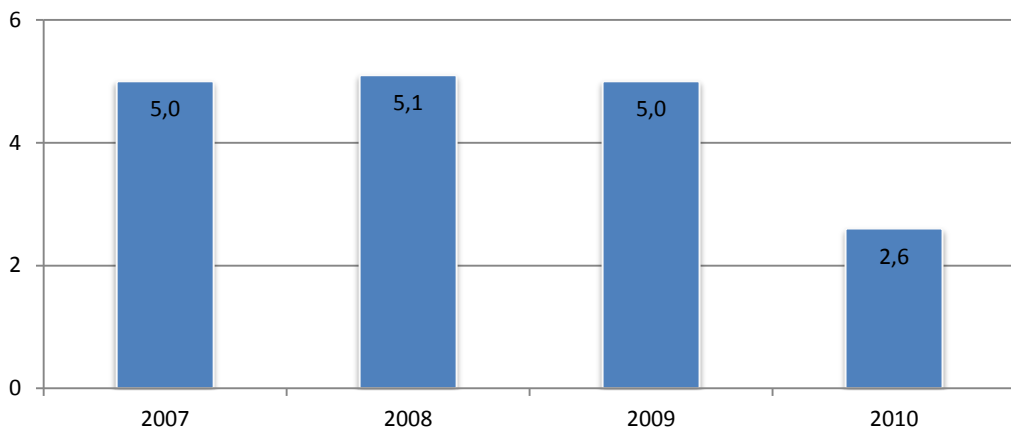

9 pav. Kriaušių vidutinė mažmeninė kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/kg [11]
Figure 9. Average retail prices of pears in Lithuania in 2007–2011, Lt/kg

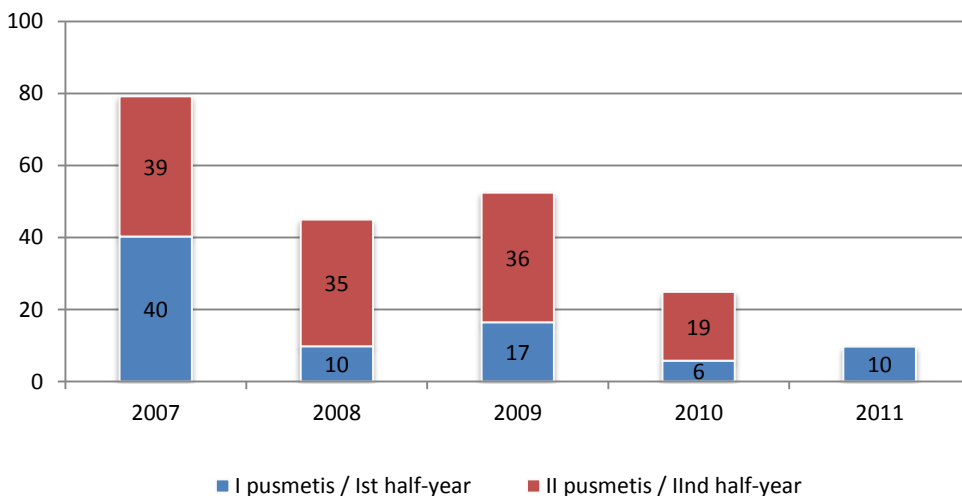
Mažmeninėje rinkoje dažniausiai prekiaujama importuotomis kriaušėmis. 2011 metais nuo sausio iki birželio mėnesio kriaušės pabrango daugiau nei 14 proc. 2011 metų I pusmetį kriaušių vidutinė mažmeninė kaina buvo beveik 4 proc. didesnė nei 2010-ųjų atitinkamo laikotarpio kaina ir 14 proc. didesnė nei 2007-ųjų (9 pav.). O palyginti su aukščiausia kaina 2009-aisiais, 2011 metų I pusmečio kriaušių mažmeninė kaina buvo apie 20 proc. mažesnė.

Lemiamas kriaušių mažmeninės kainos veiksnys taip pat buvo paklausos ir pasiūlos santykis. 2010 metais surinktas pats mažiausias kriaušių derlius nuo 2007-ųjų.

Braškės. Keletas pastarųjų metų braškėms buvo labai nepalankūs. Tai lėmė prastą šių uogų derlių. 2010 metais surinkta perpus mažiau braškių nei 2007–2009 metais (10 pav.). Ūkininkų teigimu, 2011 metai taip pat buvo prasti.

10 pav. Braškių derlius Lietuvoje 2007–2010 metais, tūkst. t [6; 9]
 Figure 10. Harvest of strawberries in Lithuania in 2007–2010, thou t

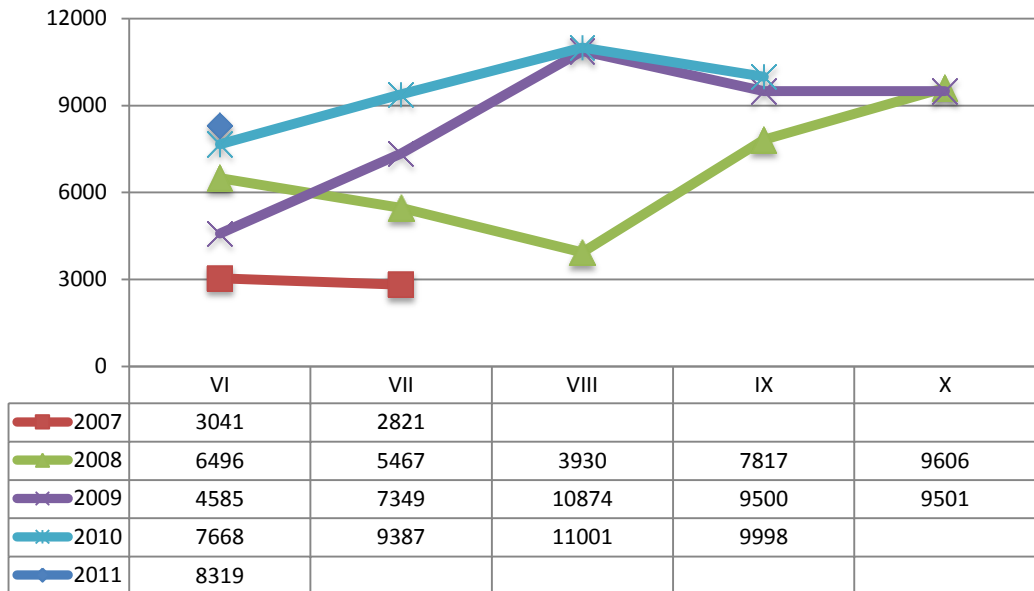

11 pav. Braškių supirkimas Lietuvoje 2007–2011 metais, t [12]
 Figure 11. Purchase of strawberries in Lithuania in 2007–2011, t

Dėl nedidelio derliaus 2010 ir 2011 metų I pusmetį braškių supirkta gerokai mažiau nei 2007-aisiais ar 2009-aisiais (11 pav.).

2011 metais braškės buvo superkamos tik birželio mėnesį. Per tą laiką jų supirkta apie 67 proc. daugiau nei prieš metus, tačiau, palyginti su 2009 ir 2007 metų birželio mėnesiu, supirkimo apimtis buvo sumažėjusi atitinkamai 41 ir 76 proc.

Nederlius nulėmė braškių supirkimo kainą. 2010 metais ji buvo vidutiniškai trečdaliu didesnė nei 2009-aisiais, dviem trečdaliais – nei 2008-aisiais ir 3,3 karto – nei 2007-aisiais (12 pav.).

12 pav. Braškių supirkimo kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/t [12]
Figure 12. Purchase prices of strawberries in Lithuania in 2007–2011, Lt/t

2011 metų birželio mėnesį braškių supirkimo kaina buvo 8 proc. didesnė nei 2010-aisiais. Palyginti su 2009, 2008 ir 2007 metų birželio mėnesio kaina, braškės 2011 metais supirktos atitinkamai 81 proc., 28 proc. ir 2,7 karto brangiau.

IŠVADOS

2010 metai nebuvo derlingi, todėl dėl nepakankamos vaisių ir uogų pasiūlos 2011 metų I pusmetį jų supirkta mažiau nei ankstesniais metais. Nederlius ir vaisių bei uogų paklausos pokyčiai lėmė jų kainas. Supirkimo kainos 2011-ųjų pirmoje pusėje buvo trečdaliu mažesnės nei tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu, tačiau žymiai didesnės nei 2007–2009 metų sausio–birželio mėnesiais. Mažmeninėje rinkoje vaisiai ir uogos 2011 metų I pusėje taip pat kainavo brangiau nei ankstesniais metais, neviršytos tik 2008-ųjų atitinkamo laikotarpio mažmeninės kainos.

LITERATŪRA

1. *Gaminių gamyba 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008. ISSN 1648-5777.
2. *Gaminių gamyba 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009. ISSN 1648-5777.
3. *Gaminių gamyba 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2010. ISSN 1648-5777.
4. *Gaminių gamyba 2010*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2011. ISSN 2029-5960.
5. *Gaminių gamyba 2011*. Statistikos departamento išankstiniai duomenys.
6. *Lietuvos žemės ūkis 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. ISSN 2029-3658.
7. *M2020103: Vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčiai. Požymiai: Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorius (COICOP)* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamento rodiklių duomenų bazė, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>.
8. *M2020113: >>>Pagrindinių maisto produktų ir degalų mažmeninės kainos. Požymiai: administracinė teritorija, Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorius (COICOP)* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamento rodiklių duomenų bazė, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>.
9. *M5010302: Žemės ūkio augalai šalyje. Požymiai: rūšis, ūkio tipas* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamento rodiklių duomenų bazė, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>.
10. *M5010305: Sodai ir uogynai (nuo 2003 m.). Požymiai: rūšis, ūkio tipas* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamento rodiklių duomenų bazė, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>.
11. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt>>.
12. *Žemės ūkio produkcijos supirkimas*. Statistikos departamento išankstiniai duomenys.

PIENO IR JO PRODUKTŲ RINKA MILK AND DAIRY MARKET

Deiva MIKELIONYTĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja, deivam@laei.lt

2011 metų sausį–birželį pieno rinka Lietuvoje pasižymėjo sparčiu 2010 metais prasidėjusiu žaliavinio pieno supirkimo kainų kilimu iki balandžio mėnesio ir tokiu pat sparčiu kritimu nuo gegužės mėnesio, nors tuo pat metu pieno produktų didmeninių kainų kitimas tokių šuolių nepatyrė. Pasaulinėse rinkose staigių pieno ir pieno produktų kainų svyravimų taip pat nebuvo.

Žaliavinio pieno gamyba, supirkimas ir užsienio prekyba. 2011 metų I pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2010-ųjų pusmečiu, 4 proc. padidėjo tiek pieno gamyba, tiek supirkimas (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Pieno gamyba ir supirkimas 2010 ir 2011 metų sausio–birželio mėn., tūkst. t [4]

Milk production and purchase in 2010 and 2011, thou t

Rodikliai / Indicators	2010	2011	2011, palyginti su compared to 2010, %
Primelžta pieno / Milk produced	984	1027	104
Supirkta / Purchased:			
natūralaus / natural	562,2	582,0	104
bazinio** / basic**	669,0	697,2	104

* 4,15 proc. riebalų / milk fat, 3,24 proc. baltymų / protein.

** 3,4 proc. riebalų / milk fat, 3,0 proc. baltymų / protein.

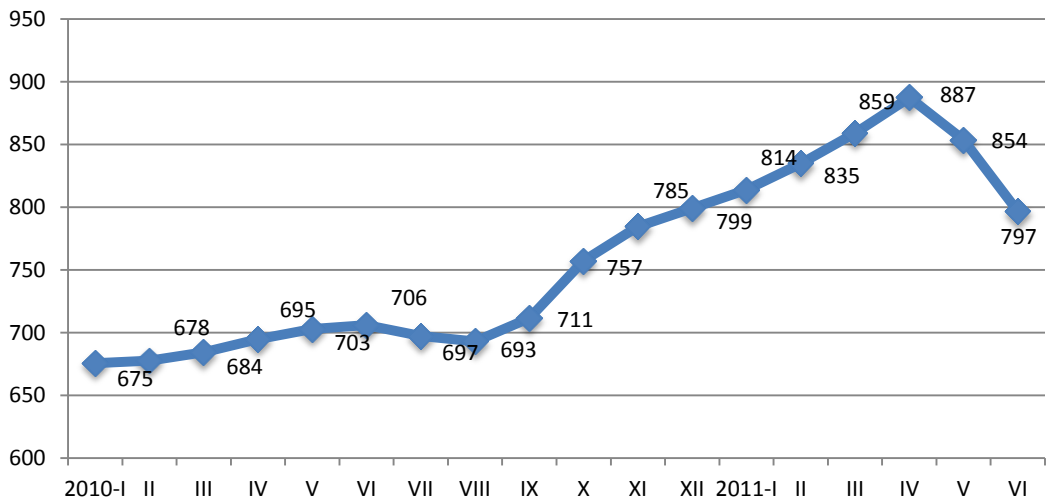
Žaliavinio pieno importas padidėjo nuo 91,8 tūkst. t 2010 metų I pusmetį iki 129,9 tūkst. t 2011-ųjų I pusmetį, arba 42 proc. Išsiplėtė pieno importo geografija: iki 2011 metų pagrindinė žaliavinio pieno importo šalis buvo Latvija, o per 2010 metų I pusmetį 72 proc. pieno buvo importuota iš Latvijos, 28 proc. – iš Estijos. Eksportuoto pieno kiekio augimo tempai buvo dar spartesni – 59 proc., nuo 11,9 iki 19 tūkst. t. Visas eksporto priaugis pasiektas 2011 metų II ketvirty, nes 2011 metų I ketvirty, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, žaliavinio pieno eksportas buvo sumažėjęs 13 proc. Didžioji dalis žaliavinio pieno išvežta į Lenkiją (71 proc.), kita – į Estiją ir Latviją.

Pieno produktų pardavimas. 2011 metų I pusmetį Lietuvos įmonių pagamintų pieno produktų vidaus rinkoje parduota už 654,5 mln. Lt, arba 25 proc. daugiau nei 2010 metų I pusmetį. Importas (be žaliavinio pieno) padidėjo 30 proc., iki 146,9 mln. Lt. Iš viso Lietuvos rinkoje 2011 metų I pusmetį parduota pieno produktų 26 proc. daugiau nei 2010-ųjų. Šį augimą lėmė kainų padidėjimas, o natūrine išraiška daugelio pieno produktų pardavimas buvo artimas praeitų metų to paties laikotarpio pardavimui, tačiau kai kurių – pastebimai sumažėjo. Labiausiai natūrine išraiška sumažėjo lietuviškos kilmės sutirštinto pieno (51 proc.), sūrio gaminių su augaliniais riebalais (24 proc.) ir valgomųjų ledų (16 proc.) pardavimas (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Lietuvos pieno perdirbimo įmonių pagamintų pieno produktų pardavimas Lietuvos rinkoje
2010 ir 2011 metų sausio–birželio mėn., t [3]
*Dairy production produced of Lithuanian milk processors and sold
in the Lithuanian market in January–June 2010 and 2011, t*

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	2010	2011	2011, palyginti su <i>compared to 2010, %</i>
Geriamasis pienas / <i>Drinking milk</i>	45681	47748	105
Grietinė / <i>Sour cream</i>	9009	8932	99
Grietinės ir augalinių riebalų mišinys <i>Mix of sour cream and vegetable oil</i>	4142	4174	101
Varškė / <i>Curd</i>	8715	9154	105
Sviestas / <i>Butter</i>	2611	2659	102
Tepūs riebalų mišiniai / <i>Fat mixtures</i>	2392	2290	96
Švieži sūriai (išskyrus varškę) / <i>Fresh cheese</i>	5934	5586	94
Lydyti sūriai / <i>Processed cheese</i>	1148	1096	95
Tarkuoti, pelėsiniai ir kiti brandinti sūriai <i>Fermented and mould cheese</i>	4558	4172	92
Sūrio gaminiai su augaliniiais riebalais <i>Cheese products with vegetable oil</i>	1404	1065	76
Sutirštintas pienas / <i>Canned milk</i>	1467	725	49
Jogurtas, kefyras ir kiti rauginti bei fermentuoti produktai / <i>Yoghurt, kefir and other sour products</i>	25393	25723	101
Valgomieji ledai, tūkst. l / <i>Ice cream, thou l</i>	6102	5146	84

1 pav. Bazinių rodiklių pieno supirkimo kainos 2010–2011 m., Lt/t [1, 8]
Figure 1. Purchase price of milk (of basic indicators) in 2010 and 2011, Lt/t

2011 metų sausį–birželį pieno produktų eksportuota už 777,8 mln. Lt, arba 37 proc. daugiau nei tuo pačiu laikotarpiu 2010 metais.

Pieno supirkimo kaina. 2010 metų sausį–rugsjūtį pieno supirkimo kaina mažai keitėsi (1 pav.). 2010-ųjų rugsėjo mėnesį ji pradėjo didėti ir augo iki 2011 metų balandžio, o nuo gegužės ėmė pastebimai kristi. 2011 metų birželį, palyginti su 2010-ųjų gruodžiu, bazinių rodiklių pieno supirkimo vidutinė kaina sumažėjo 1,4 proc., o palyginti su 2010-ųjų birželiu, buvo didesnė 13 proc.

2011 metų gegužę, palyginti su tuo pačiu 2010 metų mėnesiu, Lietuva buvo tarp sparčiau (124 proc.) nei vidutiniškai natūralaus pieno supirkimo kainas didinusių ES šalių (3 lentelė), o 2011 metų pradžioje – net viena pirmaujančių. Pieno supirkimo kaina metų pradžioje Lietuvoje buvo aukštesnė ne tik už tradiciškai žemiausią kainą Rumunijoje, bet ir dar už kelių ES šalių kainas. Tai greičiausiai ir buvo viena priežasčių, dėl kurių pieno supirkimo kaina Lietuvoje nuo gegužės mėnesio pradėta mažinti. Vidutinės Lietuvos perdirbėjų parduotų pieno produktų kainos 2011 metų I pusmetį nesumažėjo. Eksporto kainos nukrito nežymiai ir pieno perdirbėjų pajamų pastebimai nesumažino, bet buvo pretekstas mažinti supirkimo kainas. Be to, supirkimo kainų mažinimą paskatino ir palankios žaliavinio pieno importo plėtimo galimybės.

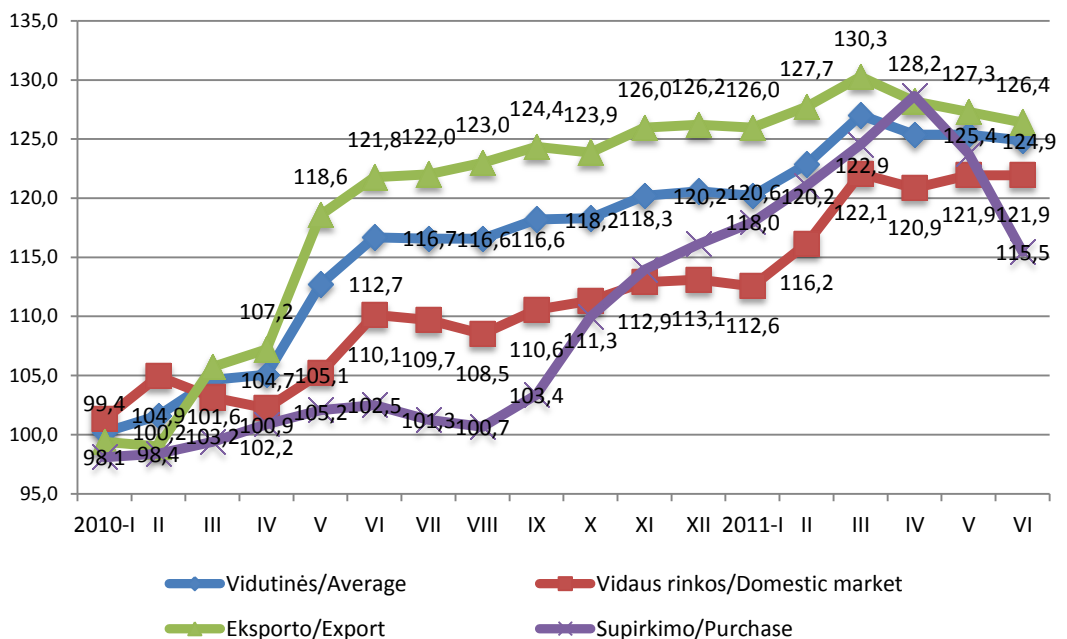
3 lentelė / Table 3

Natūralaus pieno supirkimo kainos ES-27 2010 ir 2011 metų gegužės mėnesį, Lt/t[2]
Purchase prices of natural milk in EU-27 in May 2010 and 2011, Lt/t

Šalis / Country	2010-05	2011-05	2011-05, palyginti su 2010-05, %	Palyginti su Lietuva compared to Lithuania 2011-05, %
Italija / Italy	1133	1325	117	132
Suomija / Finland	1119	1405	126	140
Švedija / Sweden	1064	1349	127	134
Portugalija / Portugal	939	1056	112	105
Danija / Denmark	1021	1255	123	125
Prancūzija / France	962	1066	111	106
Nyderlandai / Netherlands	996	1312	132	130
Vokietija / Germany	1015	1185	117	118
Ispanija / Spain	979	1053	108	105
Austrija / Austria	1034	1195	116	119
Airija / Ireland	1056	1107	105	110
Belgija / Belgium	1011	1127	112	112
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	922	1006	109	100
Graikija / Greece	1259	1408	112	140
Liuksemburgas / Luxembourg	989	1101	111	109
ES-15 vidurkis / Average EU-15	1033	1197	116	119
Čekija / Czech	963	1140	118	113
Estija / Estonia	923	1136	123	113
Kipras / Cyprus	1742	1799	103	179
Latvija / Latvia	843	1029	122	102
Lietuva / Lithuania	813	1006	124	100

Šalis / Country	2010-05	2011-05	2011-05, palyginti su 2010-05, %	Palyginti su Lietuva compared to Lithuania 2011-05, %
Vengrija / Hungary	840	1098	131	109
Lenkija / Poland	891	1044	117	104
Slovėnija / Slovenia	905	1039	115	103
Slovakija / Slovakia	901	1092	121	109
ES-10 vidurkis / Average EU-10	980	1154	118	115
Bulgarija / Bulgaria	888	1112	125	111
Rumunija / Romania	769	982	128	98
ES-27 vidurkis / Average EU-27	1002	1188	119	118

Pieno produktų didmeninės kainos. Pieno pramonės įmonių parduotos produkcijos kainos nuo 2011 metų pradžios iki kovo mėnesio gan sparčiai augo, ypač vidaus rinkoje. Postūmį padidinti iki tol nuosaikiau augusias kainas davė kylančios kainos eksporto rinkose. Balandžio mėnesį šiek tiek sumažėjusios kainos vėliau vidaus rinkoje laikėsi stabiliai, o eksporto kainos mažėjo ir birželio mėnesį pasiekė metų pradžios lygį (2 pav.). Per metus, t. y. 2011 metų birželio kainas palyginus su 2010-ųjų gegužę, pieno produktų kainos Lietuvos rinkoje padidėjo 15,9 proc., eksporto – 6,6 proc., vidutiniškai – 10,8 proc., o per šešis 2011 metų mėnesius atitinkamai 7,8 proc. ir 0,2 proc., vidutiniškai – 3,6 proc.

2 pav. Pieno supirkimo ir pieno pramonės įmonių parduotos produkcijos kainų pokyčiai 2010–2011 m. (2009-12=100 proc.) [5]

Figure 2. Changes in producer prices of dairy products and milk purchase price in 2010–2011 (December 2009 = 100%)

Lietuvos rinkoje 2011 metų birželį, palyginti su tuo pačiu 2010-ųjų mėnesiu, išaugo visų šalyje pagamintų pieno produktų didmeninės kainos, išskyrus aromatintą jogurtą. Labiausiai pakilo valgomųjų ledų (28 proc.) ir sviesto (20 proc.) kainos (4 lentelė).

4 lentelė / Table 4

Lietuvos pieno perdirbimo įmonių pagamintų pieno produktų vidutinės didmeninės kainos
Lietuvos rinkoje 2010 ir 2011 metų birželio mėn., Lt/kg [8]
*Producer prices of Lithuanian dairy products sold in the Lithuanian market
in June 2010 and 2011, Lt/kg*

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	2010	2011	2011, palyginti su compared to 2010, %
Geriamasis pienas / <i>Drinking milk</i>	1,41	1,61	114
Rūgpienis ir kiti rūgštieji gėrimai / <i>Sour milk</i>	1,69	1,89	112
Aromatintas jogurtas <i>Yoghurt with additives</i>	3,54	3,52	99
Grietinė / <i>Sour cream</i>	5,01	5,67	113
Grietinės ir augalinių riebalų mišinys <i>Mix of sour cream and vegetable oil</i>	3,34	3,98	119
Sviestas, kurio riebumas ne didesnis kaip 85 proc. / <i>Butter</i>	11,53	13,80	120
Tepūs riebalų mišiniai / <i>Fat mixtures</i>	9,16	10,45	114
Varškė / <i>Curd</i>	7,19	8,04	112
Švieži sūriai / <i>Fresh cheese</i>	12,12	12,95	107
Lydyti sūriai / <i>Procesed cheese</i>	10,75	11,15	104
Brandinti sūriai / <i>Fermented cheese</i>	12,64	13,82	109
Valgomieji ledai, Lt/l / <i>Ice cream, Lt/l</i>	5,37	6,86	128

Pieno produktų mažmeninės kainos. Mažmeninės pieno produktų kainos Lietuvos rinkoje 2010–2011 metais taip pat kaip ir didmeninės didėjo (5 lentelė). Labiausiai pakilo geriamojo pieno, sviesto (po 20 proc.) ir fermentinio sūrio (19 proc.) kainos. Atpigo tik jogurtas su priedais. Didžiosios daugumos lygintų produktų didmeninės kainos padidėjo labiau už mažmenines.

Pagrindinių pieno produktų mažmeninių kainų tendencijos 2007–2011 metais pateiktos 2 priede.

Vilniuje 2011 metų birželį, palyginti su 2010-ųjų birželiu, pieno produktų mažmeninių kainų kitimo tempai tarp kitų pasirinktų ES šalių sostinių buvo vieni iš spartesnių (6 lentelė). Tačiau pieno produktų mažmeninių kainų lygis Vilniuje buvo vidutinis. Fermentinio sūrio, kuris metų pradžioje buvo vienas iš pigesnių, kaina priartėjo prie kitų šalių sostinių sūrio kainų. 2011 metų birželį Ryga užleido brangiausių pieno produktų sostinės vietą Stokholmui, o Varšuvoje pieno produktai tradiciškai išliko pigiausi.

5 lentelė / Table 5

Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos Lietuvos rinkoje
2010 ir 2011 metų birželio mėn., Lt/kg [7, 8]

Retail prices of selected dairy products sold in Lithuanian market in June 2010 and 2011, Lt/kg

Pieno produktai	Mažmeninės kainos			Didmeninės kainos 2011- 06, palyginti su 2010-06, %
	2010-06-24	2011-06-23	2011, palyginti su 2010, %	
Geriamasis pienas, 2,5 proc. rieb., 1 l plastikinis maišelis, Lt/l <i>Milk, 2,5% milk fat, 1 l plastic bag, Lt/l</i>	2,24	2,68	120	121
Kefyras, 2,5 proc. rieb., Lt/l <i>Kefir, 2,5% milk fat, Lt/l</i>	2,49	2,86	115	119
Jogurtas su priedais, 300 g indeliuose <i>Yoghurt with additives, 350 g packs</i>	8,97	8,73	97	110
Grietinė, 30 proc. rieb., fasuota po 450 g <i>Sour cream, 30 % milk fat, 450 g Packs</i>	8,42	9,33	111	118
Sviestas, 82 proc. rieb., fasuotas po 200 g <i>Butter, 82 % milk fat, 200 g packs</i>	19,95	23,90	120	122
Tepus riebalų mišinys, fasuotas po 200 g <i>Fat mixture, 200 g packs</i>	18,10	20,85	115	111
Varškė, liesa, fasuota po 200 g <i>Low fat curd, 200 g packs</i>	11,18	12,45	111	108
Varškės sūris, 22 proc. rieb. <i>Cottage cheese, 22% milk fat</i>	16,58	19,44	117	112
Tilsit sūris <i>Cheese Tilsit</i>	20,29	24,05	119	120

6 lentelė / Table 6

Pieno produktų mažmeninės kainos kai kurių ES šalių sostinėse 2010 ir 2011 m. birželio mėn., Lt [6]
Retail prices of dairy products sold in selected capitals of EU countries in June 2010 and 2011, Lt

Produktai / sostinės Products / capitals	Vilnius	Ryga	Talinas	Varšuva	Praha	Budapeštas	Berlynas	Stokholmas	Helsinkis	Bratislava
Geriamasis pienas, 3,5 %, l / Drinking milk, 3,5% fat, l										
2010 m. 22 sav. week	2,59	2,90	2,89	1,96	2,32	2,67	2,80	2,59	2,80	2,75
2011 m. 22 sav. week	2,99	3,64	3,03	2,19	2,60	2,96	3,27	3,18	2,93	3,08
2011 / 2010, proc.	115	126	105	112	112	111	117	123	105	112
Sviestas, 82,5 %, 200 g / Butter 82,5% fat, 200 g										
2010 m. 22 sav. week	3,99	4,08	4,24	2,85	3,06	5,11	3,91	6,04	-	4,88
2011 m. 22 sav. week	4,85	5,36	5,36	3,58	3,68	5,19	4,88	5,92	3,23	5,65
2011 / 2010, proc.	122	131	126	126	120	102	125	98	-	116
Edam/Gouda fermentinis sūris, 1 kg / Edam/Gouda cheese, 1 kg										
2010 m. 22 sav. week	19,88	20,88	21,22	14,89	22,62	18,88	26,31	24,14	23,77	17,23
2011 m. 22 sav. week	23,89	25,30	24,37	18,12	21,88	22,53	29,56	31,17	25,19	22,96
2011 / 2010, proc.	120	121	115	122	97	119	112	129	106	133

Pieno produktų kainų struktūra ir jos tendencijos. 2011 metų birželį 17,36 proc. pieno produktų mažmeninės kainos sudarė PVM. Mažmeninės prekybos sektoriui priklausomai nuo produkto teko 16–30 proc. mažmeninės kainos. Likusią 53–67 proc. dalį birželį dalijosi pieno gamintojai, supirkėjai ir perdirbėjai (7 lentelė).

7 lentelė / Table 7

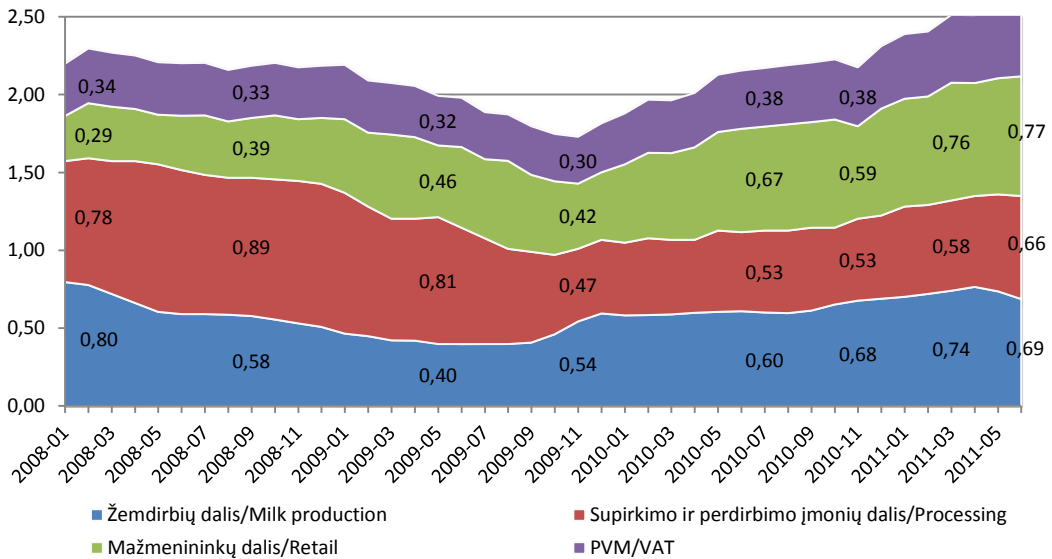
Pieno produktų kainų struktūra 2011 m. birželio mėn. [7, 8]
Structure of selected dairy products price in June 2011

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	Įmonės kaina <i>Producer price, Lt</i>	Mažm. kaina <i>Retail price, Lt</i>	Iš to sk. PVM <i>VAT, Lt</i>	Gamintojų, supirkėjų ir perdirbėjų dalis <i>Part of milk producers and processors, %</i>	Prekybi- ninkų dalis <i>Part of retailers, %</i>	PVM VAT, %
Pienas, 2,5 proc., 1 l plast. maišelis / <i>Milk, 2,5% fat, 1 l pack</i>	1,39	2,64	0,46	52,7	30,0	17,4
Kefyras, 2,5 proc., 1 l <i>Kefir, 2,5% fat, 1 l pack</i>	1,6	2,85	0,49	56,1	26,5	17,4
Grietinė, 30 proc., 450 g, kg / <i>Sour cream, 30% fat, in 450 g packs, kg</i>	6,19	9,28	1,61	66,7	16,0	17,4
Sviestas, 82 proc., 200 g, kg / <i>Butter 82% fat, in 200 g packs, kg</i>	14,94	23,94	4,16	62,4	20,2	17,4
Varškė, liesa, 200 g, kg <i>Low fat curd, in 200 g packs, kg</i>	7,39	12,49	2,17	59,1	23,5	17,4
Varškės sūris, 22 proc., kg / <i>Cottage cheese, 22% fat, kg</i>	12,31	19,29	3,35	63,8	18,8	17,4
Tilsit sūris, išfasuotas, kg <i>Cheese Tilsit, packed, kg</i>	15,05	24,16	4,19	62,3	20,3	17,4

Išsamesnei pajamų iš pieno produktų pasiskirstymo tarp rinkos dalyvių analizei pasirinkti du produktai – 2,5 proc. riebumo pienas 1 l plastikiniame maišelyje ir *Tilsit* sūris. Pirmasis yra populiariausias iš šalyje parduodamų pieno produktų, antrasis reprezentuoja eksportinius produktus, kurių taip pat daug parduodama vietos rinkoje.

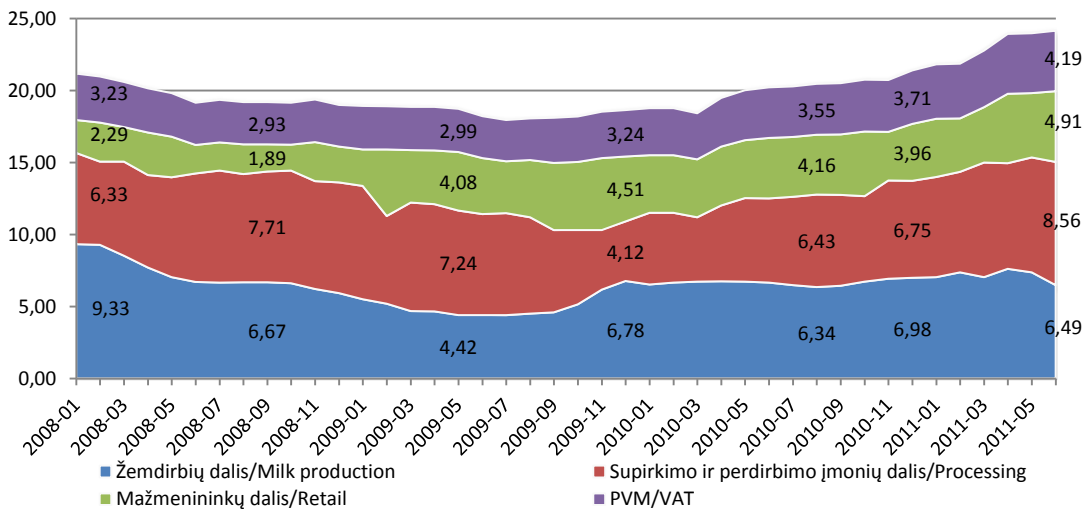
Per 2011 metų I pusmetį (birželį lyginant su sausiu) dėl pieno produktų kainų augimo ir pajamų pasiskirstymo pokyčių papildomos naudos turėjo visi rinkos dalyviai, išskyrus žemdirbius. Pajamos iš geriamojo pieno po lygiai padidėjo pieno perdirbėjams ir prekybininkams, perpus mažiau – valstybei, o žemdirbiams sumažėjo 0,01 Lt/kg (3 pav.). Iš *Tilsit* sūrio kainos prieaugio ir proporcijų persiskirstymo 2011 metais daugiausia papildomos naudos gavo pieno perdirbėjai (1,62 Lt/kg), prekybininkų naudos prieaugis buvo perpus mažesnis, valstybei teko 0,40 Lt/kg papildomų pajamų, o žemdirbių pajamos sumažėjo 0,56 Lt/kg (4 pav.).

2011 metų birželio mėnesį, palyginti su tuo pačiu 2010-ųjų mėnesiu, didžiausią pajamų prieaugį iš pieno pardavimo gavo pieno supirkėjai ir perdirbėjai – 0,15 Lt/kg; žemdirbiai uždirbo papildomai 0,08 Lt/kg, prekybininkai – 0,10 Lt/kg. Iš *Tilsit* sūrio pardavimo daugiausia pajamų prieaugio gavo perdirbėjai – 2,72 Lt/kg; prekybininkai – 0,72 Lt/kg, o žemdirbių pajamos sumažėjo 0,19 Lt/kg.

3 pav. Geriamojo pieno, 2,5 proc. riebumo, 1 l plastikiniame maišelyje mažmeninės kainos struktūra 2008–2011 m., Lt/kg [1, 7, 8]

Figure 3. Retail price structure of drinking milk, 2,5% fat, 1 l plastic pack in 2008–2011, Lt/kg

4 pav. *Tilsit* sūrio mažmeninės kainos struktūra 2008–2011 m., Lt/kg [1, 7, 8]

Figure 4. Retail price structure of the cheese *Tilsit* in 2008–2011, Lt/kg

IŠVADOS

1. 2011 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu, 4 proc. padidėjo žaliavinio pieno gamyba ir supirkimas. Ypač sparčiai augo prekyba žaliavinio pienu: importas padidėjo 42 proc., o eksportas – 59 proc. Pieno produktų pardavimas Lietuvos rinkoje daugiausia dėl kainų augimo padidėjo 26 proc. Natūrine išraiška Lietuvoje pagamintų didžiosios dalies pieno produktų pardavimas nepasiekė 2010 metų lygio arba buvo panašus.
2. Per 2011 metų I pusmetį žaliavinio pieno supirkimo kaina sumažėjo 1,4 proc., o 2011 metų birželį, palyginti su 2010-ųjų birželiu, buvo didesnė 13 proc. Vidutinės didmeninės Lietuvos pieno perdirbėjų parduotų pieno produktų kainos 2011-ųjų birželį, palyginti su 2010 metų geguže, padidėjo 10,8 proc., iš jų Lietuvos rinkoje – 15,9 proc., o užsienio rinkose – 6,6 proc. Augo ir mažmeninės kainos, nors ne taip sparčiai kaip didmeninės.
3. 2011 metų I ketvirtį geriamojo pieno mažmeninės kainos struktūra mažai kito, o II ketvirtį pieno gamintojų pajamos iš geriamojo pieno ir *Tilsit* sūrio pardavimo sumažėjo. Kitų rinkos dalyvių pajamos augo, sparčiau – pieno supirkėjų ir perdirbėjų. Panašios ir metinių pokyčių tendencijos.

LITERATŪRA

1. *Dėl 1997 11 03 įsakymo Nr. 637 papildymo ir žalio pieno kiekio perskaičiavimo pagal bazinius sudėties rodiklius (riebumą ir baltymingumą) metodikos patvirtinimo.* – Lietuvos Respublikos Seimas [interaktyvus]. Teisės aktai [žiūrėta 2009 m. lapkričio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=49992&p_query=&tr2=>>.
2. *EU milk prices – GD Agri.* DairyCo [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. balandžio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dairyco.net/library/market-information/datum/eu-milk-prices-dg-agri.aspx>>.
3. *Gaminių gamyba 2011 01 01.* Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2011. ISSN 1648-5777.
4. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2010 m. gruodis.* Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2011. ISSN 2029-364X.
5. *Lietuvos gamintojų parduotų pieno produktų (10.5 grupė pagal EVRK 2 red.) kainų (be PVM) pokyčiai.* Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2011.
6. *Maisto produktų mažmeninių kainų pokyčiai ES šalyse.* Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, ŽŪMPRIIS [interaktyvus], statistinė informacija [žiūrėta 2011 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/?mid=329&id=5695>>.
7. *Mažmeninės rinkos sektorius/Vidaus rinka.* Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, ŽŪMPRIIS [interaktyvus], statistinė informacija [žiūrėta 2011 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/?mid=328>>.
8. *Pieno sektorius/Vidaus rinka.* Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, ŽŪMPRIIS [interaktyvus], statistinė informacija [žiūrėta 2011 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/?mid=348>>.

MĖSA IR MĖSOS PRODUKTAI MEAT AND MEAT PRODUCTS

Albertas GAPŠYS

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus vedėjas, albertas@laei.lt

Nuo 2010 metų rudens beveik dvigubai išaugo grūdų supirkimo kainos, todėl 2011 metais pabrango pašarai ir padidėjo gyvulių supirkimo kainos. Tačiau supirkimo kainas koregavo ir kiti veiksniai – galvijų eksporto plėtra, didėjančios kainos ES, eksporto draudimai nustačius kiaulių marą. Dėl šių priežasčių galvijiena brango, o kiauliena pigo. Tačiau abiejų rūšių mėsos mažmeninės kainos buvo mažesnės nei 2009 metais, kai pašariniai grūdai kainavo perpus pigiau.

Statistikos departamento pateikti mėsos ir jos produktų mažmeninių kainų pokyčiai rodo, kad vidutinė šių produktų kaina 2011 metų I pusmetį buvo didesnė nei 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Mėsos ir jos produktų mažmeninių kainų pokyčiai 2010–2011 metais, proc. [4]
(kainų pokytis lygintas su atitinkamu praėjusių metų mėnesiu)
Changes in retail prices of meat and meat products in 2010–2011, per cent
(change in prices compared to corresponding month of last year)

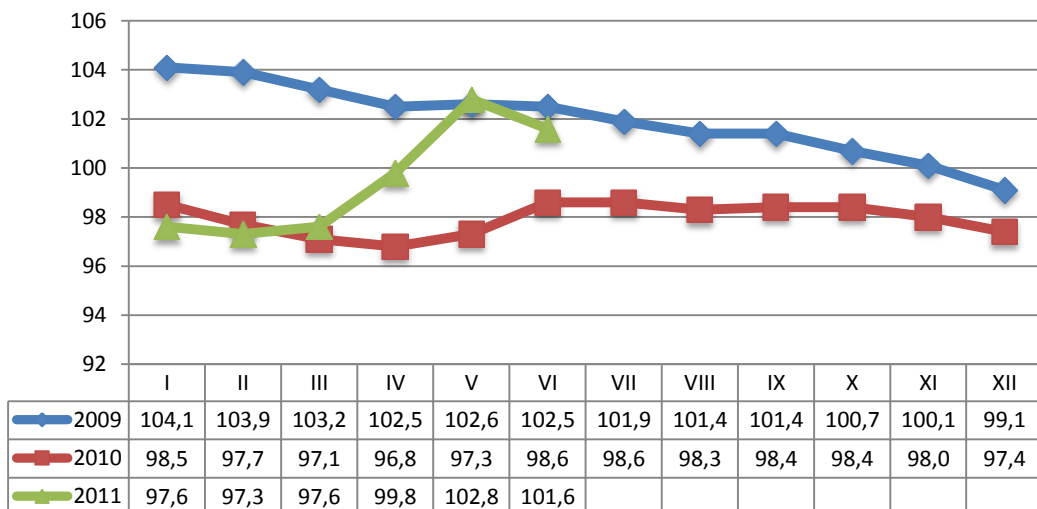
Metai Year	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2010	-5,6	-6,2	-6,1	-5,7	-5,3	-3,9	-3,3	-3,1	-3,0	-2,3	-2,1	-1,7
2011	-0,9	-0,4	0,5	3,0	5,5	3,0						

Tik gegužės mėnesį buvo pasiektas 2009 metų mėsos ir jos produktų kainų lygis (1 pav.).

Gyvulių supirkimas, mėsos gamyba ir vartojimas. Statistikos departamento duomenimis, per 2011 metų I pusmetį gyvulių ir paukščių paskersta 0,7 proc. mažiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Mažiau supirkta galvijų, kiaulių ir paukščių (2 lentelė). Telyčių ir karvių supirkimas mažėjo dėl pagerėjusios pieno gamybos situacijos. Pieno supirkimo kainos buvo didžiausios per 2008–2011 metų laikotarpį.

Per 2011 metų I pusmetį jautienos eksportuota mažiau nei prieš metus, tačiau daugiau – kiaulienos ir paukštienos (3 lentelė). Net 42 proc. daugiau eksportuota galvijų, tačiau 11 proc. mažiau – kiaulių. Veršelių eksportas gana didelis ir beveik nemažėjo. Visų gyvulių importas buvo didesnis.

Per 2011 metų I pusmetį paukštienos suvartota 5 proc. mažiau, tačiau jautienos – 18 proc., kiaulienos – 1 proc. daugiau nei per tą patį 2010-ųjų laikotarpį (4 lentelė). Bendras mėsos suvartojimas šalyje nesikeitė.

1 pav. Mėsos ir jos produktų mažmeninių kainų tendencijos 2009–2010 metais, proc.
(100 proc. = 2008 m. gruodžio mėn.) [4]

Figure 1. Retail price tendencies of meat and meat products in 2009-2010, per cent
(100 per cent = 2008 December)

2 lentelė / Table 2

Gyvulių ir paukščių supirkimas 2011 ir 2010 m. sausio–birželio mėnesiais, vnt. [4]
Purchase of livestock and poultry in January–June of 2010 and 2011

Gyvuliai ir paukščiai <i>Livestock and poultry</i>	2011	2010	2011 / 2010, %
Galvijai / <i>Cattle</i>	63363	66261	-4,4
Veršeliai iki metų / <i>Calves under 1 year</i>	1435	1468	-2,2
Telyčios nuo metų / <i>Heifers from 1 year</i>	9453	10584	-10,7
Buliai / <i>Bulls</i>	25530	25962	-1,7
Karvės / <i>Cows</i>	26945	28247	-4,6
Kiaulės / <i>Pigs</i>	238638	244704	-2,5
Avys ir ožkos / <i>Sheep and goats</i>	1300	746	74,3
Paukščiai, tūkst. / <i>Poultry, thou.</i>	19410	19774	-1,8

3 lentelė / Table 3

Gyvulininkystės ir paukštininkystės produkcijos eksportas ir importas
2010–2011 m. I pusmetį, tūkst. t [7]
Exports and imports of livestock and poultry products in the 1st half of 2010–2011, thou. t

Produkcija / <i>Products</i>	Eksportas / <i>Exports</i>			Importas / <i>Imports</i>		
	2010	2011	%	2010	2011	%
Jautiena / <i>Beef</i>	10,9	10,1	-7,3	1,1	1,3	18,2
Kiauliena / <i>Pork</i>	2,0	3,5	75,0	28,8	31,0	7,6
Paukštiena / <i>Poultry</i>	11,3	14,1	24,8	10,6	12,0	13,2
Mėsos produktai / <i>Meat products</i>	33,3	41,7	25,2	54,4	61,6	13,2
Iš viso / <i>Total</i>	57,5	69,4	20,7	94,9	105,9	11,6

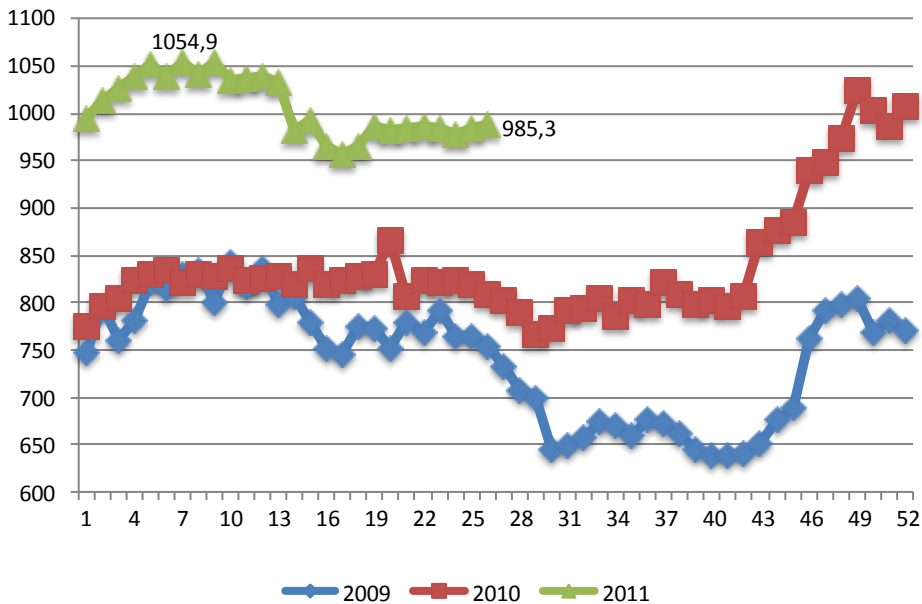
4 lentelė / Table 4

Gyvulininkystės ir paukštininkystės produkcijos suvartojimas šalyje
2010–2011 m. I pusmetį, tūkst. t (išankstiniai skaičiavimai) [4]
*Domestic consumption of livestock and poultry production
in the 1st half of 2010–2011, thou. t (preliminary calculations)*

	Jautiena / Beef			Kiauliena / Pork			Paukštiena / Poultry		
	2010	2011	%	2010	2011	%	2010	2011	%
Supirkimas / Purchase	16,9	16,2	-4,1	18,7	18,9	1,1	35,0	34,8	-0,6
Importas / Imports	1,1	1,3	18,2	28,8	31,0	7,6	10,6	12,0	13,2
Eksportas / Exports	10,9	10,1	-7,3	2,0	3,5	75,0	11,3	14,1	24,8
Suvartojimas šalyje <i>Domestic consumption</i>	7,1	7,4	4,2	45,5	46,4	2	34,3	32,7	-5

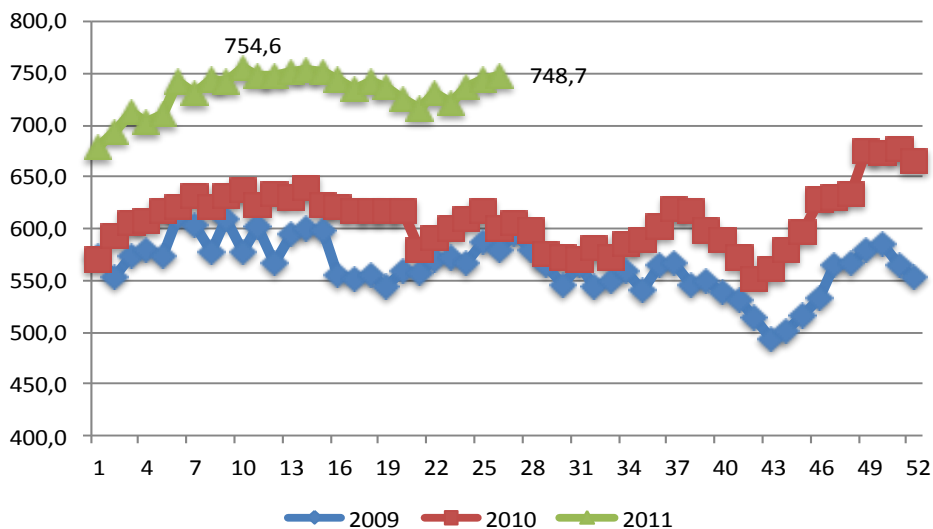
Gyvulių supirkimo ir mėsos kainų tendencijos. Statistikos departamento duomenimis, per 2011 metų sausio–birželio mėnesius skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 63,4 tūkst. galvijų, arba 16,2 tūkst. t skerdenos. Tai 4 proc. mažiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Tam įtakos turėjo didėjantis galvijų eksportas. Bendroje galvijų supirkimo struktūroje po 43 proc. sudarė bulių ir karvių mėsa, 14 proc. – telyčių mėsa. Kadangi pusė mėsos eksportuojama (daugiausia geros kokybės), tai vidaus rinkai daugiausia lieka karvių ir telyčių mėsa.

Vidutinė bulių supirkimo kaina 2011 metų I pusmetį (1008 Lt/100 kg) buvo 23 proc. didesnė nei 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (2 pav.).

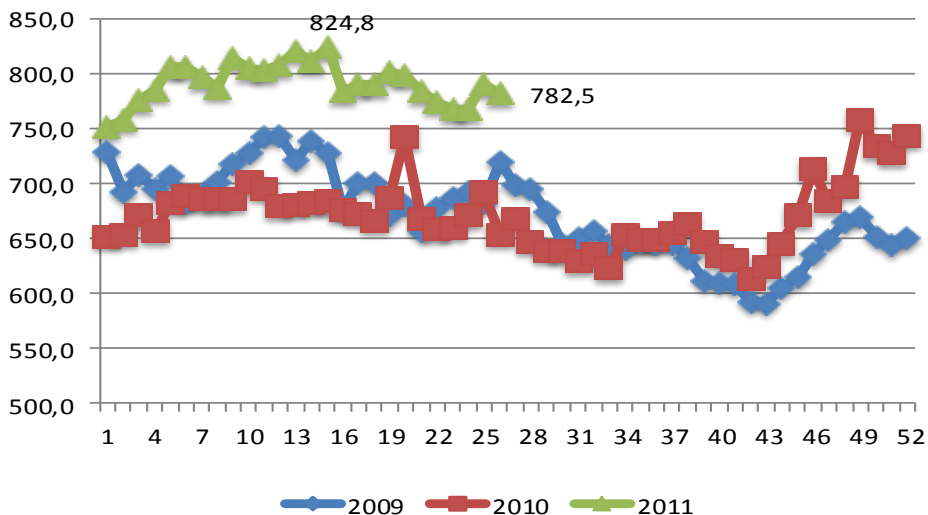
2 pav. Bulių supirkimo kainos 2009–2011 metais, Lt/100 kg [3]
Figure 2. Purchase prices of young bulls in 2009–2011, Lt/100 kg

Vidutinė karvių supirkimo kaina 2011 metų I pusmetį (733 Lt/100 kg) buvo 19 proc. didesnė nei 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (3 pav.). Ūkininkai karvių pardavė mažiau, tikėdamiesi didinti pelningą pieno gamybą.

3 pav. Karvių supirkimo kainos 2009–2011 metais, Lt/100 kg [3]
Figure 3. Purchase prices of cows in 2009–2011, Lt/100 kg

Vidutinė telyčių supirkimo kaina 2010 metų I pusmetį (792,2 Lt/100 kg) buvo 17 proc. didesnė nei tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu (4 pav.).

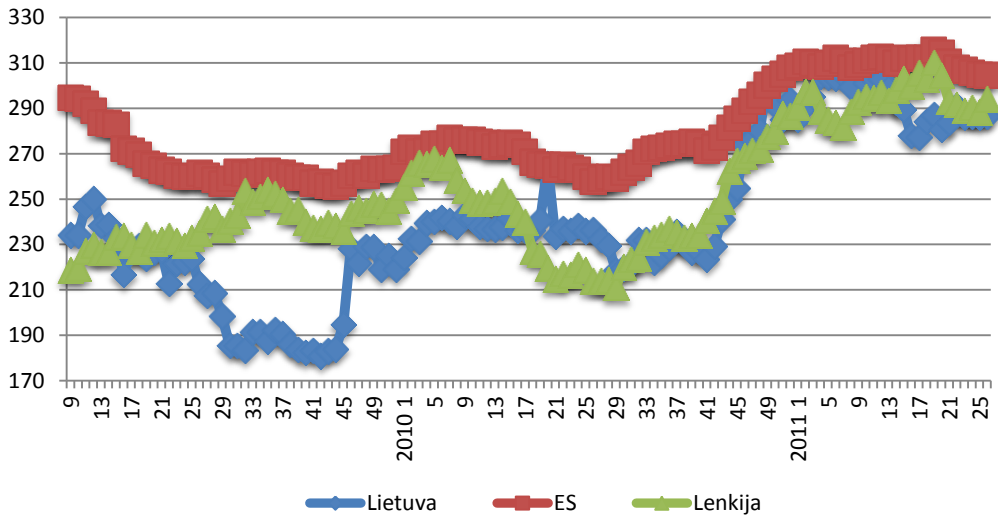
4 pav. Telyčių supirkimo kainos 2009–2011 metais, Lt/100 kg [3]
Figure 4. Purchase prices of heifers in 2009–2011, Lt/100 kg

2011 metų I pusmetį galvijų supirkimo kainos Lietuvoje buvo gerokai didesnės nei 2010 metais. O2 kategorijos bulių supirkimo kaina per metus (lyginant birželio mėnesį) išaugo 21 proc. Ši kaina didėjo beveik visose ES šalyse (vidutiniškai 17 proc.), tačiau daugiausia Lenkijoje, Ispanijoje (5 lentelė). Birželio mėnesio supirkimo kainos Lietuvoje buvo 6 proc. mažesnės už vidutinę kainą ES šalyse ir apie 1 proc. mažesnės nei Lenkijoje. O2 kategorijos bulių supirkimo kaina Lietuvos rinkoje lenkė devynių ES šalių supirkimo kainas. 2009 metais Lietuvoje galvijų kainos buvo vienos mažiausių (skirtumas 2009 m. birželį tarp Lietuvos ir ES vidurkio sudarė apie 20 proc., o mažesnės kainos buvo tik Latvijoje ir Estijoje). Didžiausią įtaką tokiam pokyčiui turėjo gyvų galvijų eksportas, kurio, neskaitant veršelių eksporto, anksčiau nebuvo. Telyčių ir skerstinų galvijų 2010 metais į Turkiją eksportuota beveik 2 tūkst., o 2011 metų I pusmetį – 885. Alternatyvios rinkos atsiradimas Turkijoje padidino konkurenciją galvijų vidaus rinkoje, dėl to supirkimo kainos 2011 metais išaugo beveik ketvirtadaliu.

5 lentelė / Table 5

Bulių (O2 kategorijos) supirkimo kainų palyginimas
2010–2011 m. birželio mėnesį (25-a savaitė), eurai/100kg [1]
*Purchase prices of bulls (category O2)
in the EU countries in June (week 25) in 2011 and 2010, EUR/100 kg*

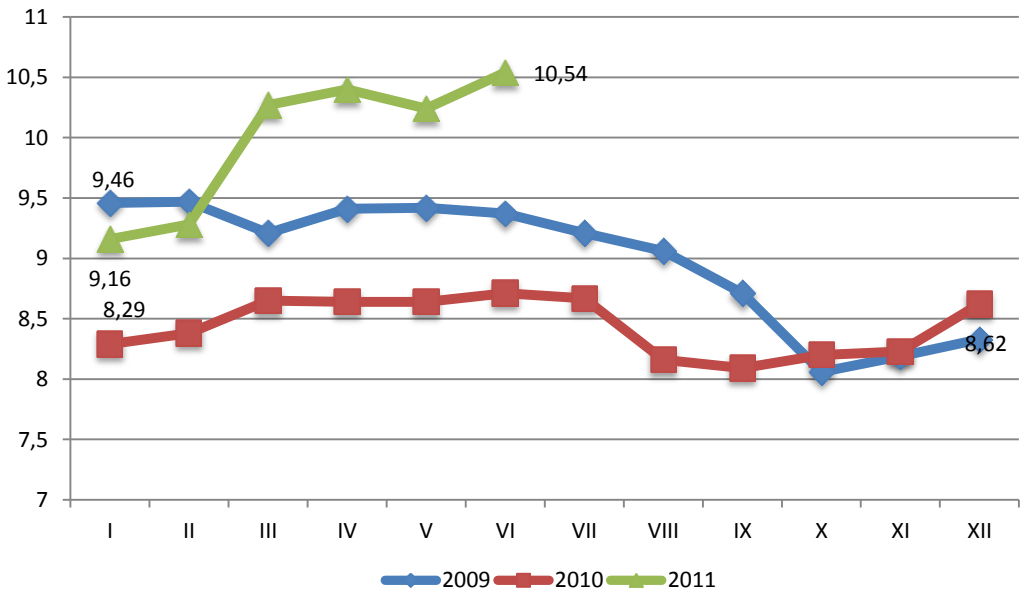
Šalys / Countries	2011	2010	Pokytis / Change, %
Latvija	207,5	187,0	11,0
Rumunija	241,1	231,2	4,3
Estija	248,2	229,0	8,4
Vengrija	262,4	231,3	13,4
Bulgarija	264,6	253,8	4,3
Belgija	267,4	254,2	5,2
Malta	268,8	310,0	-13,3
Liuksemburgas	275,5	300,0	-8,2
Nyderlandai	275,6	278,1	-0,9
Lietuva	285,9	235,9	21,2
Prancūzija	287,0	262,0	9,5
Lenkija	288,4	218,9	31,7
Italija	295,7	276,2	7,1
Austrija	296,9	279,6	6,2
Suomija	297,4	282,2	5,4
ES	304,8	260,0	17,2
Jungtinė Karalystė	304,9	279,7	9,0
Čekija	305,1	267,3	14,1
Slovėnija	307,2	260,0	18,2
Vokietija	311,1	267,0	16,5
Ispanija	311,8	241,6	29,1
Slovakija	317,1	279,5	13,5
Portugalija	320,7	309,4	3,7
Airija	328,6	286,9	14,5
Švedija	329,6	284,1	16,0
Kipras	350,0	287,0	22,0
Danija	352,2	305,3	15,4
Graikija	409,6	389,0	5,3

5 pav. Bulių (O2 kategorijos) supirkimo kainų tendencijos Lietuvoje, Lenkijoje ir ES šalyse 2009–2011 m., eurai/100 kg [1]

Figure 5. Purchase prices of young bulls in Lithuania, Poland and EU in 2009–2011, EUR/100 kg

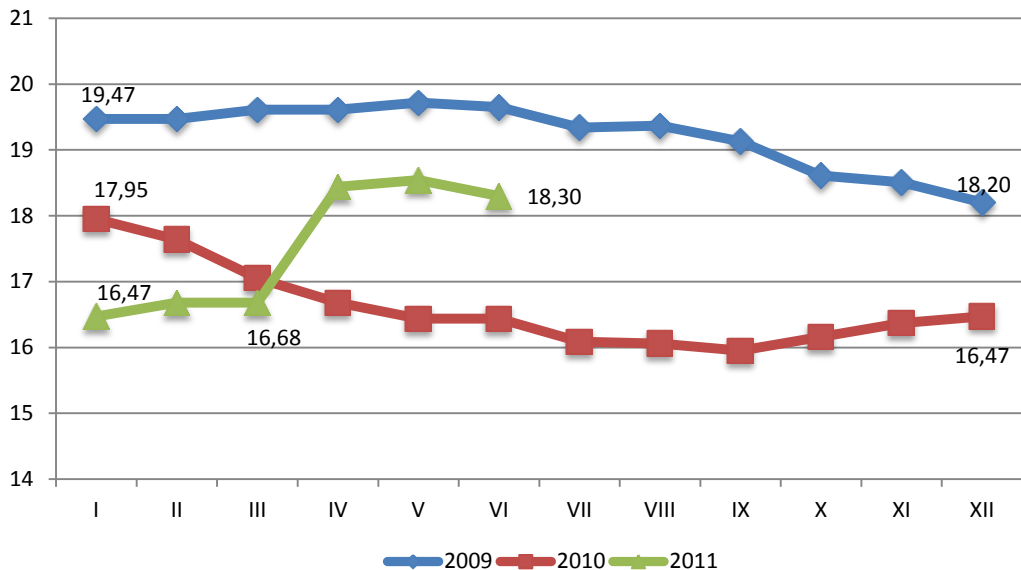
Galvijienos vidutinė didmeninė kaina 2011 metų I pusmetį buvo apie 17 proc. aukštesnė nei 2010 metų I pusmetį (6 pav.) ir tai susiję su galvijų supirkimo kainų didėjimu.

6 pav. Galvijienos didmeninė kaina 2009–2011 metais, Lt/kg [6]

Figure 6. Average wholesale price of beef in 2009–2011, Lt/kg

2011 metų I pusmetį galvijienos kumpio mažmeninė kaina buvo 3 proc. didesnė nei 2010 metų I pusmetį, bet net 11 proc. mažesnė nei 2009-ųjų I pusmetį (7 pav.).

7 pav. Galvijienos kumpio su kaulu mažmeninė kaina 2009–2011 metais, Lt/kg [4]
Figure 7. Retail price of beef with bone in 2009–2011, Lt/kg

Kitų galvijienos gaminių (išskyrus kumpį su kaulu) kainos birželio mėnesį buvo 5–13 proc. didesnės nei 2010-ųjų birželį (6 lentelė).

6 lentelė / 6 Table

Galvijienos gaminių mažmeninės kainos 2010 ir 2011 m. birželio mėnesį, Lt/kg [5]
Retail prices of beef products in June of 2010 and 2011, Lt/kg

Gaminiai / Product	Vidutinė kaina / Average price		
	2010-06-24	2011-06-23	Pokytis / Change, %
Kumpis su kaulu / Ham with bone	15,91	18,03	13,3
Kumpis be kaulo / Ham, boneless	17,87	19,93	11,5
Nugarinė / Tenderloin	27,34	28,79	5,3
Malta galvijiena / Minced beef	14,67	16,03	9,3

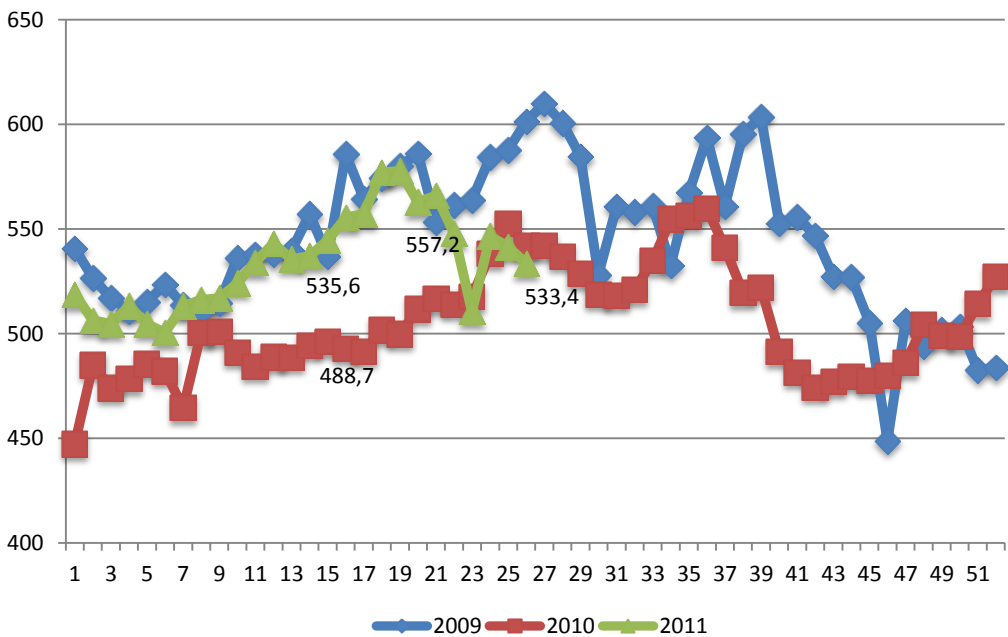
Tarp kitų ES šalių sostinių Vilniuje galvijienos nugarinės kaina nėra mažiausia (7 lentelė). Ji mažesnė Latvijos, Vengrijos, Čekijos ir Slovakijos sostinėse. Palyginti su 2010 metų birželio mėnesiu, galvijienos nugarinė beveik visų šalių sostinėse pabrango.

Statistikos departamento duomenimis, per 2011 metų I pusmetį skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 238,6 tūkst. kiaulių, arba 18,9 tūkst. t skerdenos, tai atitinka 2010 metų to paties laikotarpio lygį. Vidutinė kiaulių supirkimo kaina (534 Lt/100 kg) buvo 7 proc. didesnė nei 2010-ųjų I pusmetį (8 pav.). Tačiau dėl kiaulių maro (nustatyta 2011 metų gegužės pabaigoje Jonavos rj.) supirkimo kaina per birželio mėnesį sumažėjo 6 proc.

7 lentelė / Table 7

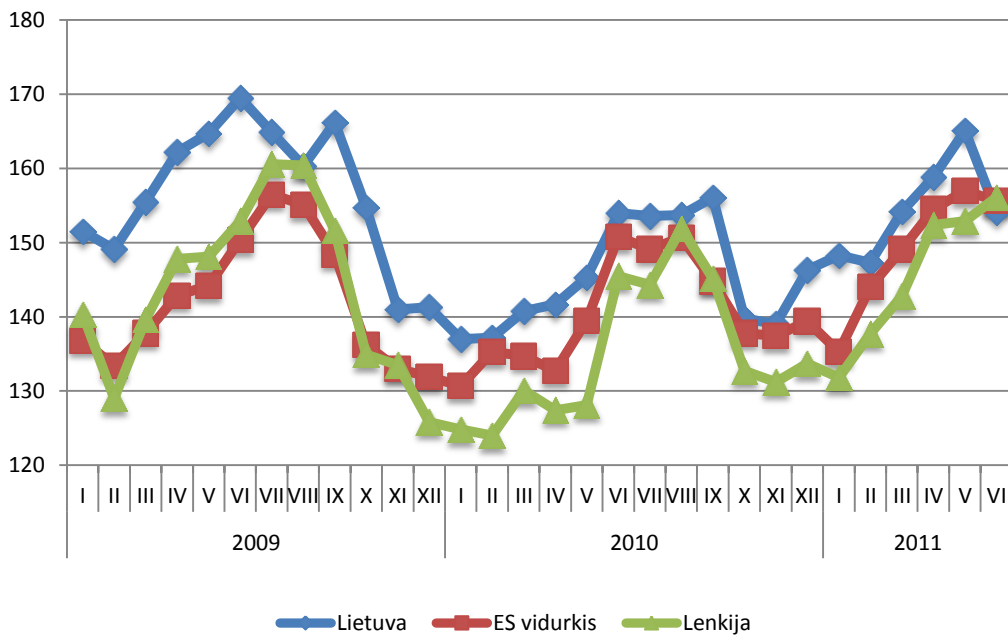
Galvijenos nugarinės mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
2010 ir 2011 m. birželio mėnesį, Lt/kg [5]
*Retail price of beef tenderloin in some capitals of the EU countries
in June of 2010 and 2011, Lt/kg*

Sostinė / Capital city	2011	2010	Pokytis / Change, %
Ryga	22,45	21,86	2,7
Budapeštas	24,01	22,13	8,5
Praha	25,69	23,13	11,1
Bratislava	29,05	24,63	18,0
Vilnius	–	28,21	–
Talinas	33,06	34,91	-5,3
Stokholmas	39,07	37,64	3,8
Helsinkis	68,54	54,96	24,7
Varšuva	69,71	69,84	-0,2
Berlynas	120,50	112,03	7,6

8 pav. Kiaulių supirkimo kainos (skerdenos svoriu) Lietuvoje 2009–2011 metais, Lt/100 kg[3]
Figure 8. Purchase prices of pigs (carcass weight) in 2009–2011, Lt/100 kg

Kiaulių vidutinė supirkimo kaina 2011 metų I pusmetį Lietuvoje buvo 1 proc. mažesnė už ES vidurkį, bet didesnė už Lenkijos supirkimo kainą (9 pav.).

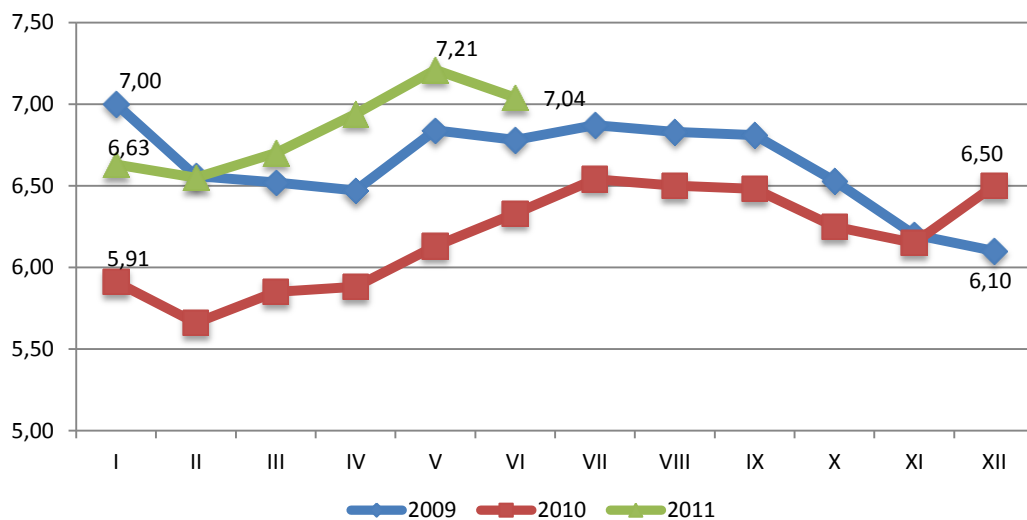
9 pav. Kiaulių (E kategorijos) supirkimo kainos Lietuvoje, ES ir Lenkijoje 2009–2011 metais, eurai/100 kg [2]
Figure 9. Purchase prices of pigs (grade E) in Lithuania, Poland and EU in 2009–2011, EUR/100 kg

2011 metų birželio mėnesį didžiausios kiaulių supirkimo kainos buvo Kipre (628 Lt/100 kg), Maltoje (617 Lt/100 kg) ir Graikijoje (600 Lt/100 kg), mažiausios – Danijoje (489 Lt/100 kg), Nyderlanduose (498 Lt/100 kg) ir Prancūzijoje (499 Lt/100 kg).

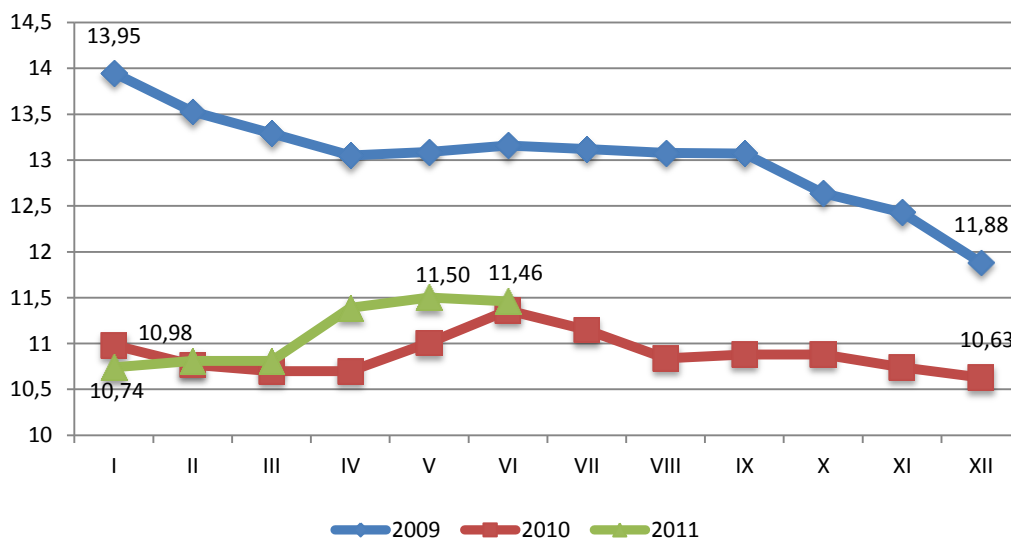
2011 metų I pusmetį kiaulienos skerdenos vidutinė didmeninė kaina (10 pav.) buvo beveik 15 proc. didesnė nei 2010-ųjų I pusmetį. Kadangi Lietuvoje užaugintų kiaulių skerdenos vidaus rinkai tenka tik apie 35 proc., didmeninės kainos tendencijos daugiau priklausė nuo importuojamos skerdenos kainos, kuri 2011 metais buvo 6 proc. aukštesnė.

2011 metų I pusmetį kiaulienos kumpio su kaulu vidutinė mažmeninė kaina Lietuvoje buvo tik 2 proc. didesnė nei 2010-ųjų I pusmetį, tačiau net 17 proc. mažesnė nei 2009-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (11 pav.).

Kitų kiaulienos gaminių kainų pokyčiai 2011 metų birželį nėra vienodi (8 lentelė). Mažiausiai brango sprandinė, daugiausia – kiaulienos kumpis be kaulo. Dėl kiaulių maro birželio mėnesį kiaulienos kaina parduotuvėse beveik nemažėjo. Per birželį keliais centais sumažėjo kumpio su kaulu, sprandinės ir šoninės kainos, o nugarinė ir malta kiauliena šiek tiek brango.

10 pav. Kiaulienos vidutinė didmeninė kaina 2009–2011 metais, Lt/ kg [6]
Figure 10. Average wholesale price of pork in Lithuania in 2009–2011, Lt/kg

11 pav. Kiaulienos kumpio su kaulu mažmeninė kaina 2009–2011 metais, Lt/ kg [4]
Figure 11. Retail price of pork with bone in 2009–2011, Lt/kg

8 lentelė / Table 8

Kiaulienos gaminių mažmeninės kainos palyginimas 2010 ir 2011 m. birželio mėnesį, Lt/kg [5]
Comparison of retail prices of pork products in June of 2010 and 2011, Lt/kg

Gaminiai / Product	Vidutinė kaina / Average price		
	2010-06-24	2011-06-23	pokytis / change, %
Kumpis su kaulu / Ham with bone	11,64	11,83	1,6
Kumpis be kaulo / Ham, boneless	13,43	14,62	8,9
Sprandinė / Neck	16,81	17,00	1,1
Nugarinė / Tenderloin	17,36	18,15	4,6
Šoninė / Side	12,03	12,74	5,9
Malta kiauliena / Minced pork	10,10	10,74	6,3

Dešrų kainos didėjo (išskyrus karštai rūkytas), tačiau maždaug tiek, kiek brango žaliava (9 lentelė).

9 lentelė / Table 9

Dešrų mažmeninės kainos 2010 ir 2011 m. birželio mėnesį, Lt/kg [5]
Retail prices of sausages in June of 2010 and 2011, Lt/kg

Dešros / Sausages	Vidutinė kaina / Average price		
	2010-06-24	2011-06-23	pokytis / change, %
Pieniškos / Milky	19,32	20,07	3,9
Šaltai rūkytos / Cold smoked	45,70	48,63	6,4
Karštai rūkytos / Hot smoked	24,68	24,60	-0,3

Tarp kitų ES šalių sostinių Vilniuje kiaulienos nugarinės kaina (10 lentelė) – viena mažiausių. Per metus jos kaina padidėjo visų šalių, tačiau daugiausia Suomijos, Čekijos ir Lenkijos sostinėse.

10 lentelė / Table 10

Kiaulienos nugarinės mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
 2010 ir 2011 m. birželio mėnesį, Lt/kg [5]
*Retail price of pork tenderloin in some capitals of the EU countries
 in June of 2010 and 2011, Lt/kg*

Sostinė / Capital city	2011	2010	Pokytis / Change, %
Budapeštas	17,10	15,28	11,9
Vilnius	18,14	17,27	5,0
Bratislava	18,96	18,74	1,2
Praha	19,47	15,71	23,9
Varšuva	20,14	16,49	22,1
Talinas	20,57	17,87	15,1
Ryga	21,08	20,83	1,2
Berlynas	27,59	25,00	10,4
Helsinkis	29,86	22,31	33,8
Stokholmas	39,07	37,64	3,8

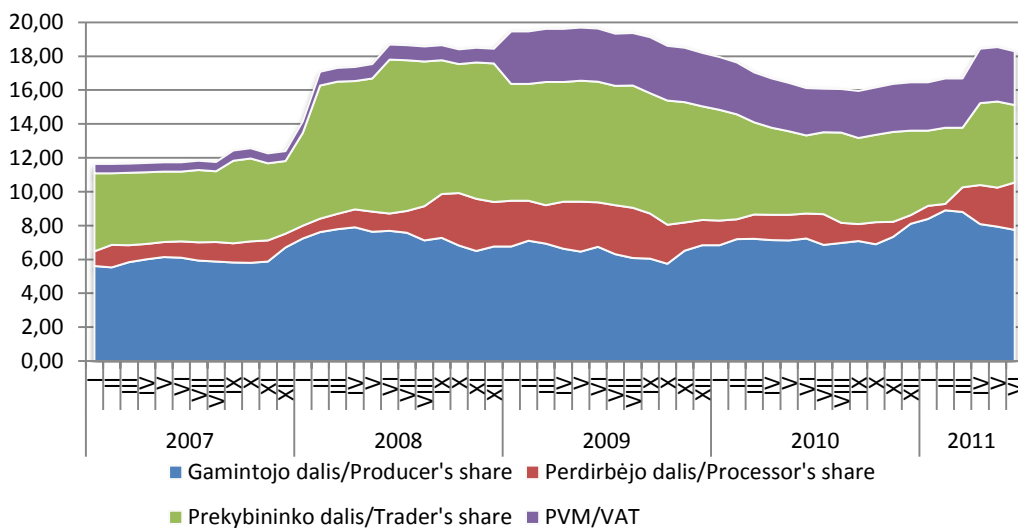
Pieniškės dešrelės Vilniuje kainavo (11 lentelė) brangiau nei kitų Baltijos šalių sostinėse, Bratislavoje, Berlyne, Prahoje ir Varšuvoje. Per metus šių dešrelių kaina sumažėjo tik trijų šalių sostinėse, o labiausiai padidėjo Prahoje.

11 lentelė / Table 11

Pieniškų dešrelių mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
2010 ir 2011 m. birželio mėnesį, Lt/kg [5]
*Retail price of milky sausages in some capitals of the EU countries
in June of 2010 and 2011, Lt/kg*

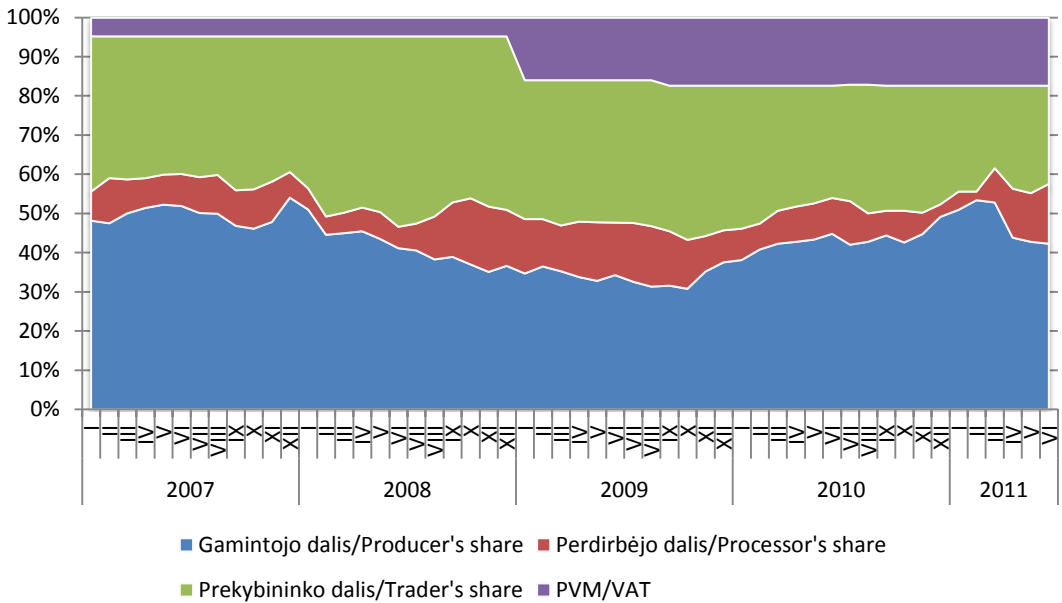
Sostinė / Capital city	2011	2010	Pokytis / Change, %
Talinas	9,74	9,66	0,8
Varšuva	14,46	15,03	-3,8
Bratislava	14,88	14,15	5,2
Ryga	16,21	14,79	9,6
Praha	16,21	14,73	10,1
Berlynas	20,12	20,12	-
Vilnius	21,31	20,61	3,4
Stokholmas	23,64	25,03	-1,3
Helsinkis	23,73	25,95	-8,6

Galvijienos ir kiaulienos kainų struktūra ir jos tendencijos. Nuo 2009 metų gegužės iki 2010 metų rugpjūčio galvijienos mažmeninė kaina mažėjo. Vėliau palaipsniui didėjo, o nuo 2011 metų balandžio pakilo į 2008 metų lygį (12 pav.). Nuo 2009 metų rudens iki 2011 metų vasario didėjo galvijienos gamintojų dalis (nuo 30,8 iki 53,4 proc. punkto), o mažėjo prekybininkų ir mėsos perdirbėjų dalys (13 pav.). Nuo 2011 metų kovo iki birželio mėnesio kainos struktūra nežymiai keitėsi perdirbėjų naudai, o mažėjo gamintojo dalis.

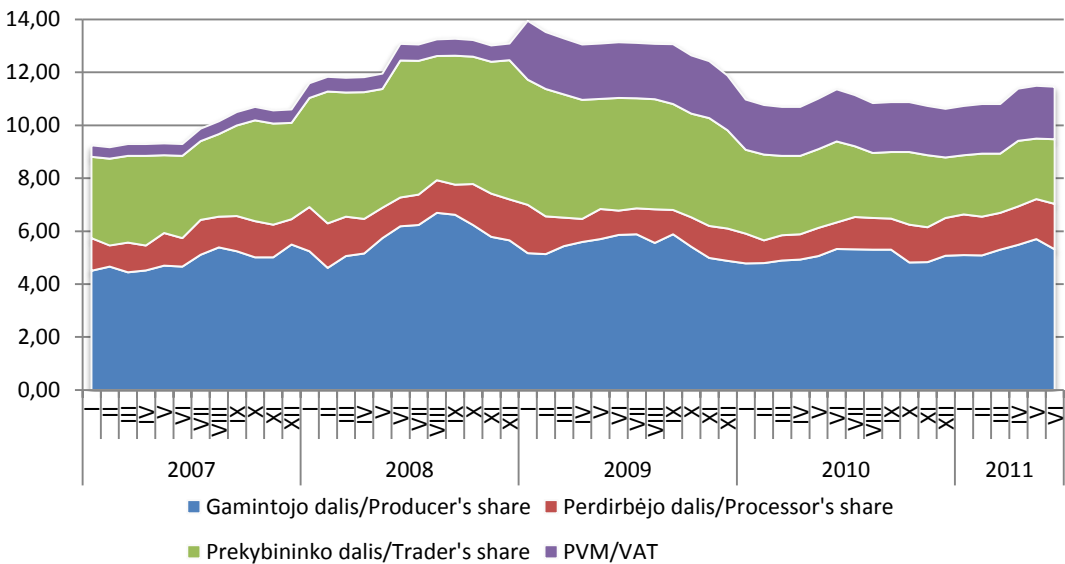
12 pav. Galvijienos kainos grandinė 2007–2011 m., Lt/kg [3, 5, 6]

Figure 12. Beef price chain in 2007–2011, Lt/kg

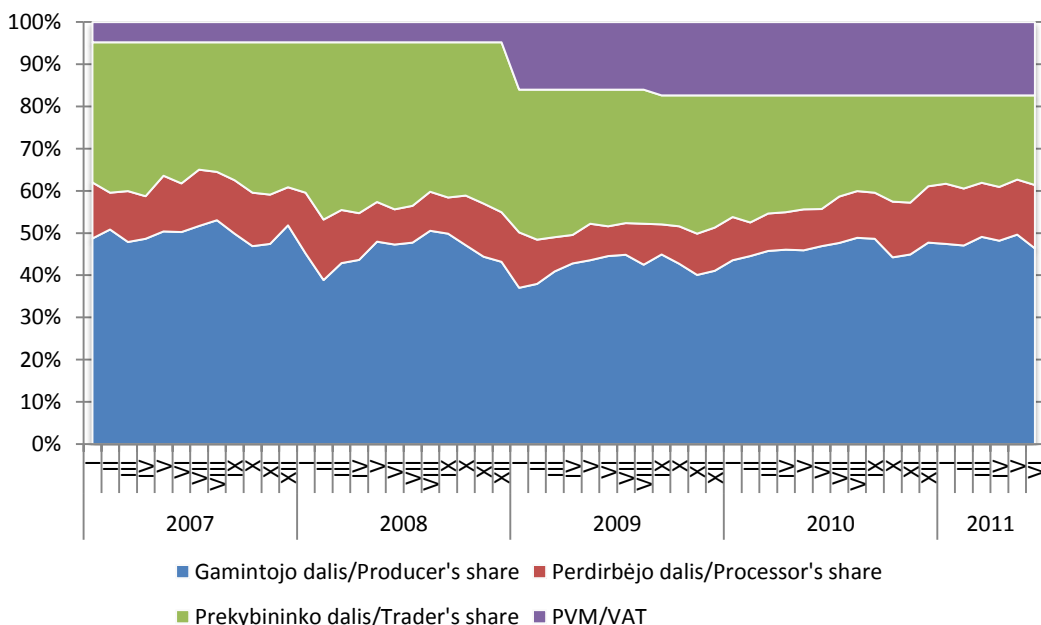

13 pav. Galvijienos kainos grandinė 2007–2011 m., proc. [3, 5, 6]
Figure 13. Beef price chain in 2007–2011, %

Kiaulienos kainos grandinė (14 pav.) rodo, kad 2009–2011 metų laikotarpiu šios mėsos mažmeninė kaina iš esmės mažėjo prekybininkų sąskaita. Nuo 2009 metų padidintas PVM tarifas prekybininkų dalį per puse metų sumažino dvigubai.

14 pav. Kiaulienos kainos grandinė 2007–2011 m., Lt/kg [3, 5, 6]
Figure 14. Pork price chain in 2007–2011, Lt/kg

15 pav. Kiaulienos kainos grandinė 2007–2011 m., proc. [3, 5, 6]
Figure 15. Pork price chain in 2007–2010, %

IŠVADOS

1. Šalyje per 2011 metų I pusmetį paukštienos suvartota 5 proc. mažiau, tačiau jautienos – 18 proc., kiaulienos – 1 proc. daugiau nei per tą patį 2010-ųjų laikotarpį.
2. Galvijų supirkimo kainos 2011 metų I pusmetį padidėjo beveik ketvirtadaliu, o kiaulių – 7 proc.
3. Galvijienos didmeninės ir mažmeninės kainos didėjo beveik tais pačiais tempais kaip ir galvijų supirkimo kainos.
4. Dėl kiaulių maro kiaulių supirkimo kaina per birželio mėnesį nukrito 6 proc., tačiau kiaulienos kaina parduotuvėse beveik nemažėjo.

LITERATŪRA

1. *Agricultural markets. Beef and veal.* European Commission [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/beef/index.htm>>.
2. *Agricultural markets.* European Commission [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/pig/index.htm>>.
3. *Galvijų ir kiaulių vidutinės supirkimo pagal SEUROP skurdenų klasifikavimo skalę kainos Lietuvos skerdimo įmonėse.* Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, ŽŪMPRIIS [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
4. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2011 m. sausis–birželis.* Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2011. ISSN 1392–2874.
5. *Maisto produktų mažmeninės kainos Lietuvos prekybos centruose.* Mažmeninės rinkos sektorius. Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, ŽŪMPRIIS [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
6. *Statistikos departamento prie LRV rodiklių duomenų bazė.*
7. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.*

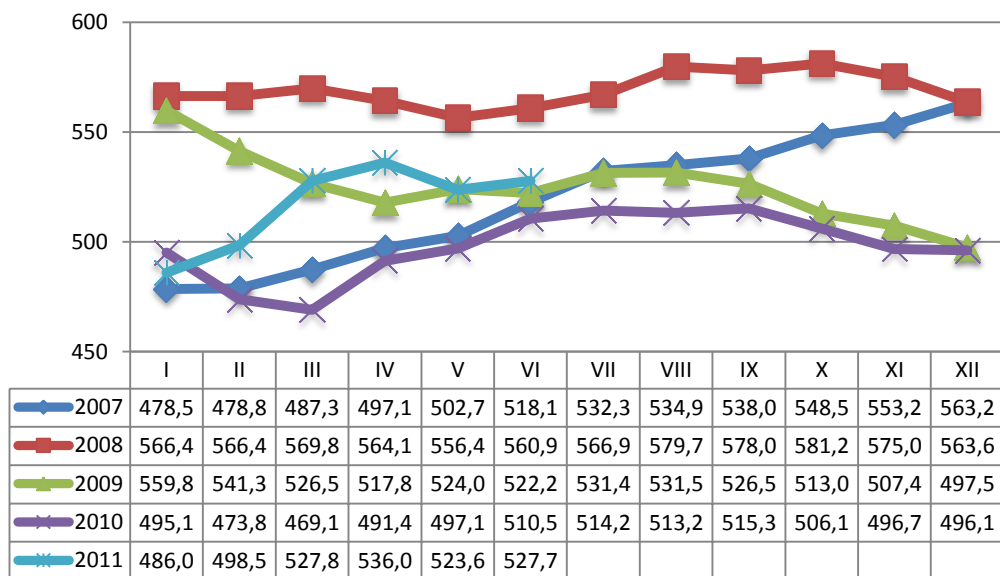
LIETUVIŠKOS VIŠTIENOS KAINŲ TENDENCIJOS TRENDS OF LITHUANIAN CHICKEN PRICES

Laura PETRAUSKAITĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė, laura@laei.lt

Paukštienos vartojimas Lietuvoje per pastaruosius metus išaugo iki 22 kg vienam šalies gyventojui [13]. Lietuviai daugiau suvalgo tik kiaulienos. Paukštiena suvartojamos mėsos struktūroje sudaro beveik trečdalį. Remiantis tokiais statistiniais duomenimis galima daryti išvadą, kad paukštiena yra svarbus kasdienės mitybos produktas, todėl kiekvienam aktuali jos kaina, kuri ir bus nagrinėjama šiame straipsnyje.

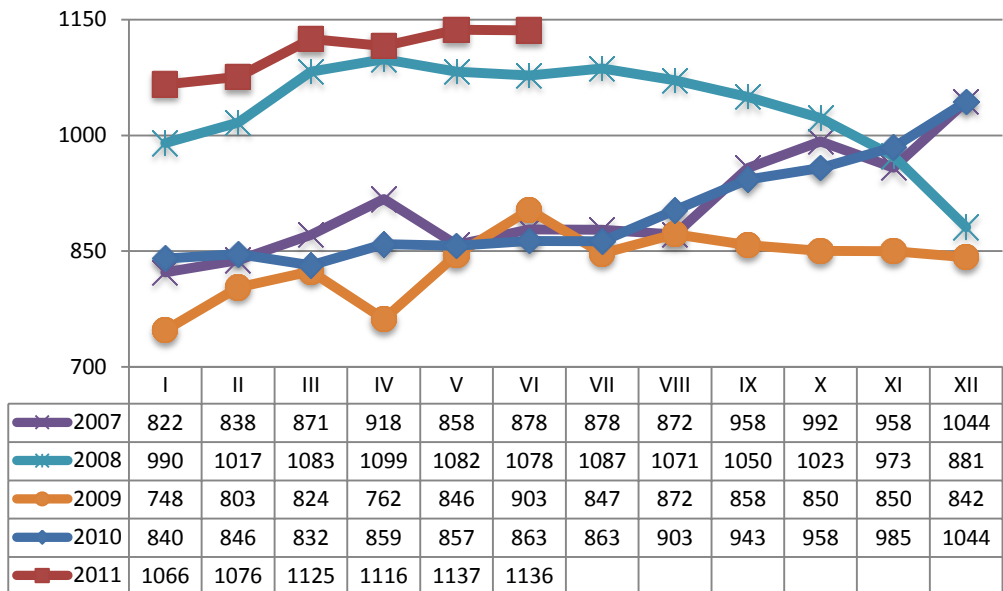
Didmeninė rinka. 2007–2008-ieji – vištienos didmeninės kainos augimo metai. Per šį laikotarpį vištiena pabrango maždaug penktadaliu. Nuo 2008-ųjų pabaigos iki 2010-ųjų I ketvirčio kaina pasuko priešinga kryptimi. 2010 metų kovo mėnesį vištienos didmeninė kaina buvo mažiausia per visą 2007–2011 metų laikotarpį. Palyginti su 2008-ųjų spalium, kai kaina buvo pasiekusi tiriamojo laikotarpio piką, ji nukrito 19 proc. (1 pav.).

1 pav. Vidutinė didmeninė vištų skerdenų kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/100 kg [16]
Figure 1. Average wholesale prices of chicken carcasses in Lithuania in 2007–2011, Lt/100 kg

Nuo 2010 metų II ketvirčio vištienos didmeninė kaina vėl pradėjo kilti ir šis procesas su nedideliais svyravimais tęsėsi iki pat 2011 metų vidurio. 2011-ųjų birželio mėnesį, palyginti su 2010-ųjų kovu, kaina išaugo daugiau nei 12 proc. 2011 metų I pusmetį vištiena šalies didmeninėje rinkoje kainavo beveik 6 proc. brangiau nei tuo pačiu laiku prieš metus.

Didmeninei kainai daugiausia įtakos turėjo paukščių lesalų sąnaudos. Skaičiavimai rodo, kad jos 2010 metais ES sudarė iki 82 proc. paukštienos gamybos sąnaudų [1]. Palyginti su naminių paukščių lesalų kainų pokyčiais, vištienos didmeninė kaina Lietuvoje 2007–2011 metais kito panašiai, tik atsiliko kelis mėnesius ir mažiau svyravo. Remiantis statistiniais duomenimis, galima daryti prielaidą, kad vištienos kainos 2011 metais dar didės, nes paukščių lesalų didmeninė kaina 2011-ųjų I pusmetį augo 7 proc., pasiekė tiriamojo laikotarpio didžiausią lygį, beveik trečdaliu viršijo 2010-ųjų to paties laikotarpio kainą ir buvo 5 proc. didesnė nei 2008-ųjų sausio–birželio mėnesiais (2 pav.).

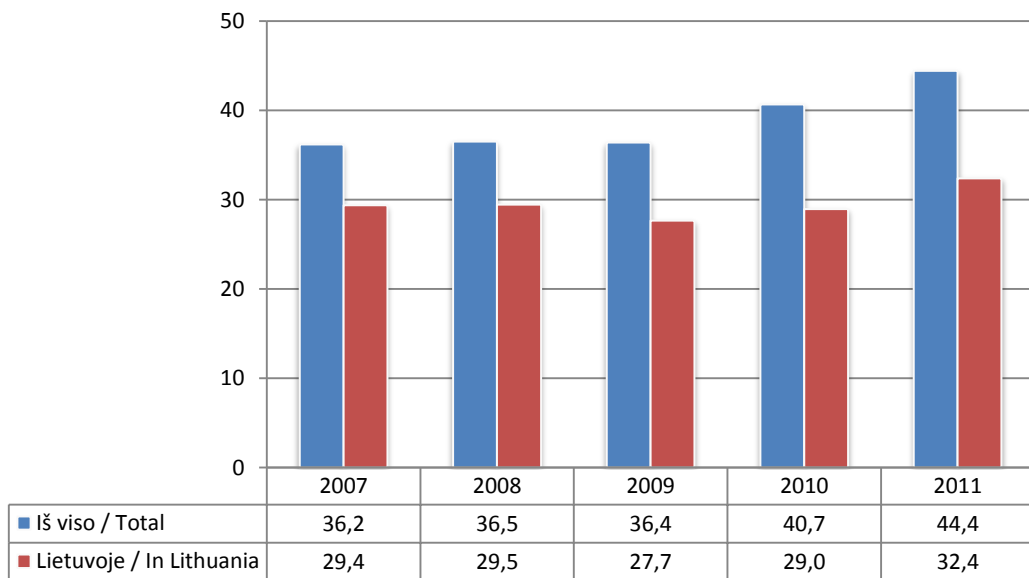

2 pav. Didmeninė lesalų kaina be PVM Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/t [12]

Figure 2. Wholesale prices of feeding stuffs for poultry in Lithuania in 2007–2011 (without VAT), Lt/t

Vištienos didmeninei kainai augti įtakos turėjo ir didėjanti paklausa. 2011 metų I pusmetį šalies gamintojai pardavė didžiausią paukštienos kiekį, palyginti su ketverių praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu. 2011 metų sausio–birželio mėnesiais gamintojai paukštienos realizavo beveik 23 proc. daugiau nei tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu (3 pav.), o vietinėje rinkoje pardavimas išaugo 10 proc.

Nepaisant spartaus augimo, Lietuvos gamintojų vištienos didmeninė kaina 2011 metų I pusmetį buvo viena mažiausių tarp ES šalių (1 lentelė). Palyginti su ES vidurkiu, šalies didmeninėje rinkoje vištiena 2011 metų sausio–birželio mėnesiais kainavo 18 proc. mažiau. Didmeninė vištienos kaina šiuo laikotarpiu buvo mažesnė tik Jungtinėje Karalystėje (8 proc.), Lenkijoje (7 proc.) ir Bulgarijoje (2 proc.). Palyginti su kita kaimynine šalimi – Latvija, Lietuvoje broilerių didmeninė kaina 2011 metų I pusmetį buvo 11 proc. mažesnė.

3 pav. Lietuvos gamintojų paukštiesienos pardavimas 2007–2011 metų I pusmetį, tūkst. t [2–6]
Figure 3. Sales of Lithuanian producer poultry meat in the 1st half of 2007–2011, thou t

1 lentelė / Table 1

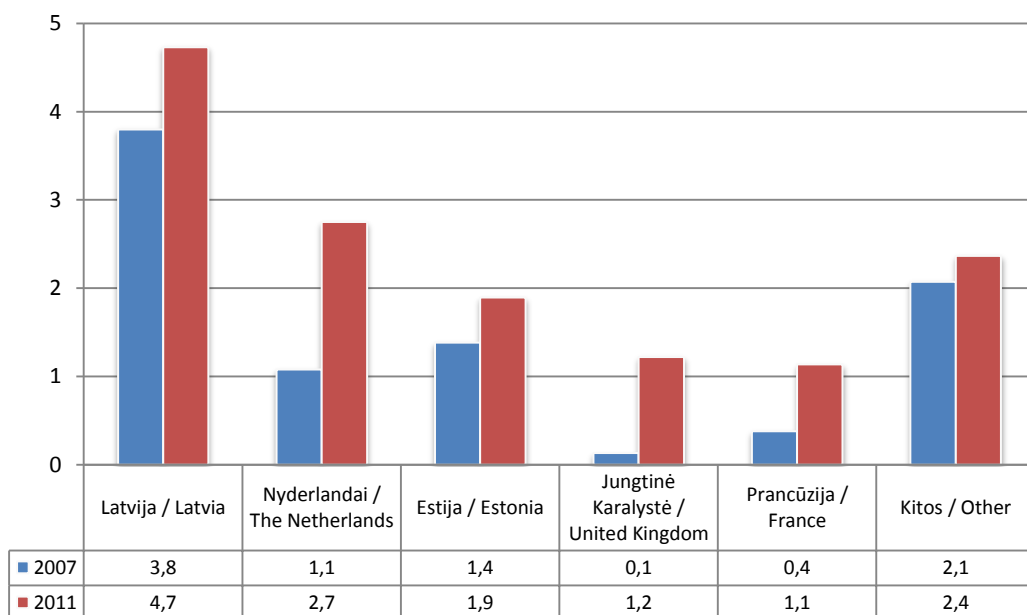
Didmeninės broilerių kainos ES valstybėse 2007 ir 2011 metų I pusmetį, Lt/100 kg [15]
 Average wholesale prices of broiler in EU countries in the 1st half of 2007–2011, Lt/100 kg

Šalis / Country	2007	2011	Pokytis, proc. Change, %
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	497,3	482,6	-3,0
Lenkija / Poland	453,2	488,9	7,9
Bulgarija / Bulgaria	447,2	512,7	14,7
Lietuva / Lithuania	496,5	525,2	5,8
Rumunija / Romania	580,5	564,1	-2,8
Portugalija / Portugal	585,2	582,1	-0,5
Latvija / Latvia	574,3	592,6	3,2
Vengrija / Hungary	602,9	599,4	-0,6
Belgija / Belgium	558,6	606,2	8,5
Slovakija / Slovakia	595,8	608,4	2,1
Ispanija / Spain	616,1	619,0	0,5
Airija / Ireland	590,9	621,5	5,2
Čekija / Czech Republic	493,3	626,2	26,9
Nyderlandai / Netherlands	559,6	653,3	16,7
Austrija / Austria	633,4	661,7	4,5

Šalis / Country	2007	2011	Pokytis, proc. Change, %
Slovėnija / Slovenia	601,8	673,3	11,9
Malta / Malta	580,1	688,6	18,7
Italija / Italy	650,7	716,3	10,1
Graikija / Greece	657,7	737,9	12,2
Švedija / Sweden	588,2	751,3	27,7
Danija / Denmark	562,6	767,2	36,4
Prancūzija / France	663,9	767,5	15,6
Kipras / Cyprus	712,7	851,6	19,5
Suomija / Finland	669,5	854,9	27,7
Vokietija / Germany	715,0	874,4	22,3
ES / EU	583,9	640,9	9,8

Didėjanti lietuviškos vištienos kaina išliko konkurencinga, nes šios mėsos kainos augo beveik visose ES šalyse. 2011 metų I pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, labiausiai broileriai didmeninėje rinkoje pabrango Danijoje, mažiausiai – Ispanijoje. Šalių, kuriose broileriai tiriamuoju laikotarpiu atpigo, buvo vos kelios: Jungtinė Karalystė, Rumunija, Portugalija ir Vengrija, tačiau kainos šiose valstybėse mažėjo nedaug.

Konkurencinga lietuviškos paukštienos kaina leido padidinti eksporto apimtį (4 pav.) ir išplėsti prekybos partnerių tinklą. 2011 metų I pusmetį paukštienos eksportuota į 24 šalis. Palyginti su 2007-aisiais, tai 7-iomis šalimis daugiau, iš jų net 6 partneriai – iš trečiųjų šalių.

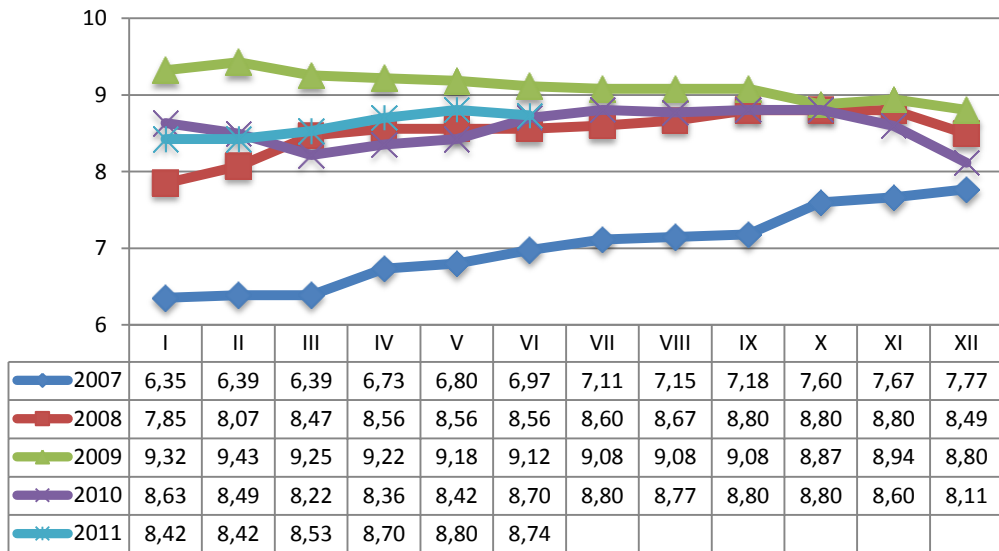

4 pav. Lietuvos paukštienos eksportas 2007–2011 metų I pusmetį, tūkst. t [18]

Figure 4. Exports of Lithuanian poultry meat in the 1st half of 2007–2011, thou t

Nors partnerių iš trečiųjų šalių ir pagausėjo, Lietuva tiriamuoju laikotarpiu daugiausia paukštienos eksportavo į ES: 85 proc. 2007-ųjų I pusmetį, 93 proc. 2011-ųjų I pusmetį. Tai rodo, kad labiausiai lietuviškos paukštienos paklausa augo ES rinkose. Pagrindinis lietuviškos paukštienos importuotojas 2007–2011 metais buvo Latvija. Į ją per visą tiriamąjį laikotarpį buvo išvežama apie trečdalis eksportuojamos paukštienos. Kitos daugiausia lietuviškos paukštienos pirkusios šalys buvo Estija ir Nyderlandai.

Mažmeninė rinka. Mažmeninė vištienos kaina Lietuvoje 2011 metais didėjo. Per šių metų I pusmetį ji išaugo apie 4 proc. (5 pav.). Palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, 2011 metų I pusmetį vidutinė mažmeninė vištienos kaina buvo 1,6 proc. didesnė. Ji viršijo 2008-ųjų I pusmečio kainą (3 proc.), bet nesiekė 2009-ųjų.

5 pav. Mažmeninė vištienos kaina Lietuvos prekybos centruose 2007–2011 metais, Lt/kg [7–11]
Figure 5. Retail prices of chicken meat in supermarkets in Lithuania in 2007–2011, Lt/kg

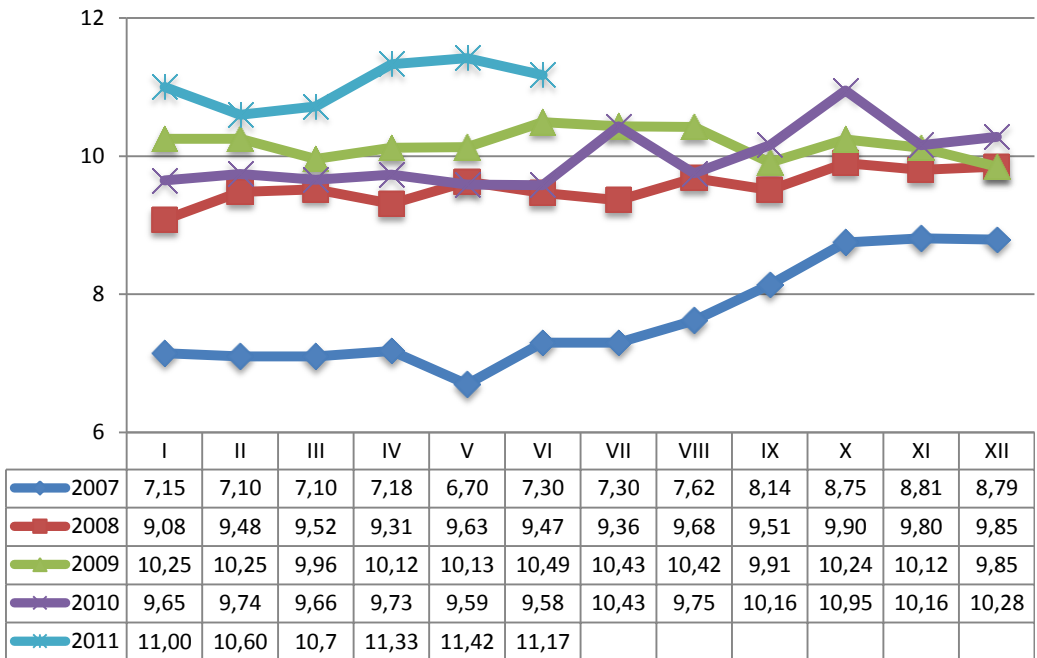
Kainų didėjimas 2007–2011 metais matyti ir analizuojant įvairių vištų dalių mažmenines kainas. Visos jos 2011 metų I pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, pabrango vidutiniškai 35 proc. Labiausiai išaugo blauzdelių kaina (2 lentelė). Žemės ūkio rūmų duomenimis, 2011 metų I pusmetį Lietuvos prekybos centruose brangiausios buvo vištų krūtinėlės. Pigiausiai buvo galima įsigyti vištų sparnelių.

Turguose vištiena brango dar labiau nei prekybos centruose. 2011 metų sausio–birželio mėnesiais vištiena čia kainavo net 56 proc. daugiau nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (6 pav.). Lietuvos turguose 2011 metų I pusmetį paukštiena buvo brangiausia per penkerius metus. O palyginti su prekybos centrais, turguose 2011 metų sausio–birželio mėnesiais vištiena kainavo 28 proc. brangiau.

2 lentelė / Table 2

Kai kurių vištų dalių mažmeninė kaina Lietuvoje 2007 ir 2011 metų I pusmetį, Lt/kg [17]
Retail prices of selected chicken parts in Lithuania in the 1st half of 2007 and 2011, Lt/kg

Vištų dalys / Chicken parts	2007	2011	Pokytis, proc. Change, %
Sparneliai / Wings	6,08	8,07	32,7
Šlaunelės / Thighs	7,05	9,45	34,1
Blauzdelės / Drumsticks	7,36	10,24	39,2
Krūtinėlės / Breasts	11,69	15,59	33,3

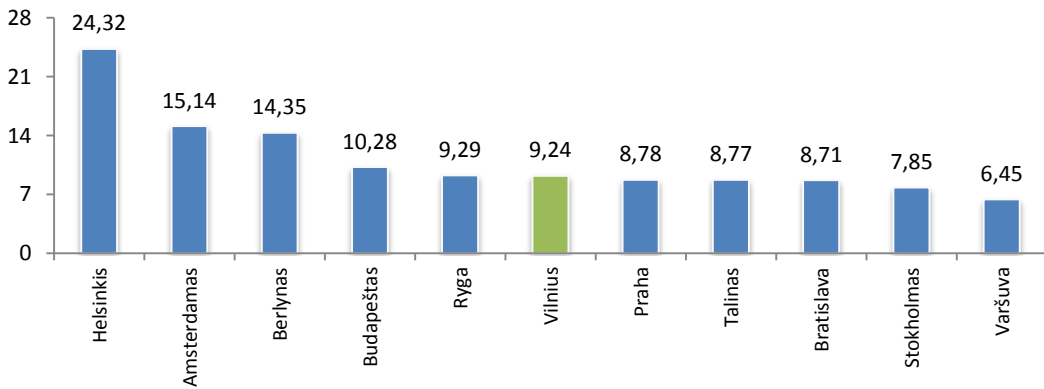

6 pav. Vištienos kaina Lietuvos turguose 2007–2011 metais, Lt/kg [17]
Figure 6. Prices of chicken meat on Lithuanian marketplaces in 2007–2011, Lt/kg

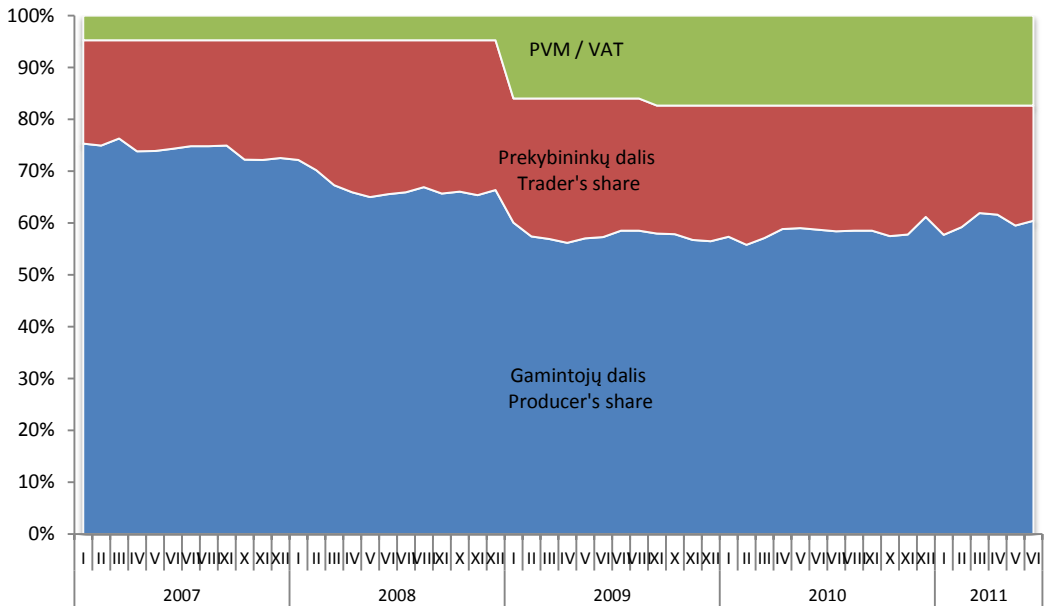
Nors 2011 metų I pusmetį didmeninė vištienos kaina šalyje buvo viena mažiausių ES, tačiau mažmeninėje rinkoje ji liko gana aukšta (7 pav.).

Palyginti su kaimyninių šalių sostinėmis, 2011 metų 22-ą savaitę broileriai daugiau (0,5 proc.) kainavo tik Rygoje, o Taline ir Varšuvoje jų kaina buvo atitinkamai 5 proc. ir 30 proc. mažesnė nei Vilniuje.

Paanalizavus vištienos kainos sudėtį Lietuvoje matyti, kad 2011-ųjų I pusmetį kainų augimą lėmė gamintojų kainos didėjimas. Prekybininkai, stengdamiesi mažmeninėje rinkoje palaikyti pastovesnę kainą ir išvengti smarkaus brangimo, savąją dalį buvo šiek tiek sumažinę (8 pav.).

7 pav. Mažmeninės vištienos kainos kai kurių ES valstybių sostinėse 2011 metų 22-ą savaitę, Lt/kg [14]
Figure 7. Retail prices of chicken meat in the capital cities of selected EU countries in th 22nd week of 2011, Lt/kg

8 pav. Vištienos mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2007–2011 metais, proc. [7–11; 16]
Figure 8. Structure of retail price of chicken meat in Lithuania in 2007–2011, %

IŠVADOS

2011 metų I pusmetį vištienos didmeninė kaina padidėjo 9 proc. ir 2007–2011 metų laikotarpiu atsiliko tik nuo 2008-ųjų kainos. Vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių šios mėsos kainą – lesalų kaina ir jos svyravimai. Tačiau, palyginti su kitomis ES šalių didmeninėmis vištienos kainomis, Lietuvoje ji buvo tarp mažiausių. Tai lėmė lietuviškos paukštienos paklausos padidėjimą užsienio valstybėse. Mūsų šalis išplėtė ne tik užsienio prekybos naminių paukščių mėsa apimtį, bet ir geografiją.

Mažmeninė vištienos kaina Lietuvoje 2011 metų I pusmetį išaugo 4 proc. ir taip pat buvo viena aukščiausių per 2007–2011 metų laikotarpį, išskyrus 2009-uosius. Prekybos centruose vištiena buvo pigesnė nei turgavietėse. Mažmeninės kainos struktūros tyrimas parodė, kad 2011 metais kainos didėjimą lėmė gamintojų kainos didėjimas.

LITERATŪRA

1. *54rd FEFAC Annual General Meeting*. Bruges, 8–9 June 2011 [interaktyvus]. Brussels: European Feed Manufacturers' Federation, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fefac.org>.
2. *Gaminių gamyba 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008. ISSN 1648-5777.
3. *Gaminių gamyba 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009. ISSN 1648-5777.
4. *Gaminių gamyba 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2010. ISSN 1648-5777.
5. *Gaminių gamyba 2010*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2011. ISSN 2029-5960.
6. *Gaminių gamyba 2011*. Statistikos departamento išankstiniai duomenys.
7. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2007. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
8. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2008. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
9. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2009. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
10. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2010*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. Nr. 1–12. ISSN 2029-364X.
11. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2011*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2011. Nr. 1–6. ISSN 2029-364X.
12. *Lietuvos gamintojų parduotos pramonės produkcijos vidutinės kainos (be PVM) 2007–2011 m.* Statistikos departamento duomenys.
13. *Lietuvos žemės ūkis 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. ISSN 2029-3658.
14. *Mažmeninės maisto produktų kainos (Lt) kai kurių ES šalių sostinėse 2011 m. 22 sav. (2011-05-30–2011-06-05)* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.vic.lt/>>.
15. *Monthly Market Prices for Broilers (65%) in the EU* [interaktyvus]. Belgija: Europos Komisija, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24 d.]. Prieiga per internetą: < <http://circa.europa.eu>>.
16. *Vištienos skerdenų pardavimo vidutinių svertinių kainų suvestinė ataskaita 2007–2011 m. pagal KPS-1* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.vic.lt/>>.
17. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zur.lt>>.
18. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.

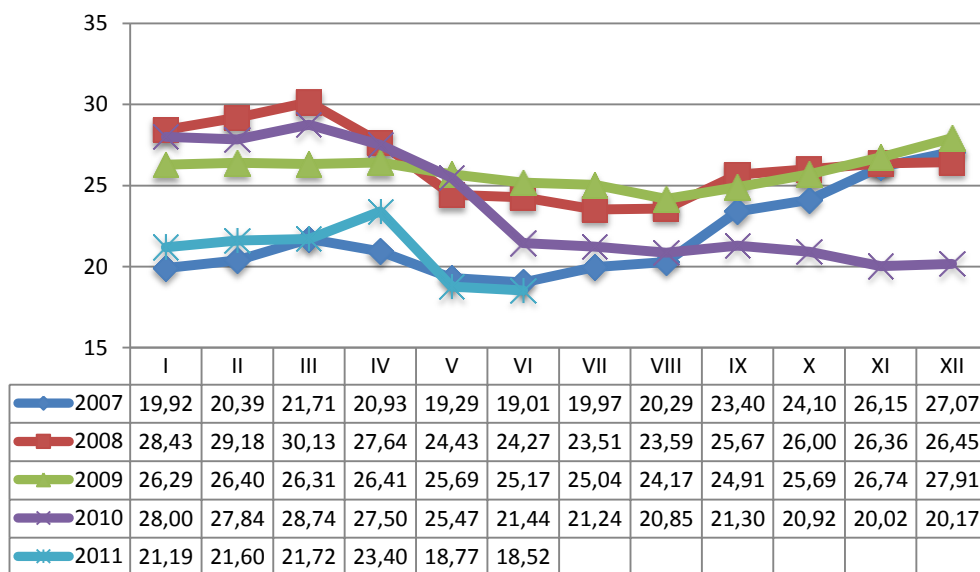
LIETUVIŠKŲ KIAUŠINIŲ KAINOS 2007–2011 METAIS PRICES OF LITHUANIAN EGGS IN 2007–2011

Laura PETRAUSKAITĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė, laura@laei.lt

Kiaušinių suvartojimas Lietuvoje keletą pastarųjų metų vis didėjo [6]. Tai rodo jų svarbą gyventojų mityboje. Tačiau paprastai auganti paklausa didina prekės kainą. Norint išsiaiškinti, kaip kiaušinių kainos kito šalies didmeninėje ir mažmeninėje rinkoje 2007–2011 metais, atliktas tyrimas, kurio rezultatai pateikiami straipsnyje.

Didmeninė rinka. Didmeninė kiaušinių kaina 2007 metais augo. Ši tendencija tęsėsi iki 2008-ųjų I ketvirčio. Nuo tada prasidėjo laipsniškas kainos mažėjimas. Kiekvienais tolesniais metais kiaušinių didmeninė kaina buvo mažesnė nei praėjusiais. 2011-ųjų I pusmečio kaina buvo 21 proc. mažesnė nei tuo pačiu laikotarpiu 2010-aisiais ir beveik pasiekė 2007-ųjų lygį (1 pav.).

1 pav. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių didmeninė kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/100 vnt. [9]

Figure 1. Wholesale prices of eggs (Class A, fresh, packed) in Lithuania in 2007–2011, Lt/100 pieces

Remiantis statistiniais duomenimis galima daryti prielaidą, kad didmeninė kiaušinių kaina 2011-aisiais bus panaši kaip ir 2007-aisiais. Tikėtina, kad 2011 metų II pusmetį kaina kyla, nes tai vyksta kiekvienais metais dėl sezoninių svyravimų. Kainos didėjimą gali paskatinti ir brangstantys gamybos išteklių. Paukščių lesalų kaina pastaruoju metu sparčiai augo.

2011 metų sausio–birželio mėnesį lesalai pabrango apie 7 proc. ir jų kaina buvo pati didžiausia per visą 2007–2011 metų laikotarpį. 2011-ųjų I pusmetį naminių paukščių lesalai kainavo 28 proc. brangiau nei 2007-aisiais.

Ankstesniais metais kiaušinių brangimui turėjo įtakos ir paukštynų pertvarkymas pagal ES reikalavimus, kuriuos Lietuva išsipareigojusi vykdyti. Tačiau pastaruoju metu gamintojai priversti mažinti kainą dėl stiprios konkurencijos aplinkinėse rinkose. Dešimtyje ES valstybių 2011 metų I pusmetį didmeninė kiaušinių kaina buvo mažesnė nei Lietuvoje. Beveik pusėje Sąjungos šalių 2011-ųjų sausio–birželio mėnesiais kaina buvo mažesnė nei tuo pačiu 2007-ųjų laikotarpiu, o Lietuvoje ji viršijo 2007-ųjų lygį 1 proc. (1 lentelė).

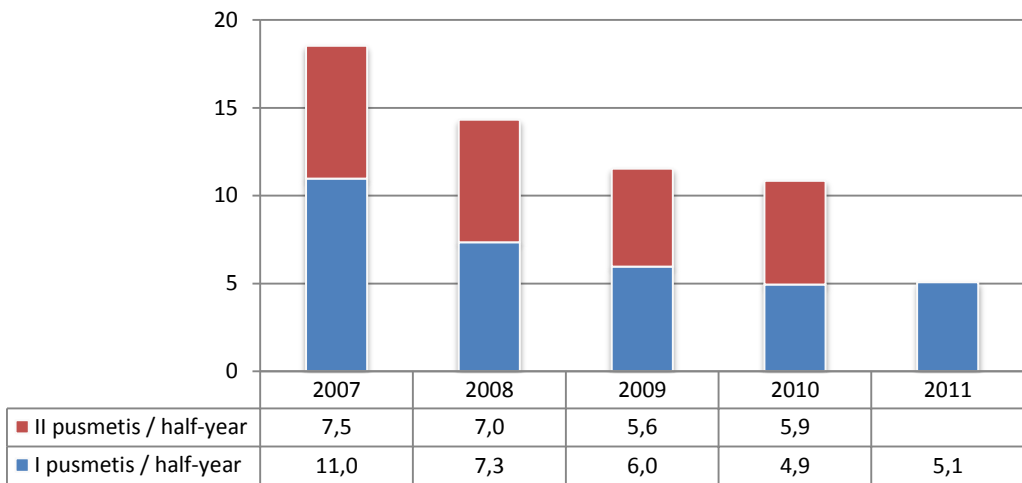
1 lentelė / Table 1

Šviežių L–M grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos ES valstybėse
2007 ir 2011 metų I pusmetį, Lt/100 kg [8]
*Average wholesale prices of eggs (fresh, groups L–M) in EU countries
in the 1st half of 2007 and 2011, Lt/100 kg*

Šalis / Country	2007	2011	Pokytis, proc. Change, %
Nyderlandai / Netherlands	286,8	224,7	-21,6
Belgija / Belgium	286,0	253,5	-11,4
Rumunija / Romania	325,4	287,2	-11,7
Čekija / Czech Republic	305,0	300,3	-1,6
Ispanija / Spain	319,3	301,7	-5,5
Slovakija / Slovakia	316,8	309,5	-2,3
Portugalija / Portugal	333,0	312,7	-6,1
Prancūzija / France	313,6	321,5	2,5
Latvija / Latvia	342,1	322,7	-5,7
Bulgarija / Bulgaria	291,1	328,7	12,9
Lietuva / Lithuania	326,6	329,7	1,0
Vokietija / Germany	320,7	333,9	4,1
Estija / Estonia	304,8	335,3	10,0
Vengrija / Hungary	358,4	350,9	-2,1
Suomija / Finland	391,2	372,2	-4,8
Lenkija / Poland	338,8	375,3	10,8
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	378,5	376,4	-0,6
Malta / Malta	296,0	429,6	45,1
Slovėnija / Slovenia	408,1	442,1	8,3
Airija / Ireland	446,0	471,5	5,7
Graikija / Greece	373,8	482,5	29,1
Italija / Italy	503,0	573,4	14,0
Kipras / Cyprus	249,3	596,7	139,4
Danija / Denmark	472,2	614,9	30,2
ES / EU	352,3	364,7	3,5

2011 metų pirmoje pusėje lietuviškų kiaušinių didmeninė kaina buvo beveik 10 proc. mažesnė už ES vidurkį, tačiau 47 proc. didesnė nei konkurencingiausia Nyderlandų kaina. Palyginti su kaimyninėmis šalimis, mūsiškių kiaušinių didmeninė kaina buvo 12 proc. mažesnė nei Lenkijoje ir maždaug 2 proc. nei Estijoje, tačiau 2 proc. didesnė nei Latvijoje.

Prieš keletą metų gerokai padidėjus didmeninei kainai tarptautinėse rinkose, lietuviški kiaušiniai tapo kur kas mažiau paklausūs (2 pav.). Nors jų kaina nuo 2008-ųjų II ketvirčio pradėjo kristi, paklausa negrįžo į buvusį lygį ir iki 2010 metų vis mažėjo. Tik 2011-aisiais, dar labiau nukritus lietuviškų kiaušinių didmeninei kainai, jų paklausa užsienyje padidėjo. 2011-ųjų I pusmetį eksportuota maždaug 3 proc. daugiau kiaušinių nei 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, tačiau 54 proc. mažiau nei 2007-ųjų sausio–birželio mėnesiais. Todėl norint atgauti prieš 5 metus turėtas rinkas reikėtų stengtis kiaušinių didmeninę kainą išlaikyti kuo mažesnę.

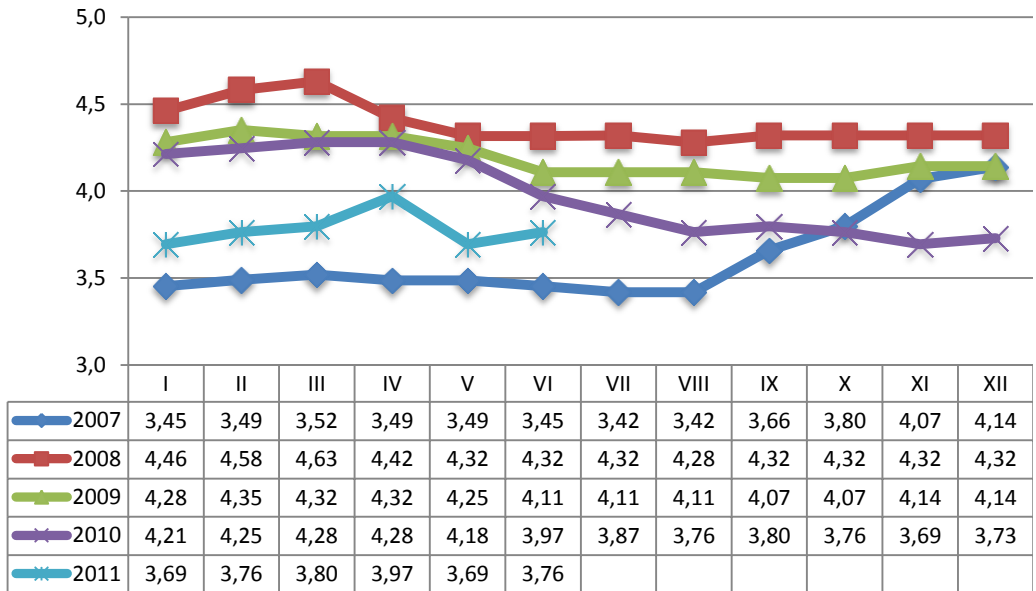
2 pav. Lietuviškų kiaušinių eksportas 2007–2011 metais, tūkst. t [11]
Figure 2. Exports of Lithuanian eggs in 2007–2011, thou t

Mažmeninė rinka. Lietuvoje mažmeninė kiaušinių kaina atkartojo didmeninės kainos kitimo tendencijas (3 pav.). 2011 metų I pusmetį ji buvo mažiausia, palyginti su ankstesnių trejų metų atitinkamu laikotarpiu. Tačiau, palyginti su 2007 metų I pusmečiu, 2011 metų sausio–birželio mėnesiais kiaušiniai vis dar kainavo 9 proc. brangiau.

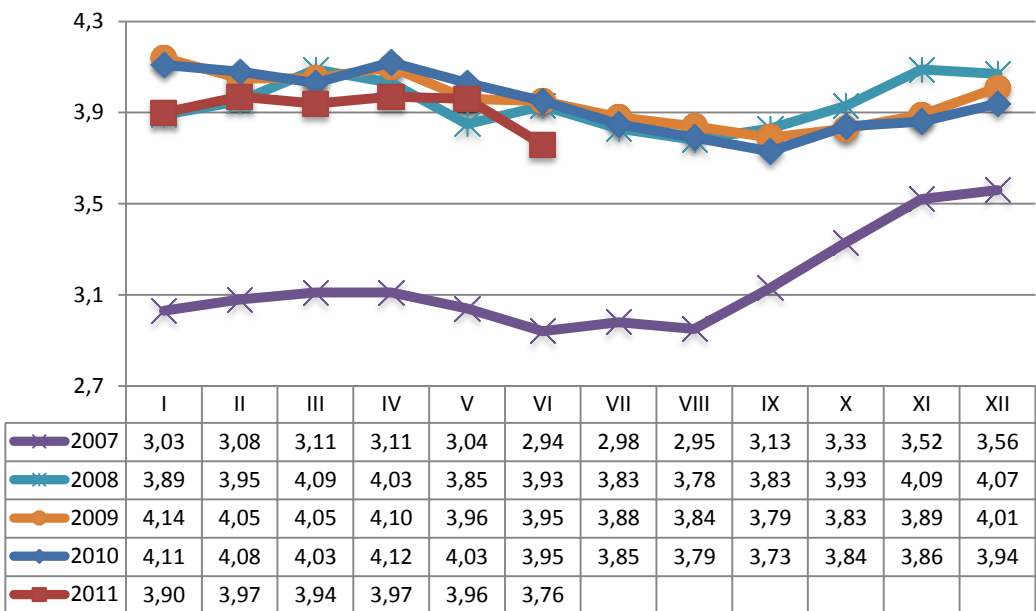
Mažmeninės kainos mažėjimui įtakos turėjo jau aptarta gamintojų kaina, taip pat jų vartojimas. Šalies viduje 2011 metų I pusmetį kiaušinių parduota 4 proc. su viršum mažiau nei tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu.

Šalies turguose kiaušinių kainos nuo 2007-ųjų irgi kilo, nesustojo ir 2008-aisiais, didėjo iki pat 2010-ųjų. Nedidelis kainos smukimas užfiksuotas tik 2011-ųjų I pusmetį, tada ji nusileido į 2008-ųjų lygį. 2011 metų sausio–birželio mėnesiais paukštynų kiaušiniai turguose buvo 3 proc. pigesni nei tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu. Tačiau, palyginti su 2007-ųjų I pusmečio kaina, 2011-ųjų tuo laikotarpiu ji buvo 28 proc. didesnė (4 pav.).

Paukštynų kiaušinių kaina turguose 2008–2011 metais išliko aukšta dėl to, kad kaimiškų kiaušinių kaina visą šį laikotarpį vis kilo ir buvo 16 proc. didesnė. Nors turguose paukštynų kiaušinių kaina išliko aukšta, 2011 metų I pusmetį, remiantis Žemės ūkio rūmų duomenimis, ji buvo beveik 10 proc. mažesnė nei prekybos centruose.

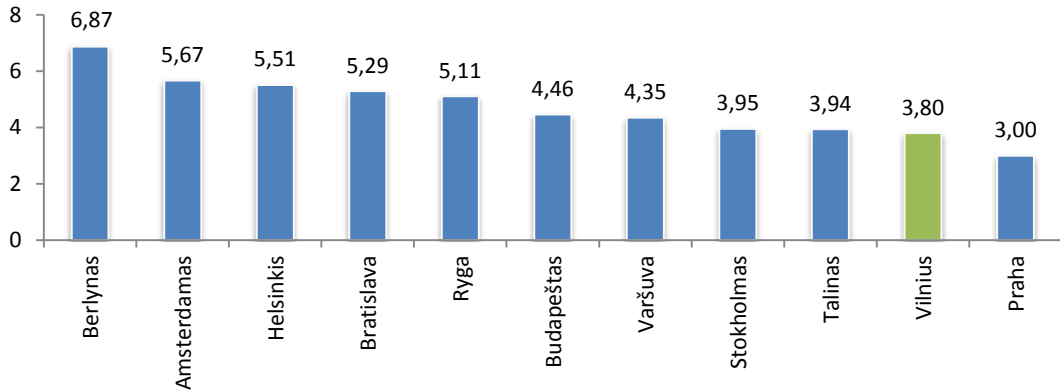

3 pav. Mažmeninė kiaušinių kaina Lietuvoje 2007–2011 metais, Lt/10 vnt. [1–5]
Figure 3. Retail prices of eggs in Lithuania in 2007–2011, Lt/10 pieces

4 pav. Paukštynų kiaušinių kaina Lietuvos turguose 2007–2011 metais, Lt/10 vnt. [10]
Figure 4. Prices of poultry farm eggs on marketplace in Lithuania in 2007–2011, Lt/10 pieces

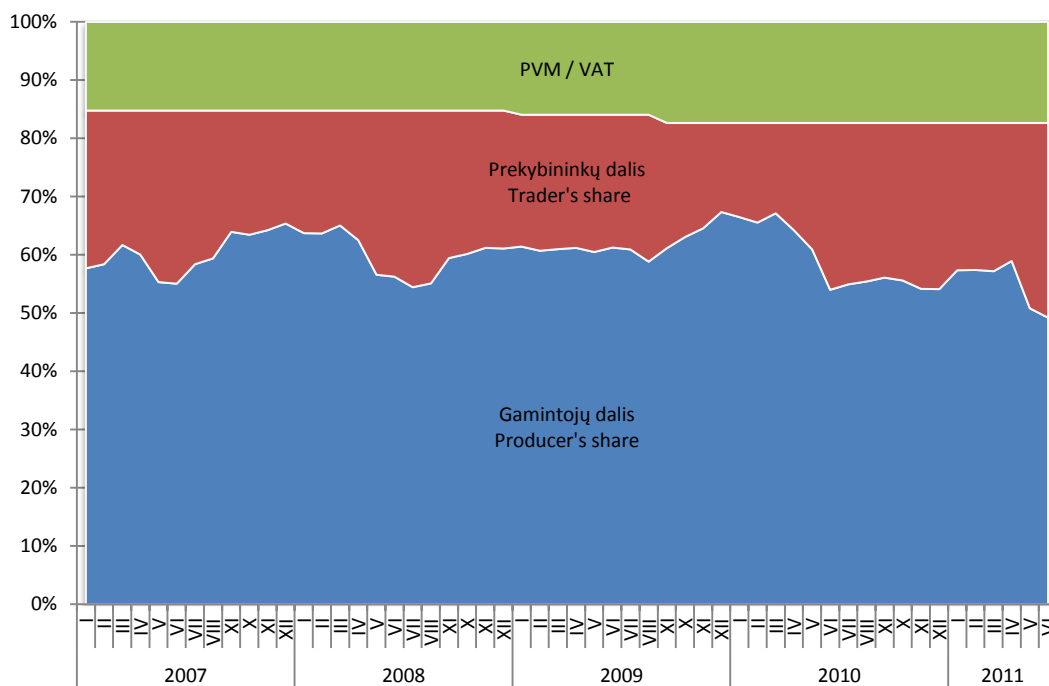
Mažmeninėje rinkoje lietuviškų kiaušinių kaina yra viena mažiausių ES. ŽŪMPRIŠ skelbiamoje informacijoje pateikiama, kad Varšuvoje kiaušiniai 2011 metų 22-ą savaitę kainavo apie 14 proc. brangiau nei Vilniuje (5 pav.). Latvijos sostinėje kainų skirtumas buvo dar didesnis – 34 proc. brangiau. Mažiausiai kiaušinių kaina skyrėsi Taline – 4 proc. didesnė.

5 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos kai kurių ES valstybių sostinėse 2011 metų 22-ą savaitę, Lt/10 vnt. [7]
Figure 5. Retail prices of eggs in the capital cities of selected EU countries in the 22nd week of 2011, Lt/10 pieces

Aiškinantis Lietuvos kiaušinių mažmeninės kainos kitimo priežastis, buvo analizuota jos sudėtis. Rezultatai parodė, kad 2011 metų I pusmetį, kaip ir tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, gamintojų gaunama kaina didėjo iki Velykų (6 pav.). Prekybininkų kaina šiek tiek sumažėjo, o po Velykų pakilo, nors ir pirmąjį ketvirtį buvo didesnė nei per tą patį laiką prieš metus. Tai lėmė, kad gegužės mėnesį sumažėjus gamintojų kainai mažmeninė kaina smuko gerokai mažiau.

2011 metų I pusmetį, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, gamintojai gavo maždaug 8 proc. punktais mažesnę dalį nuo mažmeninės kiaušinių kainos, o prekybininkams teko 8 proc. punktais didesnė dalis.

6 pav. Kiaušinių mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2007–2011 metais, proc. [1–5; 9]
Figure 6. Structure of retail price of eggs in Lithuania in 2007–2011, %

IŠVADOS

2011 metais Lietuvoje tęsėsi dar 2008-aisiais prasidėjęs kainų mažėjimas. 2011 metų I pusmetį kiaušiniai didmeninėje rinkoje kainavo panašiai kaip ir 2007-aisiais. Prognozuojama, kad ir likusių metų dalį kiaušinių kaina išliks panaši į 2007-ųjų. Ryškus kainų augimas ankstesniais metais turėjo didelę įtaką eksporto rinkai. Net ir mažėjant kainai 2008–2010 metais lietuviškų kiaušinių eksportas mažėjo. Atsigavimo požymių užfiksuota tik 2011 metų I pusmetį.

Nukritus gamintojų kainai, o gyventojams pradėjus kiaušinių vartoti šiek tiek mažiau, mažmeninėje rinkoje kaina taip pat kritė. Ji dar nepasiekė 2007-ųjų lygio, bet buvo artima. Palyginti su kitomis ES valstybėmis, Lietuvoje mažmeninė kiaušinių kaina gana neaukšta. Lyginant mažmenines kainas ES sostinėse, Vilniuje ji buvo mažiausia nei kaimyninių šalių sostinėse.

Tiriant kiaušinių kainų struktūrą paaiškėjo, kad 2011 metų sausio–birželio mėnesiais gamintojų gaunama dalis nuo mažmeninės kainos buvo 8 proc. punktais mažesnė, o prekybininkų – tiek pat didesnė nei per tą patį laiką prieš metus.

LITERATŪRA

1. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2007. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
2. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2008. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
3. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2009. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
4. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2010*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. Nr. 1–12. ISSN 2029-364X.
5. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2011*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2011. Nr. 1–6. ISSN 2029-364X.
6. *Lietuvos žemės ūkis 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. ISSN 2029-3658.
7. *Mažmeninės maisto produktų kainos (Lt) kai kurių ES šalių sostinėse 2011 m. 22 sav. (2011-05-30–2011-06-05)* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/>>.
8. *Monthly Market Prices for Eggs (L&M) in the EU* [interaktyvus]. Belgija: Europos Komisija, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://circa.europa.eu>>.
9. *Šviežių supakuotų kiaušinių pardavimo vidutinių svertinių kainų suvestinė ataskaita 2007–2011 m. pagal KPS-3* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/>>.
10. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt>>.
11. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.

**LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS
TENDENCIJOS 2011 METŲ I PUSMETĮ**
*THE TRENDS OF LITHUANIA'S FOREIGN TRADE IN AGRICULTURAL AND FOOD
PRODUCTS IN THE 1ST HALF-YEAR 2011*

Tamara PETUCHOVA

LAEI Informacijos sisteminimo ir leidybos skyriaus vedėja, tamara@laei.lt

Audronė LASKAUSKIENĖ

LAEI Informacijos sisteminimo ir leidybos skyriaus
jaunesnioji mokslo darbuotoja, audrone@laei.lt

Straipsnyje analizuojami Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais pokyčiai 2011 metų I pusmetį. Prekybos rezultatai lyginami su 2010-ųjų to paties laikotarpio eksportu ir importu. Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertė 2011 metų I pusmetį siekė 5310 mln. Lt ir, palyginti su 2010-ųjų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo 38 proc. Importas sudarė 4718 mln. Lt ir išaugo 35 proc., o užsienio prekybos apyvarta – beveik 1,4 karto. Prekybos balansas 2005–2010 metais buvo teigiamas, 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo 241 mln. Lt (1,7 karto) iki 592 mln. Lt.

Lietuviškos kilmės produktai sudarė 63 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto (eksportuota už 3362 mln. Lt). Daugiausia eksportuota lietuviškos kilmės pieno ir pieno produktų, kiaušinių, natūralaus medaus (23 proc. viso lietuviškos kilmės produktų eksporto), tabako gaminių (12 proc.), javų (9,0 proc.), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (8,9 proc.), žuvų ir vėžiagyvių (8,0 proc.), mėsos ir valgomųjų mėsos subproduktų (7,4 proc.). 56 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir 84 proc. importo teko ES šalims. Pagrindiniai prekybos partneriai (pagal apyvartą) – Rusija, Latvija, Nyderlandai, Lenkija, Vokietija.

Raktažodžiai: užsienio prekyba, eksportas, importas, prekybos balansas, prekybos apyvarta, žemės ūkio ir maisto produktai, Lietuva, Europos Sąjunga (ES), trečiosios šalys.

ĮVADAS

Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas priklauso nuo augalininkystės ir gyvulininkystės produkcijos gamybos, jos perdirbimo ir atitinkamų maisto produktų suvartojimo šalyje. Lietuvai įstojus į ES žemės ūkio ir maisto produktų dalis prekių eksporto struktūroje padidėjo nuo 11,4 proc. 2004 metais iki 18,1 proc. 2010-aisiais. Importo dalis išaugo nuo 8,6 iki 13,0 proc. [3]. Net ir kriziniais 2009 metais užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais, kaip pirmojo būtinumo prekėmis, rodikliai buvo geresni nei Lietuvos visos užsienio prekybos. Pažymėtina, kad 2009 metais žemės ūkio ir maisto produktų dalis iš viso eksporto ir importo buvo didžiausia per daugelį metų ir siekė atitinkamai 19,6 ir 14,7 proc. Straipsnyje daug dėmesio skiriama žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo struktūros bei tendencijų analizei, labiausiai konkurencingiems lietuviškos kilmės produktams.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais būklę ir kitimo tendencijas 2011 metų I pusmetį.

Analizė atlikta remiantis Statistikos departamento 2011 metų rugpjūčio mėnesio išankstiniais (Intrastato ir Ekstrastato) duomenimis. Atskirai analizuoti Lietuvoje užaugintų arba pagamintų ir nelietuviškos kilmės produktų eksporto srautai. Užsienio prekybos tendencijoms nustatyti taikyti statistiniai-matematiniai duomenų analizės ir palyginimo metodai. Produktai sugrupuoti pagal Kombinuotąją nomenklatūrą (KN).

TYRIMO REZULTATAI

Aprūpinimas maistu – viena opiausių pasaulio problemų. Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO – *Food and Agriculture Organization of the United Nations*) dabartines aukštas ir nepastovias maisto kainas laiko pagrindine grėsme užtikrinant aprūpinimą maistu. Tai kelia rimtą susirūpinimą tarptautiniu lygiu [5]. FAO prognozuoja, kad maisto paklausa sparčiai augančios ekonomikos šalyse didės, gyventojų ir toliau gausės, o vis didėjantis biodegalų vartojimas irgi skatins žemės ūkio produkcijos paklausą. Specialistų prognozėmis, artimiausiais 10 metų maisto produktų kainos išliks nepastovios ir bus priklausomos nuo žemės ūkio ir energetinių išteklių rinkų glaudaus ryšio. Įtakos kainų nepastovumui turės ir vis dažnėjantys ekstremalūs klimato pokyčiai. Mažos, priklausomos nuo importo šalys atsiduria rizikos zonoje.

Tyrimai parodė, kad Baltijos ir Rytų Europos šalyse, palyginti su Vakarų Europos šalimis, maisto, tenkančio vienam gyventojui, gamybos ir importo galimybių rodikliai yra mažesni [4].

Pastaraisiais metais vartotojams vis labiau kelia susirūpinimą maisto kokybė ir saugumas dėl žemės ūkio produktų prekybos apimčių intensyvaus augimo, aplinkos taršos, dažnų katastrofų – gamtinių ir įvykstančių dėl žmogaus veiklos. Dėl globalizacijos įtakos maisto grandinei nuolat susiduriama su naujais iššūkiais ir pavojais ES vartotojų sveikatai bei interesams. Pagrindinis ES maisto politikos principas – integruoto metodo „nuo ūkio iki stalo“ taikymas. Pagal šį metodą atsižvelgiama į visus maisto grandinės sektorius: pašarų gamybą, augalų ir gyvūnų sveikatą, gyvūnų gerovę, pirminę gamybą, saugojimą, vežimą, mažmeninę prekybą, eksportą ir importą. Nustatomos subjektų ir institucijų atsakomybės sritys, todėl maisto politika būna nuosekli, veiksminga ir dinamiška. Didelę įtaką žmonių ir gyvūnų sveikatai gali turėti biotechnologijų taikymas žemės ūkyje, ypač genetiškai modifikuoti produktai [1].

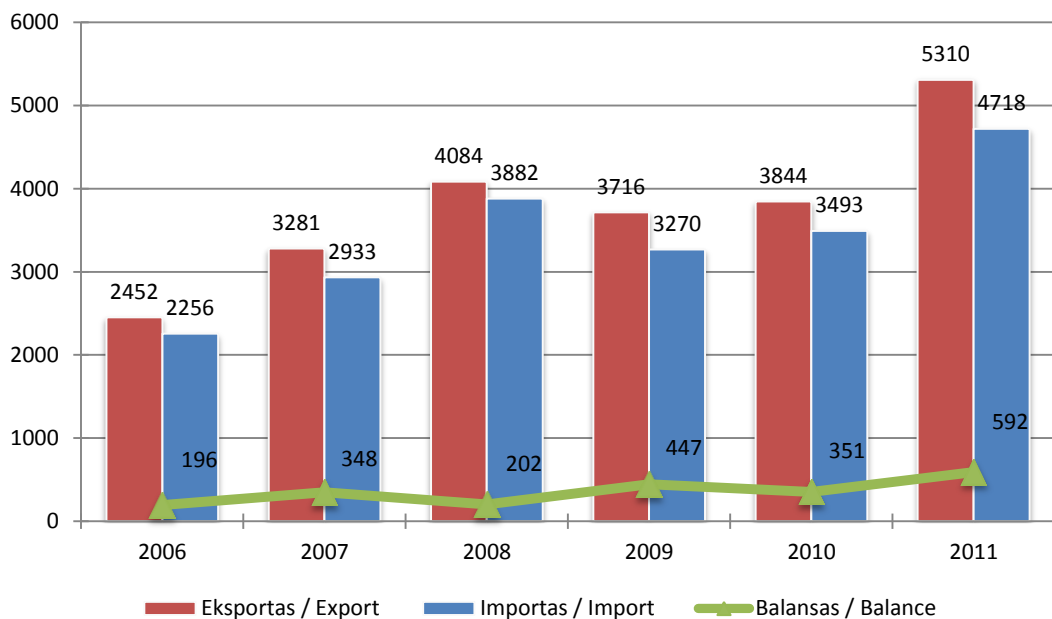
Lietuvoje, kaip ir visose ES šalyse, maisto sauga ir vartotojų apsauga yra vienas svarbiausių veiklos prioritetų. Į ES rinką iš trečiųjų šalių veržiasi genetiškai modifikuoti produktai. Dėl genetiškai modifikuotų organizmų leidimo naudoti ir teikimo rinkai Lietuva laikosi atsargumo principo. Balsuodami ES Komitetuose, darbo grupėse ir Tarybos posėdžiuose, Lietuvos atstovai atsižvelgia į konkretų produktą, jo rūšį, naudojimo paskirtį ir galimą poveikį žmonių sveikatai.

Užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais yra svarbi sprendžiant apsirūpinimo maistu problemą, todėl straipsnyje nagrinėjama Lietuvos eksporto ir importo dinamika, importo padengimo eksportu rodikliai, prekybos įvairiais produktais balansas.

2006–2008 metais Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksportas ir importas sparčiai didėjo, tačiau po 2008 metų pabaigoje prasidėjusios ekonominės krizės 2009-aisiais sumažėjo. Kritusi importuojamų prekių paklausa pagrindinių prekybos partnerių rinkose žymiai pristabdė ir Lietuvos eksportą. Pablogėjusi Lietuvos ekonominė situacija sumažino

paklausą šalyje ir apribojo importą. 2010 metų I pusmetį užsienio prekyba pradėjo atsigauti, palyginti su 2009-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, didėjo ir eksportas (3,4 proc.), ir importas (6,8 proc.). Užsienio prekybos apyvarta išaugo 5,0 proc., tačiau dar nepasiekė 2008-ųjų I pusmečio lygio.

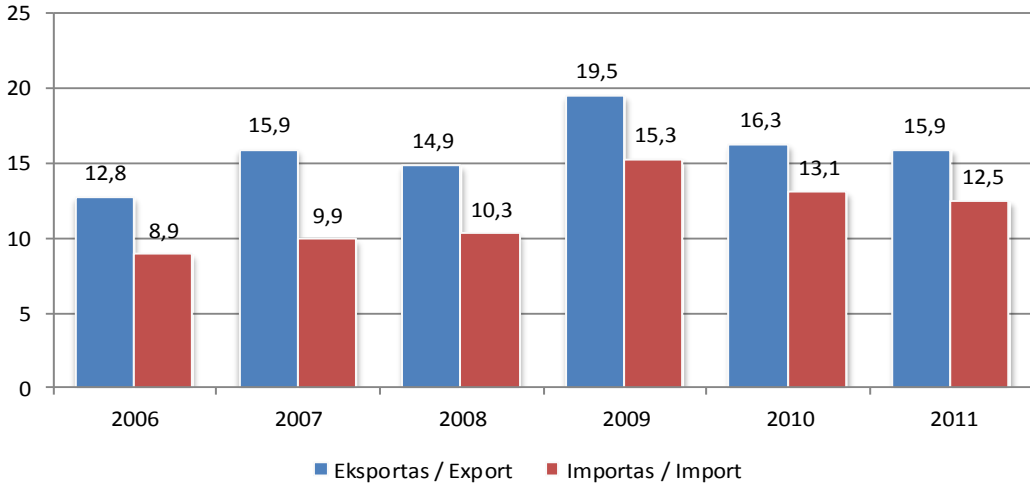
2011 metų I pusmetį, pagyvėjus tarptautinei prekybai, sparčiai išaugo žemės ūkio ir maisto produktų eksportas (38,1 proc.) ir importas (35,1 proc.), kurie, Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, siekė atitinkamai 5310 ir 4718 mln. Lt. Lietuviškos kilmės produktų eksportas siekė 3362 mln. Lt, sudarė 63 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir padidėjo 24,2 proc. (655 mln. Lt). Nelietuviškos kilmės produktų eksportas padidėjo 71,4 proc. (811 mln. Lt). Prekybos balansas buvo teigiamas ir, lyginamuoju laikotarpiu padidėjęs 241 mln. Lt, sudarė 592 mln. Lt (1 pav.). Užsienio prekybos apyvarta siekė 10,0 mlrd. Lt.

1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2006–2011 metų I pusmetį, mln. Lt

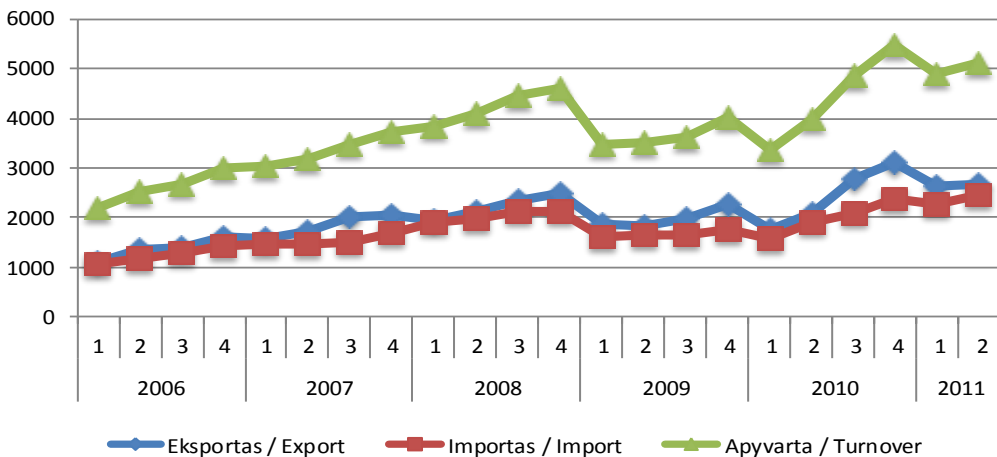
Figure 1. Export, import and foreign trade in agricultural and food products balance in 1st half-year of 2006–2010, in mill. Lt

2010 metų I pusmetį užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvartos dalis nuo Lietuvos visos užsienio prekybos apyvartos siekė 14,6 proc., per 2011-ųjų atitinkamą laikotarpį sumažėjo 0,5 proc. punkto ir sudarė 14,1 proc. Eksporto dalis 2011 metais sumažėjo 0,4 proc. punkto ir sudarė 15,9 proc., importo – 0,6 proc. punkto ir sudarė 12,5 proc. (2 pav.).

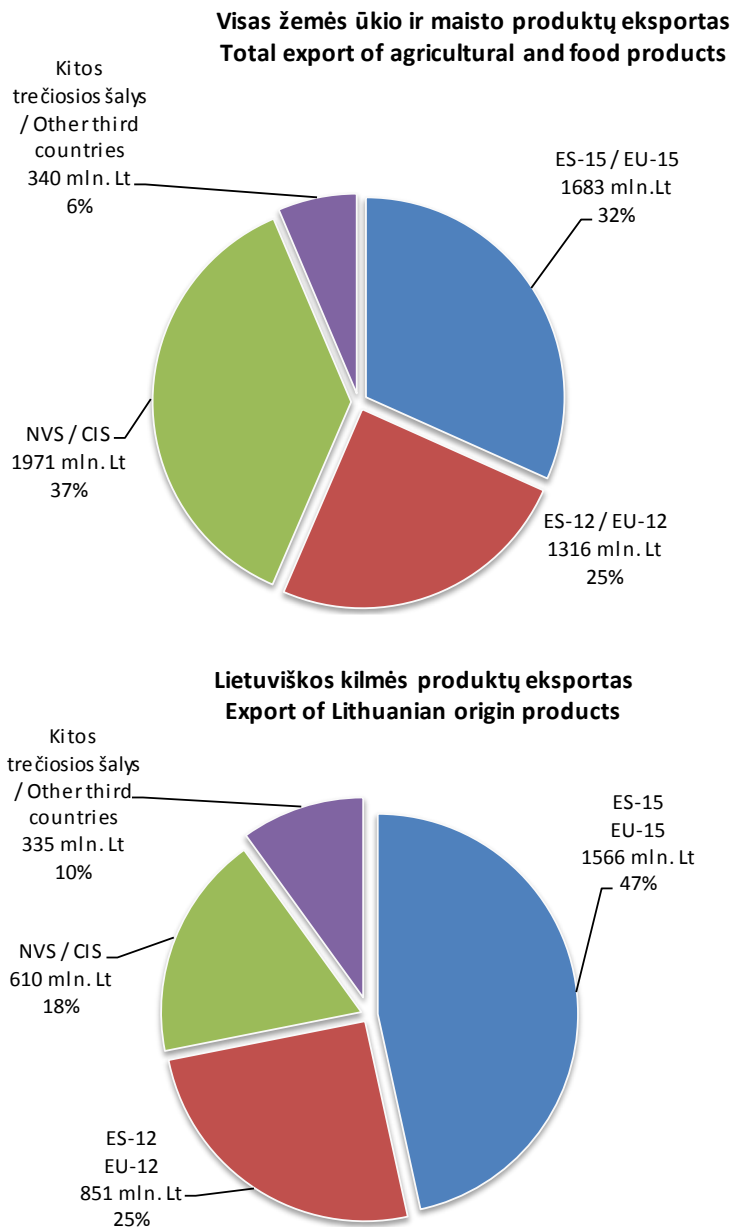
2 pav. Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais dalis nuo visos Lietuvos užsienio prekybos 2006–2011 metų I pusmetį, proc.
Figure 2. The share of export and import of agricultural and food products in total Lithuania's export and import in 1st half-year of 2006–2010, %

2006–2008 metais užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvarta didėjo kas ketvirtį. Vėliau dinamika pasikeitė: I ketvirtį apyvarta, palyginti su praėjusių metų IV ketvirčiu, sumažėdavo, o vėliau augo iki metų pabaigos. Pažymėtina, kad jos kritimas 2010 metų I ketvirtį buvo mažesnis nei 2009-aisiais, 2011-aisiais – mažesnis nei 2010-aisiais, o prekybos atsigavimas 2010 metais vyko daug sparčiau nei 2009-aisiais. 2011 metų I ketvirčio prekybos apyvarta viršijo 2010-ųjų to paties laikotarpio apyvartos vertę 1,5 karto (3 pav.).

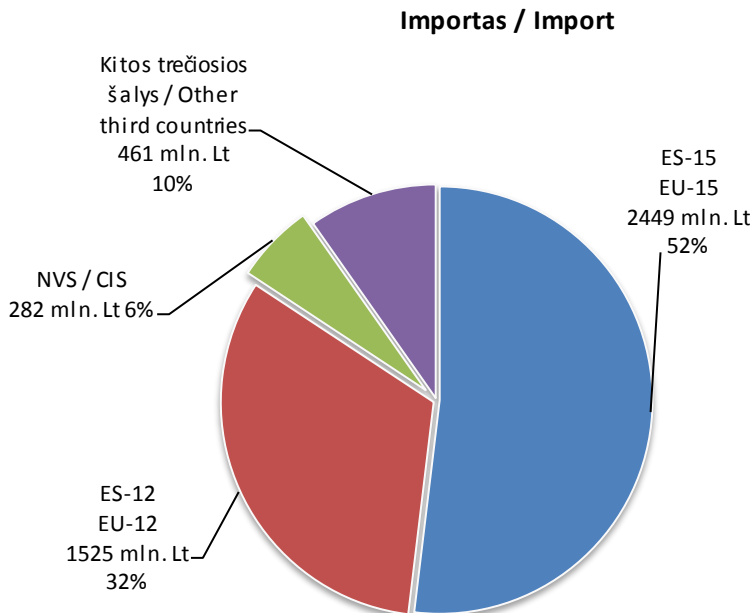
3 pav. Užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2006–2011 metų ketvirčiais, mln. Lt
Figure 3. Foreign trade in agricultural and food products by 2006–2011 quarters, in mill. Lt

2011 metų I pusmetį geografinė žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo struktūra buvo skirtinga. 57 proc. prekių eksportuota į ES šalis, 37 proc. – į NVS ir 6 proc. – į kitas trečiąsias šalis. Lietuviškos kilmės produktų eksporto pagal šalių grupes struktūra skyrėsi nuo viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto struktūros (4 pav.).

4 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto geografinė struktūra 2011 metų I pusmetį
Figure 4. Geographical structure of export of agricultural and food products in the 1st half-year 2011

Importas iš ES šalių sudarė 84 proc. viso importo, iš NVS – 6 proc., iš kitų trečiųjų šalių – 10 proc. (5 pav.).

5 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importo geografinė struktūra
Figure 5. Geographical structure of import of agricultural and food products in the 1st half-year 2011

2011 metų I pusmetį Lietuva eksportavo prekes į 171 šalį, o žemės ūkio ir maisto produktus – į 108 valstybes (lietuviškos kilmės – į 107). Tarp eksporto partnerių – 44 Europos šalys (iš jų – visos ES šalys), 18 Azijos, 8 Artimųjų Rytų, 6 Amerikos, 23 Afrikos, 8 šalys, išsidėsčiusios salynuose, Australija.

Į Lietuvą importuota įvairių prekių iš 138 šalių, žemės ūkio ir maisto produktų – iš 93 valstybių. Tarp importo partnerių – 40 Europos šalių (iš jų – 23 ES šalys), 17 Azijos, 4 Artimųjų Rytų, 13 Amerikos, 11 Afrikos, 7 šalys, išsidėsčiusios salynuose, Australija.

Palyginti su 2010 metų I pusmečiu, 2011-aisiais padidėjo 21 iš 24 KN produktų grupių eksportas. Daugiausia išaugo žuvų ir vėžiagyvių (2,4 karto, 212 mln. Lt), vaisių ir daržovių (po 1,9 karto, atitinkamai 295 ir 235 mln. Lt), tabako gaminių ir malybos produkcijos (po 1,8 karto, atitinkamai 171 ir 72 mln. Lt). 6,6 proc. (4,7 mln. Lt) sumažėjo aliejinių kultūrų sėklų, šiaudų ir pašarų eksportas (7 pav.).

Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia eksportuota pieno produktų, kiaušinių, medaus – už 754 mln. Lt (04 KN kodas). Palyginti su 2010 metais, šių produktų dalis iš viso eksporto sumažėjo 0,3 proc. punkto. 96,5 proc. jų pagaminta Lietuvoje. Pieno produktų eksportas sudarė 13,8 proc. visų eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų vertės, jų eksportuota už 733 mln. Lt (36 proc. daugiau nei 2010-ųjų I pusmetį). Pažymėtina, kad pastaraisiais metais

Lietuvoje vienam gyventojui pagaminama vis mažiau pieno: 2007 metais tai sudarė 574 kg, 2010-aisiais – 528 kg [2].

52 proc. pieno produktų eksporto sudarė sūriai ir varškė. Šių produktų eksportuota 30,4 tūkst. t, 5,7 tūkst. t daugiau nei lyginamuoju laikotarpiu. 12 proc. padidėjo ir vidutinė eksporto kaina – nuo 11,28 iki 12,64 Lt/kg. Minėtų produktų eksporto vertė siekė 384 mln. Lt. Nekoncentruotų grietinėlės ir pieno išvežta 50,4 tūkst. t, 1,6 karto daugiau, vertė siekė 167 mln. Lt (22,8 proc. pieno produktų eksporto). 14,0 proc. teko koncentruotiems pienui ir grietinėlei, jų eksportuota už 103 mln. Lt. Palyginti su 2010 metais, 1,3 karto mažiau išvežta sviesto ir kitų pieno riebalų – 1,1 tūkst. t už 14 mln. Lt, tačiau vidutinė kaina padidėjo nuo 10,07 iki 12,41 Lt/kg (23 proc.).

Daugiausia pieno produktų eksportuota į Rusiją – už 240 mln. Lt (1,5 karto daugiau nei lyginamuoju laikotarpiu), Italiją – už 111 mln. Lt (1,2 karto daugiau), Lenkiją – už 100 mln. Lt (1,6 karto daugiau) ir Vokietiją – už 72 mln. Lt (1,2 karto daugiau). Į šias šalis išvežta 71 proc. visų eksportuotų pieno produktų.

Antroje vietoje pagal eksporto vertę – vaisiai ir riešutai, jų išvežta už 635 mln. Lt (12 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto), 1,9 karto daugiau nei 2010 metais, tačiau lietuviškos kilmės vaisiai tesudarė 2,1 proc. (2010-aisiais – 6,9 proc.), daugiausia išvežta Lietuvoje surinktų ir sušaldytų uogų.

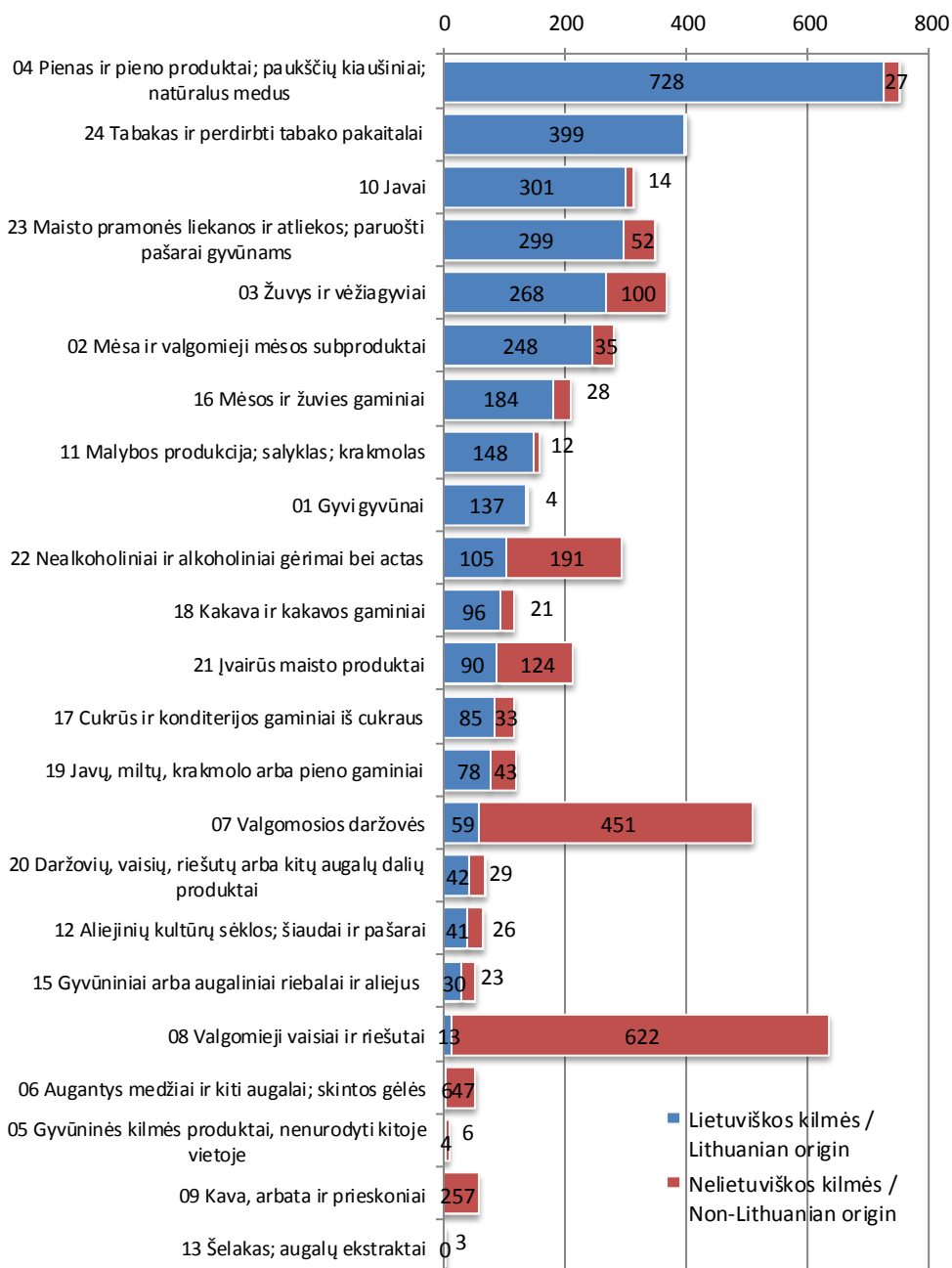
1,9 karto padidėjo daržovių eksportas, jis siekė 510 mln. Lt ir sudarė 9,6 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Lietuviškos kilmės daržovių išvežta už 59 mln. Lt (11,6 proc. daržovių eksporto). Daugiausia eksportuota pievagrybių – už 29,4 mln. Lt ir bulvių – už 13,2 mln. Lt.

2011 metų I pusmetį 7,5 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertės teko tabako gaminiams. Jų eksportuota už 399 mln. Lt, lyginamuoju laikotarpiu vertė padidėjo 75 proc. Visi eksportuoti tabako gaminiai pagaminti Lietuvoje.

Nagrinėjamu laikotarpiu žuvų ir vėžiagyvių eksportuota už 368 mln. Lt, iš jų lietuviškos kilmės produktų – už 268 mln. Lt (73 proc.). Žuvų ir vėžiagyvių eksportas padidėjo 2,4 karto ir sudarė 6,9 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Maisto pramonės liekanų ir paruoštų pašarų gyvūnams (KN 23) eksportas siekė 351 mln. Lt. Lietuviškos kilmės produktai sudarė 85 proc. visos minėtų produktų vertės (299 mln. Lt). Daugiausia eksportuota Lietuvoje pagaminto šunų ir kačių ėdalo (už 159 mln. Lt).

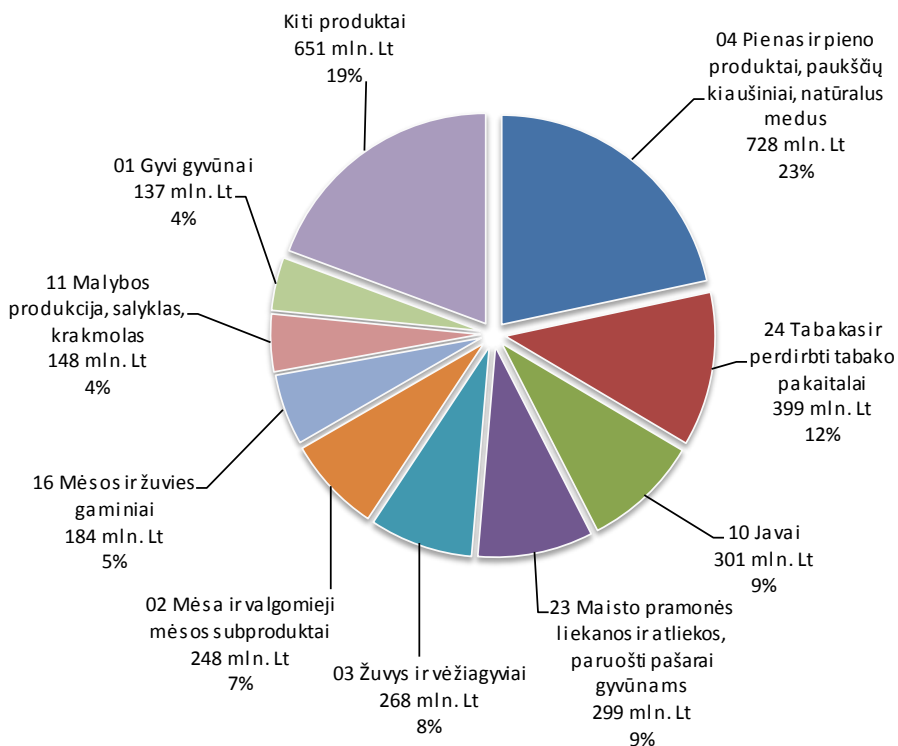
5,9 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertės sudarė grūdai. 2011 metų I pusmetį jų išvežta už 316 mln. Lt, palyginti su atitinkamu 2010-ųjų laikotarpiu, 1,6 proc. daugiau. 95 proc. eksportuotų grūdų užauginta Lietuvoje.

2011 metų I pusmetį lietuviškos kilmės produktų eksportuota už 3362 mln. Lt – 63 proc. viso eksporto. Daugiausia eksportuota pieno produktų, tabako gaminių, grūdų, produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, žuvų, mėsos, mėsos ir žuvies gaminių. Šių produktų vertė sudarė 72 proc. eksportuotų lietuviškos kilmės produktų vertės (6 pav.).

6 pav. Lietuviškos ir nelietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2011 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 6. Exports of Lithuanian and non-Lithuanian origin agricultural and food products in the 1st half-year 2011, in mill. Lt

Visi eksportuoti tabako gaminiai, 97 proc. gyvų galvijų, 96 proc. pieno produktų, kiaušinių, medaus, 95 proc. grūdų, 93 proc. malybos produktų, 88 proc. mėsos, 87 proc. mėsos ir žuvies gaminių ir konservų, 85 proc. produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, 82 proc. kakavos gaminių buvo lietuviškos kilmės. Daugiau nei pusę nelietuviškos kilmės produktų eksporto sudarė vaisiai ir riešutai (98 proc.), kava (97 proc.), daržovės (88 proc.), nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai (65 proc.), įvairūs maisto produktai (21 KN grupės, 58 proc.).

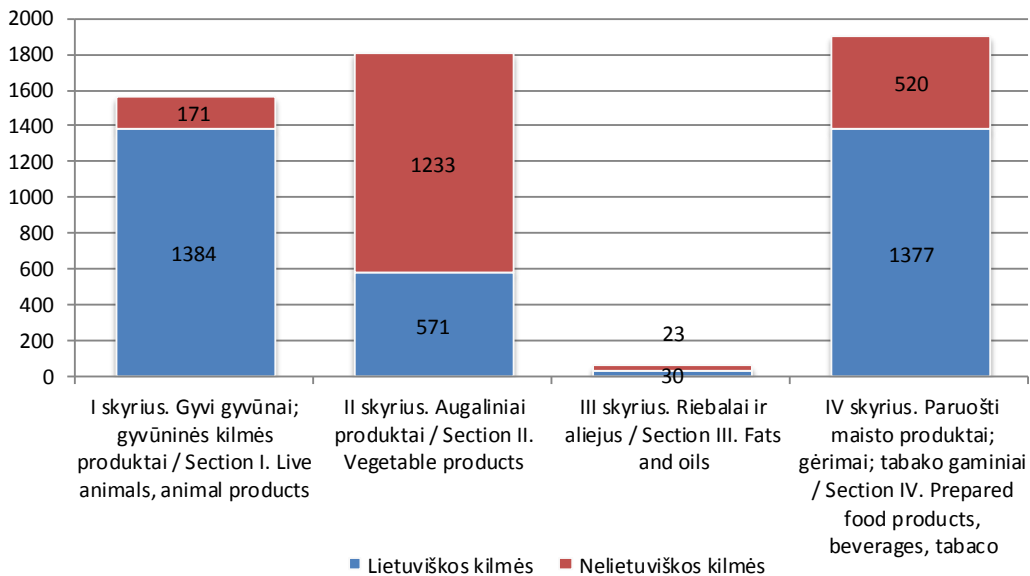

7 pav. Lietuviškos kilmės produktų eksporto struktūra 2011 metų I pusmetį
Figure 7. Structure of export of Lithuanian origin agricultural and food products in the 1st half-year 2011

Pagal KN skyrius daugiausia, už 1384 mln. Lt, eksportuota Lietuvoje užaugintų gyvūnų ir pagamintų gyvūninės kilmės produktų skyriaus (I skyrius, 01–05 KN kodai) prekių. Paruoštų maisto produktų, gėrimų, tabako gaminių (IV skyrius, 16–24 kodai) eksportuota už 1377 mln. Lt. Produktų, priskirtų I ir IV KN skyriams, dalis iš viso lietuviškos kilmės produktų eksporto – 82 proc. Trečioje vietoje – lietuviškos kilmės augalinės kilmės produktai (II skyrius, 06–14 KN kodai), kurių eksportuota už 571 mln. Lt. Eksportuoto 12,6 tūkst. t Lietuvoje pagaminto augalinio aliejaus (III skyrius, 15 KN kodas) vertė sudarė 30 mln. Lt. Pažymėtina, kad, palyginti su 2010 metų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo visų

keturių KN skyrių lietuviškos kilmės produktų eksporto vertė: I skyriaus – 44 proc., II skyriaus – 10 proc., III skyriaus – 24 proc., IV skyriaus – 14 proc. Nelietuviškos kilmės produktų eksportas pasikeitė daugiau: I skyriaus padidėjo 1,6 karto, II – 1,9, IV – 1,5 karto. Eksportuotų nelietuviškos kilmės III skyriaus produktų vertė skirtingai nuo kitų skyrių sumažėjo (13 proc.).

Lietuviškos kilmės I KN skyriaus produktai sudarė 89 proc., IV skyriaus – 73, III skyriaus – 57, II skyriaus – 32 proc. eksporto.

8 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2011 metų I pusmetį (pagal KN skyrius ir produktų kilmę), mln. Lt

Figure 8. Export of agricultural and food products in the 1st half-year 2011 (by CN sections and product origin), in mill. Lt

2011 metų I pusmetį į ES šalis žemės ūkio ir maisto produktų išvežta už 2999 mln. Lt (56 proc. viso eksporto), į trečiąsias šalis – už 2311 mln. Lt. Palyginti su 2010-ųjų I pusmečiu, eksportas į ES šalis padidėjo 633 mln. Lt (27 proc.), o į trečiąsias šalis – 834 mln. Lt (56 proc.). Eksporto į šalis ES senbuves (ES-15) vertė sudarė 56 proc. visų eksportuotų į ES šalis žemės ūkio ir maisto produktų vertės. 65 proc. išvežtų į ES lietuviškos kilmės produktų teko ES-15 šalims, likę 35 proc. – ES-12 šalių grupei. Lietuviškos kilmės produktai sudarė 81 proc. eksporto į ES (2417 mln. Lt), lyginamuoju laikotarpiu vertė padidėjo 467 mln. Lt, arba 24 proc., eksporto į trečiąsias šalis – 41 proc. (945 mln. Lt, padidėjo 188 mln. Lt, arba 25 proc.). Nelietuviškos kilmės produktų eksportas augo daug sparčiau: į ES šalis – 1,4 karto, o į trečiąsias – net 1,9 karto.

Į ES šalis daugiausia išvežta lietuviškos kilmės žuvies gaminių ir konservų (už 299 mln.Lt), cigarečių (už 290 mln. Lt), kviečių (204 tūkst. t už 173 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 168 mln. Lt, iš jų šunų ir kačių ėdalo – už 151 mln. Lt), nekonzentruotų grietinėlės ir pieno (už 161 mln. Lt), šviežių sūrių ir varškės (už 112 mln. Lt). 59 proc. žemės ūkio ir maisto produktų išvežta į Latviją, Vokietiją, Lenkiją ir Estiją.

Į trečiąsias šalis daugiausia eksportuota lietuviškos kilmės pieno produktų – už 257 mln. Lt (iš jų sūrių ir varškės – 16,0 tūkst. t už 215 mln. Lt), kviečių – 93 tūkst. t už 83 mln. Lt, galvijienos – 6,1 tūkst. t už 80 mln. Lt, paruoštų pašarų gyvūnams – už 58 mln. Lt. Rusijai teko 76 proc. viso eksporto į trečiąsias šalis.

1 lentelė / Table 1

Kai kurių lietuviškos kilmės produktų eksporto į ES ir trečiąsias šalis vidutinės kainos 2011 metų I pusmetį, Lt/t

Average prices of some Lithuanian origin products export to EU and third countries in 1st half-year 2011, Lt/t

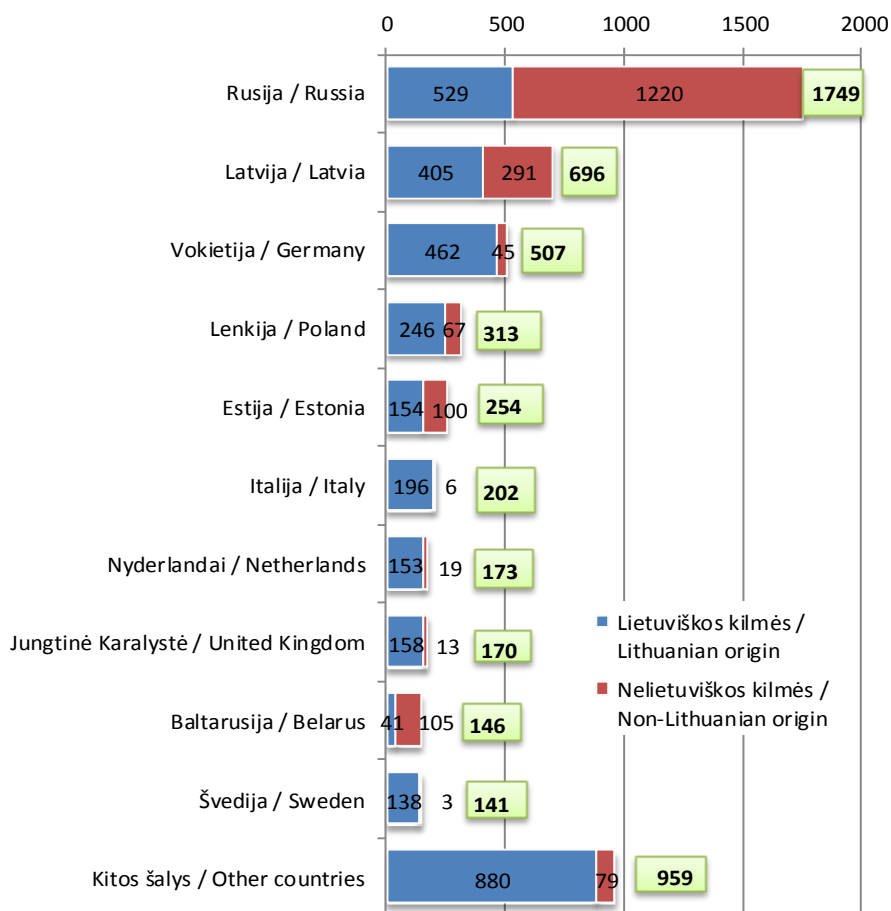
KN kodas CN code	Prekės Commodities	Kaina / Price	
		ES / EU	trečiosios šalys third countries
01021010	Telyčios, Lt/vnt. / Heifers, Lt/unit	2403	8230
010392	Gyvos kiaulės, ne mažesnės kaip 50 kg masės, Lt/vnt. <i>Live swine, weighting 50 kg or more</i>	225	401
0201	Galvijiena, šviežia arba atšaldyta <i>Meat of bovine animals, fresh or chilled</i>	11543	13701
0202	Galvijiena, sušaldyta / <i>Meat of bovine animals, frozen</i>	14994	9396
0203	Kiauliena / <i>Meat of swine</i>	8789	8978
0207	Naminių paukščių mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai <i>Meat and edible offal of the poultry</i>	7000	2451
0303	Sušaldytos žuvis, išskyrus žuvies filė ir kitą žuvies mėsą <i>Fish, frozen, excluding fish fillets and other fish meat</i>	5142	2784
0304	Žuvies filė ir kita žuvies mėsa <i>Fish fillets and other fish meat</i>	14864	13822
0305	Žuvis, vytintos, sūdytos arba užpiltos sūrymu; rūkytos žuvis <i>Fish, dried, salted or in brine; smoked fish</i>	36336	31655
04012099	Žaliavinis pienas / <i>Raw milk</i>	1253	
040130	Grietinė (riebumas didesnis kaip 6 proc. masės) <i>Cream, of a fat content, by weight, exceeding 6%</i>	6357	6922
040210	Lieso pieno miltai / <i>Milk, in powder, of fat content, by weight, not exceeding 1.5%</i>	8158	8315
040510	Sviestas / <i>Butter</i>	12355	13783
040610	Švieži sūriai ir varškė <i>Fresh (unripened or uncured) cheese</i>	11256	10091
040620- 040690	Nokinti sūriai / <i>Ripened cheese</i>	13362	14460
070190	Bulvės (išskyrus sėklines) / <i>Potatoes (except seed)</i>	1674	1051
0702	Pomidorai / <i>Tomatoes</i>	2098	3319
1001	Kviečiai / <i>Wheat</i>	850	893

KN kodas CN code	Prekės Commodities	Kaina / Price	
		ES / EU	trečiosios šalys third countries
1002	Rugiai / Rye	922	–
1003	Miežiai / Barley	657	708
1004	Avižos / Oats	823	–
10081000	Grikliai / Buckwheat	5442	–
1205	Rapsų sėklos / Rape seeds	1686	–
15121191	Saulėgrąžų aliejus (neapdorotas) Crude sunflower-seed oil	4299	–
151710	Margarinas / Margarine	3340	3637
1601	Dešros ir panašūs mėsos produktai Sausages and similar products of meat	9359	15622
1701	Cukrus / Sugar	1884	2190

Vidutinių eksporto kainų skirtumą lemia eksportuotų produktų kokybė. Pavyzdžiui, naminių paukščių mėsos ir valgomųjų mėsos subproduktų eksporto į ES šalis vidutinė kaina – 7000 Lt/t, į trečiąsias – 2451 Lt/t. Analizė parodė, kad 42 proc. eksporto į ES šalis sudarė mėsos gabalai be kaulų, jų eksporto į trečiąsias šalis dalis – 20 proc. Skerdenos, nesukapotos į gabalus (šviežios arba atšaldytos) sudarė 19 proc. paukštienos eksporto į ES šalis (vidutinė kaina – 4797 Lt/t), o į trečiąsias šalis jos buvo vežamos sušaldytos ir sudarė 17 proc. (vidutinė kaina – 3146 Lt/t).

Svarbiausi žemės ūkio ir maisto produktų eksporto partneriai buvo Rusija, eksporto į ją vertė siekė 1749 mln. Lt (33 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto, lyginamuoju laikotarpiu eksporto vertė padidėjo 1,8 karto, lietuviškos kilmės produktai sudarė 30 proc.), Latvija – 696 mln. Lt (atitinkamai 13 proc., 1,2 karto, 58 proc.), Vokietija – 507 mln. Lt (9,6 proc., 1,5 karto, 91 proc.), Lenkija – 313 mln. Lt (5,9 proc., 1,4 karto, 79 proc.), Estija – 254 mln. Lt (4,8 proc., 1,2 karto, 61 proc.). Eksportas į šias šalis sudarė daugiau nei 66 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

Tik 30 proc. (529 mln. Lt) žemės ūkio ir maisto produktų, eksportuotų į Rusiją, užauginta arba pagaminta Lietuvoje. Daugiausia eksportuota lietuviškos kilmės sūrių ir varškės – 15,3 tūkst. t už 207 mln. Lt (vertė sudarė 39 proc. lietuviškos kilmės produktų eksporto), galvijienos – 5,3 tūkst. t už 72 mln. Lt (13 proc.), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams – už 45 mln. Lt (8,4 proc.), gyvū kiaulių – 105 tūkst. už 42 mln. Lt (8,0 proc.) – tai beveik visos iš Lietuvos eksportuotos kiaulės. Iš nelietuviškos kilmės produktų daugiausia išvežta įvairių daržovių (paprikų, pievagrybių, baklažanų, salotinių daržovių) – už 174 mln. Lt, obuolių ir kriaušių – už 120 mln. Lt, pomidorų – už 117 mln. Lt ir vyno iš šviežių vynuogių – už 110 mln. Lt.

9 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal šalis 2011 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 9. Export of agricultural and food products by countries in the 1st half-year 2011, in mill. Lt

Į Latviją lietuviškos kilmės produktų eksportuota už 879 mln. Lt. Šie produktai sudarė 64 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į šią šalį. Daugiausia eksportuota lietuviškos kilmės kviečių (už 163 mln. Lt), cigarečių (74 mln. Lt), cukraus (59 mln. Lt), miežių (47 mln. Lt). Iš nelietuviškos kilmės produktų daugiausia eksportuota kavos ir jos ekstraktų (39 mln. Lt), tepijų mišinių, maistinių priedų ir baltymų koncentratų (33 mln. Lt), bananų (14 mln. Lt).

Į Vokietiją 2011 metų I pusmetį lietuviškos kilmės produktų išvežta už 501 mln. Lt. Jie sudarė 92 proc. visų eksportuotų į Vokietiją žemės ūkio ir maisto produktų. Daugiausia išvežta lietuviškos kilmės rūkytos lašišos – už 90 mln. Lt (sudarė 19 proc. lietuviškos kilmės produktų, išvežtų į Vokietiją), cigarečių (68 mln. Lt, 15 proc.), kviečių (58 mln. Lt, 13 proc.), grietinėlės (58 mln. Lt, 13 proc.), žuvies filė ir kitos žuvies mėsos (50 mln. Lt, 11 proc.). Iš nelietuviškos kilmės produktų daugiausia išvežta žuvies filė – už 20 mln. Lt.

Žemės ūkio ir maisto produktų importas sudarė 12,5 proc. viso Lietuvos importo. Padidėjo visų 24 KN produktų grupių importas, daugiausia – 2,7 karto – javų importas. Beveik 2 kartus daugiau buvo įvežta malybos produktų, po 1,7 karto – cukraus, augalų ir gėlių, po 1,5 karto – daržovių, vaisių ir riešutų, aliejinių augalų sėklų, pieno ir pieno produktų bei kiaušinių.

Per nagrinėjama laikotarpį, kaip ir anksčiau, daugiausia importuota vaisių ir riešutų (717 mln. Lt, 15 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo). Daug įvežta daržovių (542 mln. Lt, 11 proc.), įvairių gėrimų (444 mln. Lt, 9,4 proc.), žuvų ir vėžiagyvių (411 mln. Lt, 8,7 proc.), pieno produktų, kiaušinių, medaus (297 mln. Lt, 6,3 proc.), mėsos (284 mln. Lt, 6,0 proc.). Minėtų produktų vertė sudarė daugiau kaip 57 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo.

21 proc. vaisių ir riešutų importo sudarė citrusiniai vaisiai, jų įvežta 54 tūkst. t už 152 mln. Lt. Daug importuota obuolių ir kriaušių, jų įvežta 54 tūkst. t už 142 mln. Lt, tai sudarė 20 proc. vaisių ir riešutų importo vertės, kivių, braškių, aviečių, mėlynių (14 tūkst. t už 95 mln. Lt, 13 proc.), nektarinų, slyvų (15 tūkst. t, 89 mln. Lt), vynuogių (12 tūkst. t už 76 mln. Lt). Minėtų produktų vertė sudarė 78 proc. viso vaisių ir riešutų importo vertės. Beveik 80 proc. vaisių ir riešutų importuota iš Nyderlandų (54 proc.), Italijos (9,2 proc.), Ispanijos (7,8 proc.), Belgijos (4,7 proc.) ir Lenkijos (4,0 proc.).

2011 metų I pusmetį daržovių importas padidėjo 1,5 karto. Pievagrybiai, saldžiosios paprikos, salotiniai augalai, baklažanai, kurių importuota už 184 mln. Lt, sudarė 34 proc. daržovių importo, pomidorai – 27 proc. (importuota 34 tūkst. t už 143 mln. Lt), įvairūs kopūstai – 8,4 proc. (20 tūkst. t, 45 mln. Lt), įvairios salotos – 6,5 proc. (7,5 tūkst. t, 35 mln. Lt), svogūnai, česnakai – 6,5 proc. (14 tūkst. t, 35 mln. Lt). Šių prekių importo vertė – 82 proc. viso daržovių importo. Apie tris ketvirtadalius importuotų daržovių reeksportuota. Daugiausia daržovių importuota iš Nyderlandų (už 394 mln. Lt), Lenkijos (48 mln. Lt), Ispanijos (38 mln. Lt). Iš šių trijų šalių įvežtų daržovių vertė sudarė 89 proc. visos daržovių importo vertės.

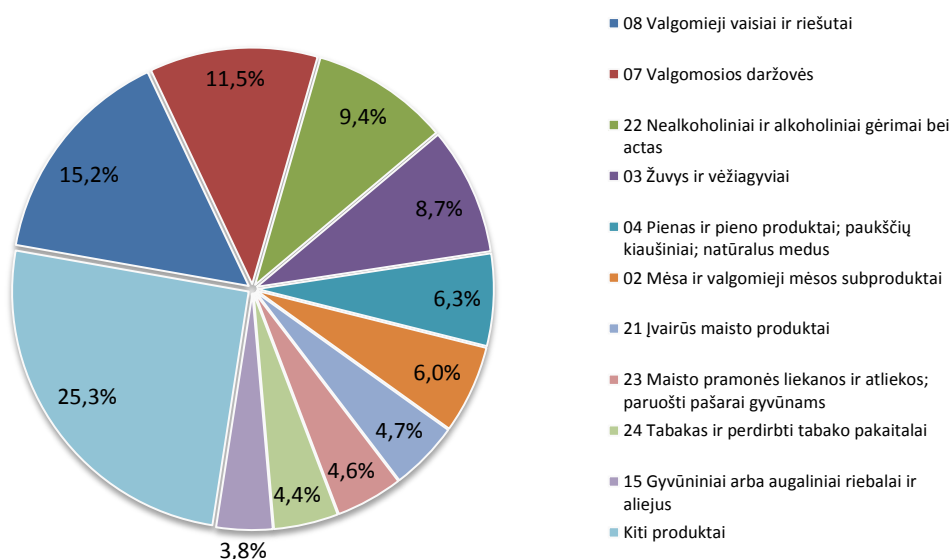
Trečioje vietoje pagal importo apimtį yra nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai. Nagrinėjamu laikotarpiu jų importas padidėjo 1,4 karto. 40 proc. šios produktų grupės importo vertės (174 mln. Lt) sudarė vynas iš šviežių vynuogių, 21 proc. (91 mln. Lt) – spiritiniai gėrimai, 15 proc. (64 mln. Lt) – mineraliniai ir gazuotieji vandenys su įvairiais priedais, 9,5 proc. (41 mln. Lt) – salyklinis alus. 71 proc. gėrimų atvežta iš Prancūzijos (96 mln. Lt, 22 proc.), Latvijos (55 mln. Lt, 12 proc.), Lenkijos (49 mln. Lt, 11 proc.), Italijos (46 mln. Lt, 10 proc.), Ispanijos (39 mln. Lt, 8,9 proc.), Vokietijos (29 mln. Lt, 6,7 proc.).

2011 m. I pusmetį žuvų ir vėžiagyvių importas padidėjo 1,2 karto. Įvežta 12 tūkst. t šviežių ir atšaldytų žuvų, 16 tūkst. t žuvies filė ir kitos žuvies mėsos, 16 tūkst. t sušaldytų žuvų. 74 proc. žuvų ir vėžiagyvių importuota iš Švedijos, Kazachstano, Vokietijos, Norvegijos, Latvijos ir Rusijos.

Pieno ir pieno produktų, kiaušinių, medaus importas padidėjo 1,5 karto. Pagal vertę (156 mln. Lt) daugiau kaip pusę importuotų pieno produktų sudarė pienas ir grietinėlė (96 proc. – žaliavinis pienas). Antroje vietoje pagal šios grupės importo apimtį yra sūriai ir varškė (43 mln. Lt), trečioje – koncentruotas pienas ir grietinėlė (40 mln. Lt, 60 proc. sudarė koncentruotas pienas), toliau – fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė (28 mln. Lt), kiaušiniai (11 mln. Lt), sviestas (6,6 mln. Lt), išrūgų milteliai (4,3 mln. Lt). Pagal vertę

daugiausia pieno produktų įvežta iš Latvijos (124 mln. Lt, 45 proc.), Estijos (56 mln. Lt, 18 proc.), Vokietijos (42 mln. Lt, 15 proc.), Lenkijos (41 mln. Lt, 15 proc.). Importas iš minėtų šalių sudarė 95 proc. pieno produktų importo.

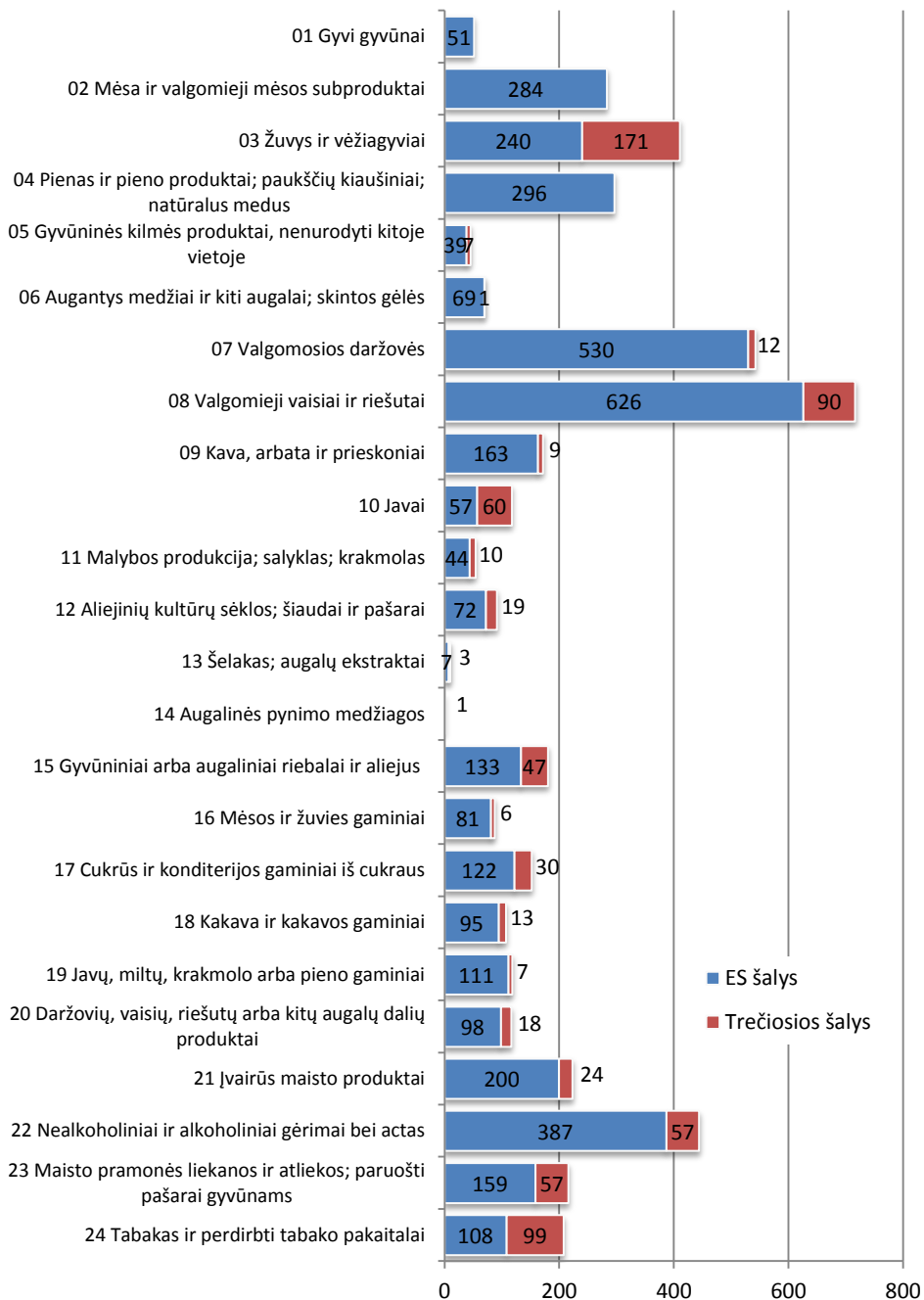
Nuo 2005 metų į Lietuvą pradėta importuoti žaliavinį pieną. 2005 metais buvo importuota 40 tūkst. t, 2010-aisiais – jau 205 tūkst. t. 2011 metų I pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2010-ųjų laikotarpiu, žaliavinio pieno importas padidėjo 1,7 karto, įvežta 130 tūkst. t pieno už 149 mln. Lt. Pastaraisiais metais žymiai sumažėjo pieno produktų importo padengimo eksportu rodiklis (2 lentelė). Tai rodo, kad Lietuvos pieno perdirbėjams trūksta vietinės žaliavos. Padidėjo vidutinė žaliavinio pieno importo kaina – nuo 957 Lt/t 2010 metų I pusmetį iki 1148 Lt/t 2011-ųjų I pusmetį. Pastarąjį pusmetį žaliavinis pienas įvežtas iš Latvijos (71 proc.) ir Estijos.

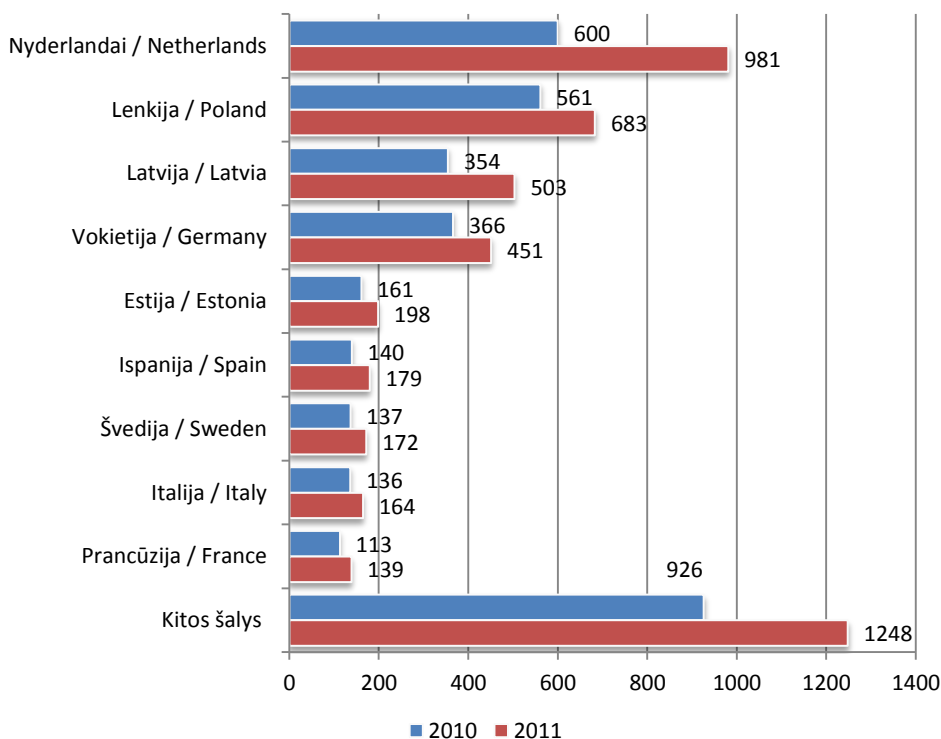
10 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūra 2011 metų I pusmetį, proc.
Figure 10. Structure of import of agricultural and food products in the 1st half-year 2011, %

Importo iš ES šalių dalis sudarė 84 proc. (3975 mln. Lt) viso žemės ūkio ir maisto produktų importo. Iš trečiųjų šalių importuota produktų už 743 mln. Lt, tarp jų iš NVS – už 282 mln. Lt.

Per nagrinėjamą laikotarpį daugiausia žemės ūkio ir maisto produktų įvežta iš Nyderlandų (981 mln. Lt, 21 proc. žemės ūkio ir maisto produktų importo), Lenkijos (683 mln. Lt, 15 proc.), Latvijos (503 mln. Lt, 11 proc.), Vokietijos (451 mln. Lt, 9,6 proc.), Estijos (198 mln. Lt, 4,2 proc.), Ispanijos (179 mln. Lt, 3,8 proc.). Importas iš Nyderlandų padidėjo 1,6 karto, iš Latvijos ir Rusijos – po 1,4 karto, Ispanijos, Švedijos ir Belgijos – po 1,3 karto, Vokietijos, Italijos ir Prancūzijos – po 1,2 karto. Labiausiai – 2,2 karto – padidėjo importas iš Ukrainos.

11 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūra pagal šalių grupes, mln. Lt
Figure 11. Structure of import of agricultural and food products by country groups in the 1st half-year 2011, in mill. Lt

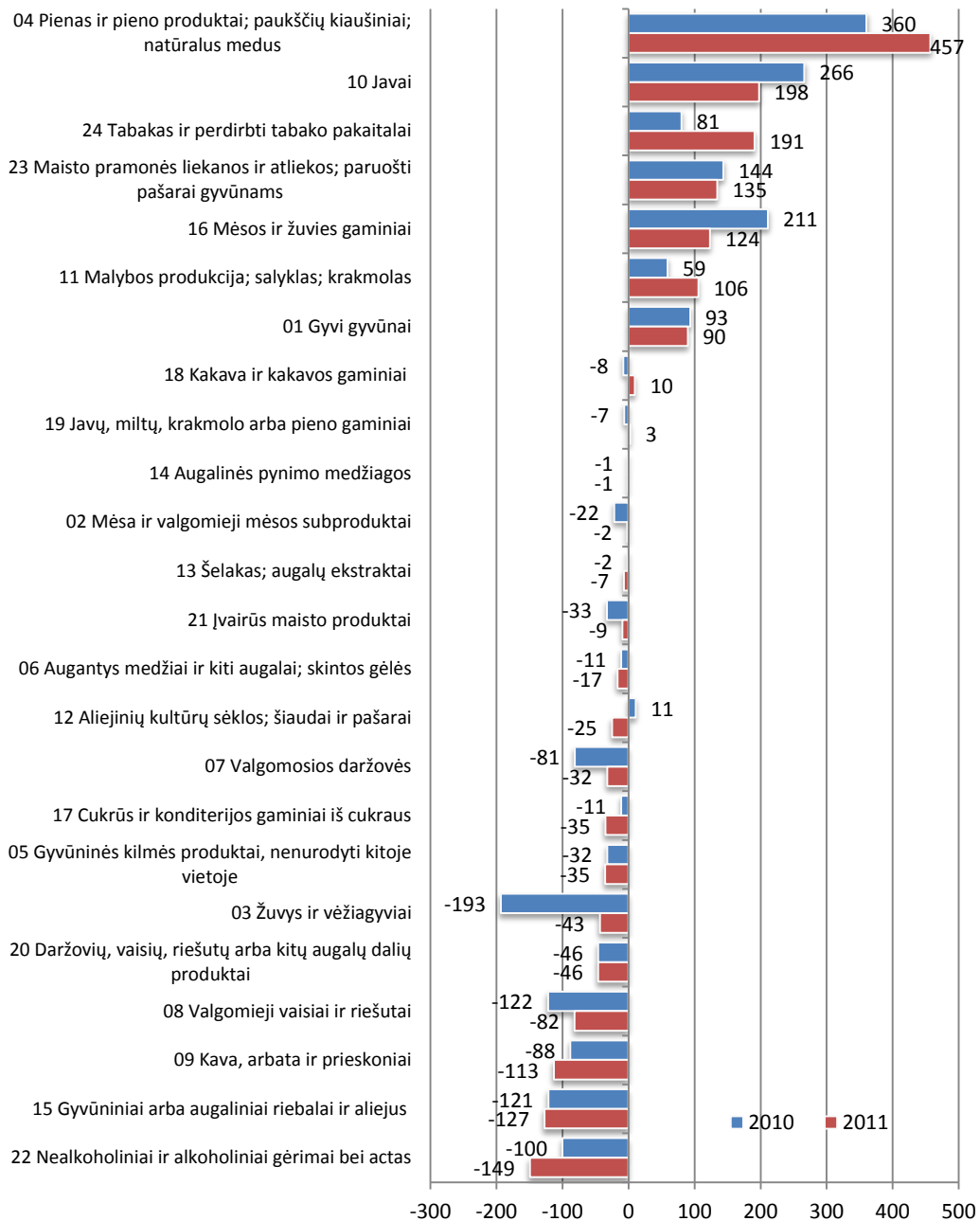
12 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas pagal šalis 2010 ir 2011 metų I pusmetį, mln. Lt
Figure 12. Import of agricultural and food products by country in 1st half-year 2010 and 2011, in mill. Lt

79 proc. žemės ūkio ir maisto produktų importo iš Nyderlandų sudarė vaisiai ir riešutai bei daržovės. Vaisių ir riešutų importuota už 394 mln. Lt, daržovių – už 385 mln. Lt.

2011 metų I pusmetį iš Lenkijos įvežta žemės ūkio ir maisto produktų už 503 mln. Lt, 1,4 karto daugiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Daugiausia importuota mėsos, cukraus ir konditerijos gaminių iš cukraus, įvairių gėrimų, daržovių. Lyginamuoju laikotarpiu mėsos importas padidėjo 16 proc., beveik pusę įvežtos mėsos iš Lenkijos sudarė kiauliena. Jos įvežta 7,7 tūkst. t už 42 mln. Lt, importo kaina – 5413 Lt/t, lyginamuoju laikotarpiu padidėjo 105 Lt. 36 proc. importuotos iš Lenkijos mėsos sudarė paukštiena. Jos įvežta 6,4 tūkst. t už 31 mln. Lt, vidutinė importo kaina – 4808 Lt/t. Antroje vietoje pagal importo apimtį iš Lenkijos – cukrus ir konditerijos gaminiai iš cukraus. 68 proc. šios grupės produktų sudarė baltasis cukrus. Jo įvežta 16 tūkst. t už 41 mln. Lt, vidutinė importo kaina – 2505 Lt/t. Didžiausią įvežtų iš Lenkijos gėrimų dalį sudarė įvairūs vandenys, įskaitant gazuotuosius su įvairiais priedais (32 mln. Lt), fermentuoti gėrimai (7,6 mln. Lt), alus (4,1 mln. Lt).

Trečioje vietoje pagal importo apimtį yra Latvija. Iš jos daugiausia įvežta pieno produktų (už 105 mln. Lt), kurių 85 proc. sudarė žaliavinis pienas. Antroje vietoje – nealkoholiniai ir

alkoholiniai gėrimai, actas, kurių 62 proc. sudarė denatūruotas etilo alkoholis ir kitas denatūruotas įvairaus stiprumo spiritas, trečioje vietoje – žuvis ir vėžiagyviai.

13 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansas 2010 ir 2011 metų I pusmetį, mln. Lt

Figure 13. Balance of foreign trade in agricultural and food products in 1st half-year 2010 and 2011, in mill. Lt

Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas buvo teigiamas, siekė 592 mln. Lt ir buvo 1,7 karto didesnis nei lyginamuoju laikotarpiu 2010 metais.

Teigiamas prekybos balansas buvo 9 iš 24 KN produktų grupių. Didžiausias teigiamas balansas – prekybos pienu ir jo produktais, kiaušiniiais, grūdais. Taip pat didelis perviršis prekiaujant tabako gaminiais, maisto pramonės atliekomis ir paruoštais pašarais gyvūnams, mėsos ir žuvies gaminiais, malybos produkcija, gyvais gyvūnais. Didžiausias neigiamas balansas – prekybos gėrimais, riebalais ir aliejumi, kava, arbata ir prieskoniais, vaisiais, paruoštomis daržovėmis, žuvimis ir vėžiagyviais.

Eksporto apimtis ir užsienio prekybos balansas yra vieni svarbiausių kriterijų, rodančių sektoriaus potencialą ir konkurencingumą.

2 lentelė / Table 2

Pagrindinių žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansas
2006–2011 metų I pusmetį, mln. Lt
*Foreign trade balances of main agricultural and food products
in 1st half-year 2006–2011, in mill. Lt*

Prekės <i>Commodities</i>	Rodiklis / <i>Indicator</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Visi žemės ūkio ir maisto produktai <i>All agricultural and food products</i>	Eksportas / <i>Exports</i>	2451,7	3280,6	4084,0	3716,1	3843,6	5306,8
	iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>	1901,0	2253,9	2748,7	2605,0	2707,3	3363,7
	lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>	77,5	68,7	67,3	70,1	70,4	63,4
	Importas / <i>Imports</i>	2255,5	2932,7	3881,7	3269,6	3492,9	4713,2
	Balansas / <i>Balance</i>	196,2	347,9	202,3	446,5	350,7	593,6
	Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>	108,7	111,9	105,2	113,7	110,0	112,6
	Pienas ir pieno produktai <i>Milk and dairy produce</i>	Eksportas / <i>Exports</i>	430,8	551,7	609,1	463,0	537,8
iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>		429,5	548,8	598,5	456,1	515,4	709,9
lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>		99,7	99,5	98,3	98,5	95,9	96,9
Importas / <i>Imports</i>		84,8	143,6	205,9	118,8	185,7	277,9
Balansas / <i>Balance</i>		346,0	408,1	403,2	344,2	352,0	454,8
Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>		507,9	384,2	295,9	389,6	289,5	263,7

Prekės <i>Commodities</i>	Rodiklis / <i>Indicator</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Gyvulininkystės produkcija (gyvi gyvūnai, mėsa, mėsos gaminiai ir konservai) <i>Livestock products (live animals, meat, meat products and canned meat)</i>	Eksportas / <i>Exports</i>	223,2	335,8	370,7	399,4	378,2	475,7
	iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>	215,4	319,6	353,0	383,6	355,0	424,2
	lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>	96,5	95,2	95,2	96,0	93,9	89,2
	Importas / <i>Imports</i>	198,1	291,7	414,9	381,3	323,9	388,4
	Balansas / <i>Balance</i>	25,1	44,1	-44,2	18,1	54,3	87,4
	Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>	112,7	115,1	89,3	104,7	116,8	122,5
	Javai <i>Grain</i>	Eksportas / <i>Exports</i>	182,7	58,1	470,4	382,3	310,6
iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>		179,7	45,8	456,3	377,3	304,2	301,5
lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>		98,4	78,8	97,0	98,7	97,9	95,5
Importas / <i>Imports</i>		37,3	81,1	166,4	38,1	44,1	120,3
Balansas / <i>Balance</i>		145,4	-23,0	304,0	344,2	266,5	195,6
Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>		490,2	71,7	282,7	1003,4	703,8	262,5
Žuvis, žuvies gaminiai <i>Fish, fish products</i>		Eksportas / <i>Exports</i>	134,7	173,0	157,0	190,9	155,4
	iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>	87,9	103,3	84,4	91,0	98,0	268,2
	lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>	65,3	59,7	53,7	47,7	63,1	73,0
	Importas / <i>Imports</i>	190,5	232,7	266,8	306,8	348,6	407,9
	Balansas / <i>Balance</i>	-55,8	-59,7	-109,8	-115,9	-193,2	-40,6
	Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>	70,7	74,4	58,8	62,2	44,6	90,1
	Vaisiai, daržovės <i>Fruit, vegetable</i>	Eksportas / <i>Exports</i>	316,5	628,5	785,4	589,7	615,5
iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>		35,6	57,1	55,6	50,2	67,8	72,2
lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>		11,2	9,1	7,1	8,5	11,0	6,3

Prekės <i>Commodities</i>	Rodiklis / <i>Indicator</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	Importas / <i>Imports</i>	423,7	641,3	972,3	706,5	818,6	1259,0
	Balansas / <i>Balance</i>	-107,1	-12,8	-186,9	-116,8	-203,1	-113,7
	Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>	74,7	98,0	80,8	83,5	75,2	91,0
Tabako gaminiai <i>Tobacco products</i>	Eksportas / <i>Exports</i>	202,5	313,2	164,6	200,0	227,4	398,9
	iš jų lietuviškos kilmės produktų / <i>In the number of Lithuanian origin</i>	202,5	313,2	164,6	200,0	227,4	398,5
	lietuviškos kilmės produktų dalis iš viso eksporto, proc. <i>Lithuanian origin share of total exports, %</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9
	Importas / <i>Imports</i>	107,4	127,4	124,9	167,0	146,9	207,9
	Balansas / <i>Balance</i>	95,1	185,8	39,7	33,0	80,5	191,0
	Importo padengimas eksportu, proc. <i>Export-import coverage, %</i>	188,5	245,8	131,7	119,7	154,8	191,9

Teigiamas prekybos su trečiosiomis šalimis balansas, jis lyginamuoju laikotarpiu padidėjo beveik 1,6 karto ir siekė 1567 mln. Lt. Buvęs neigiamas užsienio prekybos su ES šalimis balansas dar labiau padidėjo (nuo 625 mln. Lt 2010 metais iki 976 mln. Lt 2011-aisiais). Didžiausias prekybos perviršis buvo prekiaujant su Rusija, Latvija, Jungtine Karalyste, Baltarusija, Suomija, Turkija, didžiausias deficitas – prekiaujant su Nyderlandais, Lenkija, Ispanija, Ukraina.

Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvarta siekė 10027 mln. Lt, prekybos su ES šalimis – 6974 mln. Lt, su trečiosiomis šalimis – 3053 mln. Lt.

Svarbiausi prekybos žemės ūkio ir maisto produktais partneriai buvo Rusija (apyvarta siekė 1825 mln. Lt), Latvija (1200 mln. Lt), Nyderlandai (1153 mln. Lt), Lenkija (996 mln. Lt), Vokietija (958 mln. Lt).

IŠVADOS

Lietuvos užsienio prekybos plėtrai didelės įtakos turi žemės ūkio ir maisto produktai. 2011 metų I pusmetį šių produktų eksportuota į 108 šalis, eksporto vertė sudarė 5,3 mlrd. Lt, o dalis iš viso prekių eksporto – 15,9 proc. Importo dalis iš viso prekių importo į Lietuvą buvo mažesnė, siekė 12,5 proc., o jo vertė viršijo 4,7 mlrd. Lt. Į Lietuvą žemės ūkio ir maisto produktų įvežta iš 93 šalių. Palyginti su atitinkamu 2010-ųjų laikotarpiu, eksportas išaugo 38 proc., importas – 35 proc. Siekiant užtikrinti maisto saugumą, reikia didinti vietinės žemės ūkio produkcijos, kaip žaliavos maisto pramonei, dalį, skirti daugiau dėmesio vidaus rinkos poreikiams tenkinti ir vietinės produkcijos konkurencingumui didinti. Išaugus importui, atsirado didesnių galimybių reeksportuoti produktus. Nors eksportuotų lietuviškos kilmės produktų vertė padidėjo daugiau nei 1,2 karto, eksporto struktūra pasikeitė ne jų naudai: šie produktai sudarė 63,4 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto, o 2010-aisiais jų

buvo 70,4 proc. Išskirtinę vietą tarp eksportuojamų lietuviškos kilmės produktų užima pieno produktai. Daug eksportuota tabako gaminių, grūdų, maisto pramonės liekanų ir paruoštų pašarų gyvūnams, žuvų, mėsos, mėsos ir žuvies gaminių. Visų minėtų produktų vertė sudarė 73 proc. eksportuotų lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų vertės. Sparčiai vyko prekyba su ES šalimis: joms teko 57 proc. eksporto ir 84 proc. importo. Pagrindinės eksporto partnerės 2011 metų I pusmetį išliko Rusija, Latvija, Vokietija. Pagrindiniai importuoti produktai – vaisiai ir riešutai, daržovės, nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai, žuvis ir vėžiagyviai, pienas ir pieno produktai, mėsa. Kasmet didėja žaliavinio pieno importas, tai rodo, kad Lietuvos pieno perdirbėjams trūksta žaliavos. Daugiausia produktų importuota iš Nyderlandų, Lenkijos, Latvijos, Vokietijos. Užsienio prekybos balansas išliko teigiamas, jis, palyginti su 2010 metų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo 1,7 karto.

LITERATŪRA

1. International trade in GMOs and GM products: national and multilateral legal frameworks. *Policy issues in International trade and commodities*. Study series No. 29. United Nations . New York and Geneva, 2005. 55 p.
2. Pagrindinių žemės ūkio produktų gamyba, tenkanti vienam gyventojui [žiūrėta 2011 m. spalio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=3482>
3. Čiegis R., Kulvelytė B. 2010. Aprūpinimas maistu – iššūkiai Europos Sąjungai. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Nr. 5 (24). Research papers. 11 p. [žiūrėta 2011 m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/24/23.pdf>.
4. Statistikos departamento užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais 2011 m. rugpjūčio 16 d. duomenys. *Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto Užsienio prekybos duomenų bazė*.
5. The State of Food Insecurity in the World 2011 (SOFI). Rome, 2011. [žiūrėta 2011 m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fao.org/docrep/014/i2330e/i2330e.pdf>.

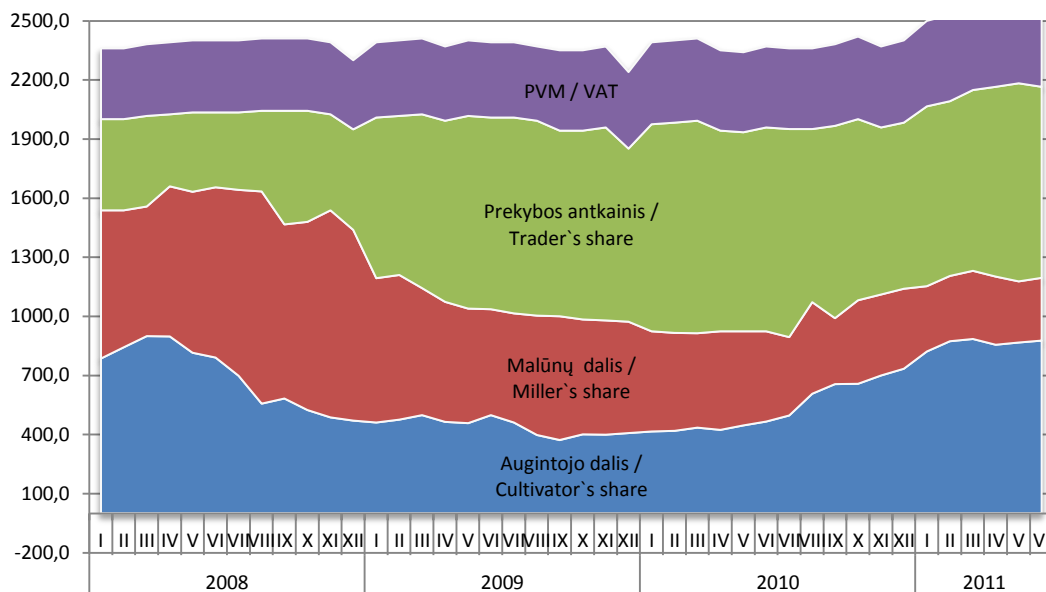
SUMMARY

This article analyzes the changes in Lithuanian foreign trade in agricultural and food products in the 1st half-year 2011. Trading results are compared with the export and import of the 1st half-year 2010. Agricultural and food export value in the 1st half-year 2011 amounted to 5310 mill. Lt, and compared with the 2010 corresponding period, an increase of 38 percent. Imports amounted to 4718 mill. Lt and increased by 35 percent. And the foreign trade turnover – almost 1.4 times. Trade balance was positive in the period 2005-2010, the 1st half-year 2011 compared with the corresponding period of 2010, it increased by 241 mill. Lt (1.7 times) to 592 mill. Lt.

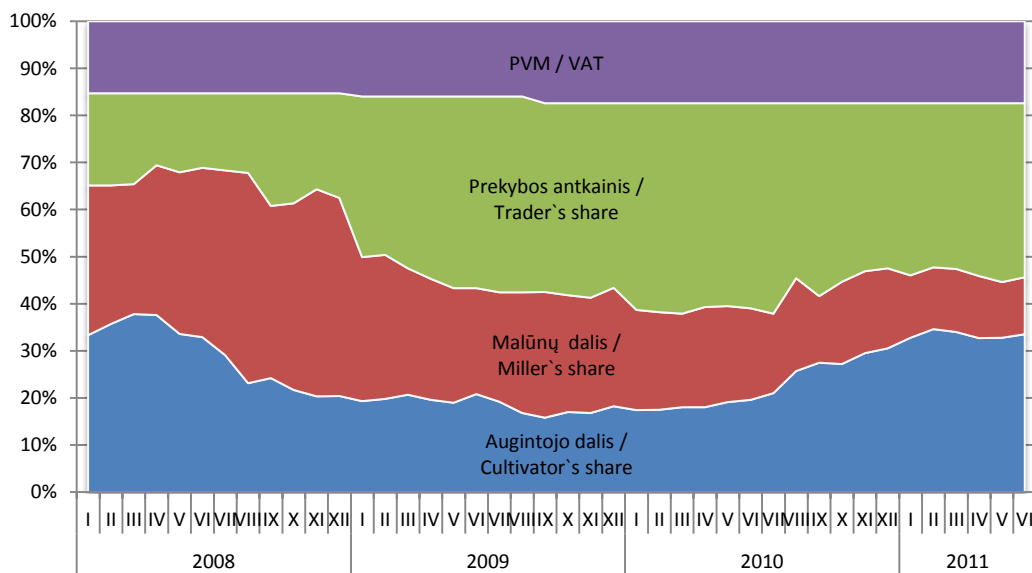
Share of Lithuanian origin products of the total agricultural and food exports accounted for 63 per cent (3362 million. Lt). Mainly exported of Lithuanian origin products – milk and dairy produce, birds' eggs, natural honey (23 per cent of total exports of Lithuanian origin products), tobacco (12 per cent), tobacco products (12 per cent.), cereals (9.0 per cent.), preparations of a kind used in animal feeding (8.9 per cent.), fish and crustaceans (8.0 per cent.), meat and edible meat offal (7.4 per cent). 56 per cent agricultural and food exports and 84 per cent imports were the EU countries. Major trading partners (in terms of turnover) – Russia, Latvia, Netherlands, Poland, Germany.

Keywords: *agricultural and food products, export, EU countries, foreign trade, import, third countries, trade balance.*

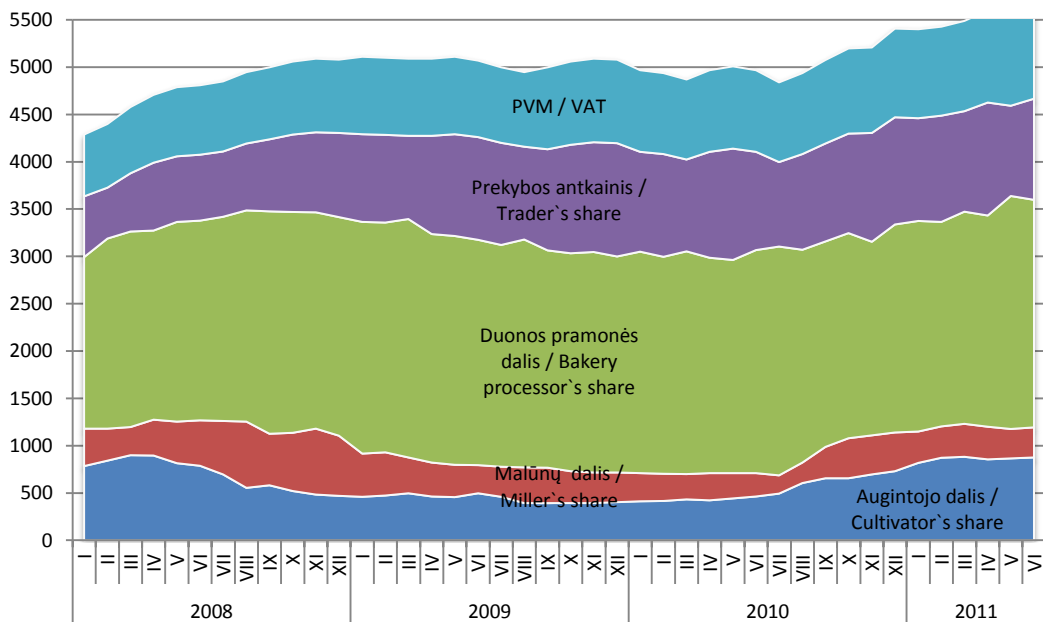
KAI KURIŲ GRŪDŲ PRODUKTŲ MAŽMENINIŲ KAINŲ GRANDINĖS
 RETAIL PRICE CHAINS OF SOME GRAIN PRODUCTS

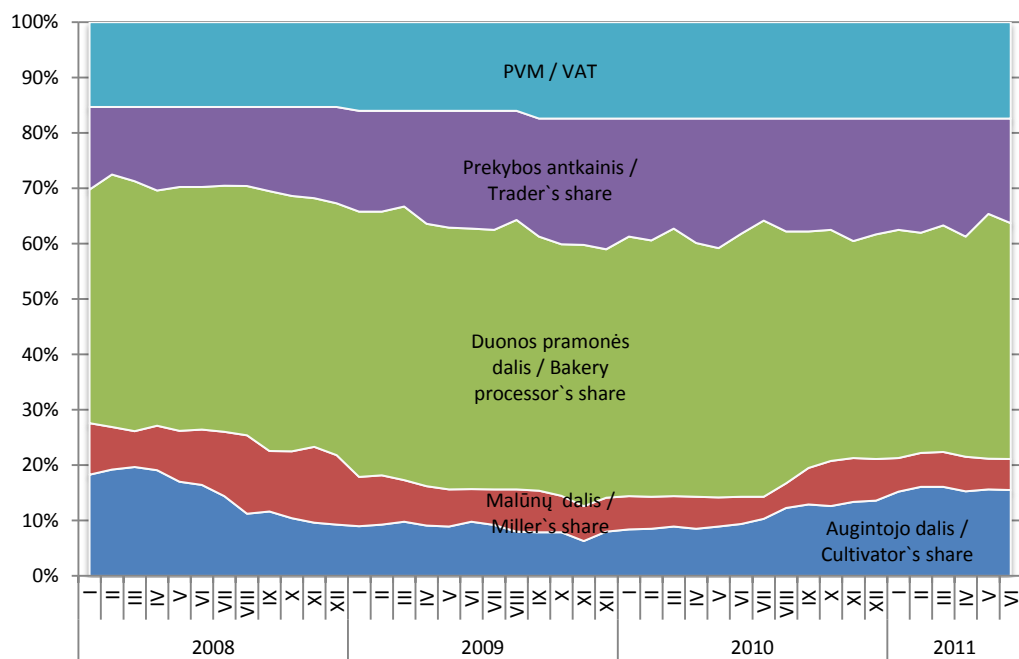
1 pav. Kvietinių miltų kainos grandinė 2008–2011 metais, Lt/t [5]
 Figure 1. Wheat flour price chain in 2008–2011, Lt/t

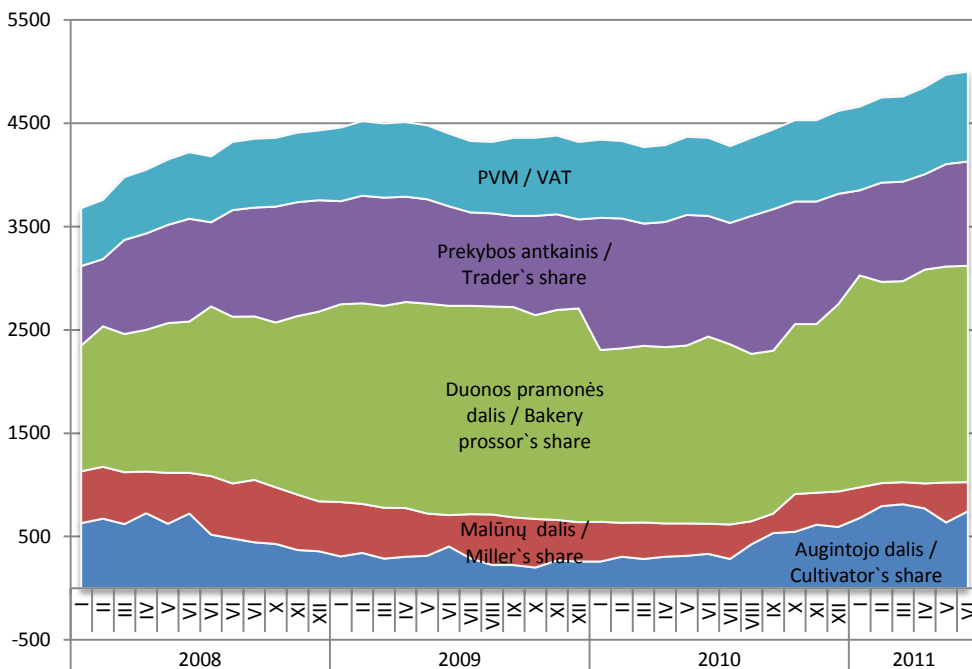
2 pav. Kvietinių miltų kainos grandinė 2008–2011 metais, proc. [5]
 Figure 2. Wheat flour price chain in 2008–2011, per cent

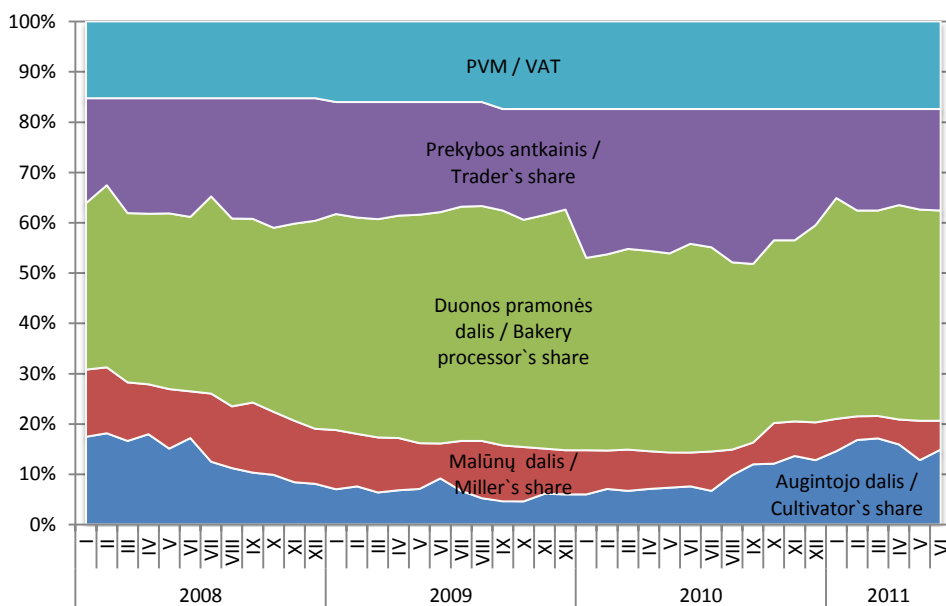
3 pav. Batono kainos grandinė 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 3. Loaf of white bread price chain in 2008–2011, Lt/t

4 pav. Batono kainos grandinė 2008–2011 metais, proc. [5]
Figure 4. Loaf of white bread price chain in 2008–2011, per cent

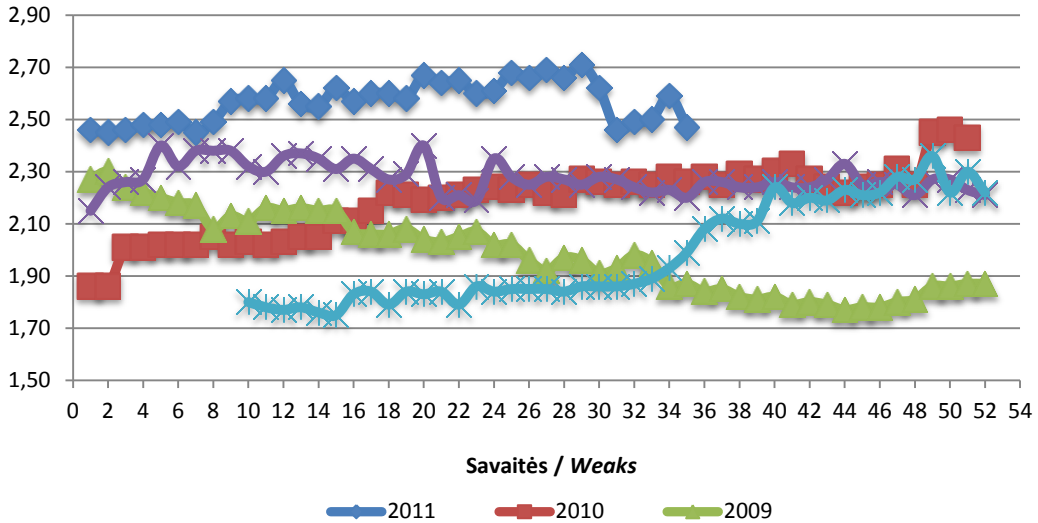

5 pav. Ruginės duonos kainos grandinė 2008-2011 metais, Lt/t [5]
Figure 5. Rye bread price chain in 2008-2011, Lt/t

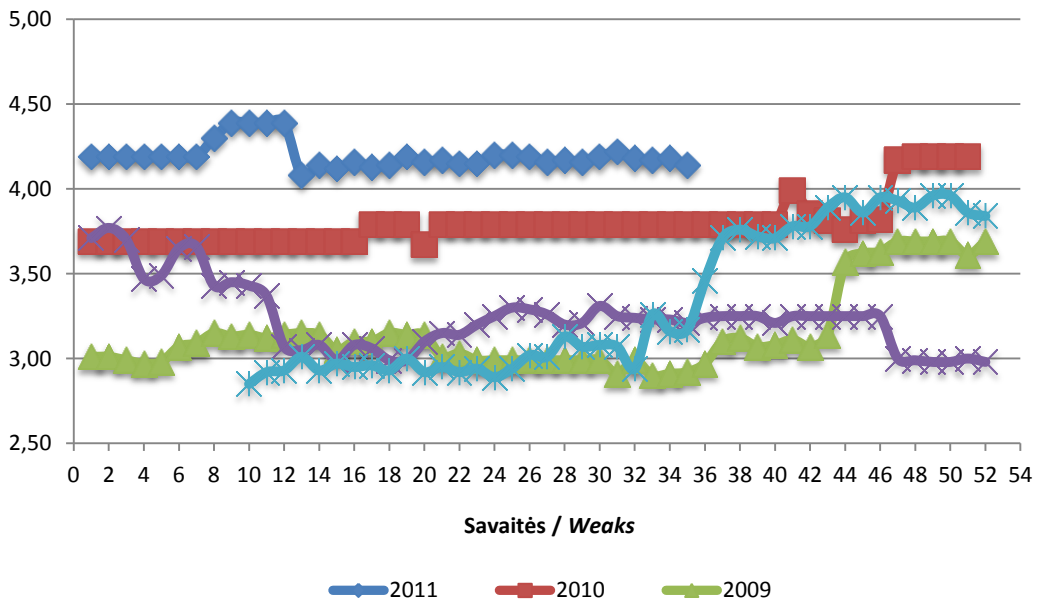

6 pav. Ruginės duonos kainos grandinė 2008-2011 metais, proc. [5]
Figure 6. Rye bread price chain in 2008-2011, per cent

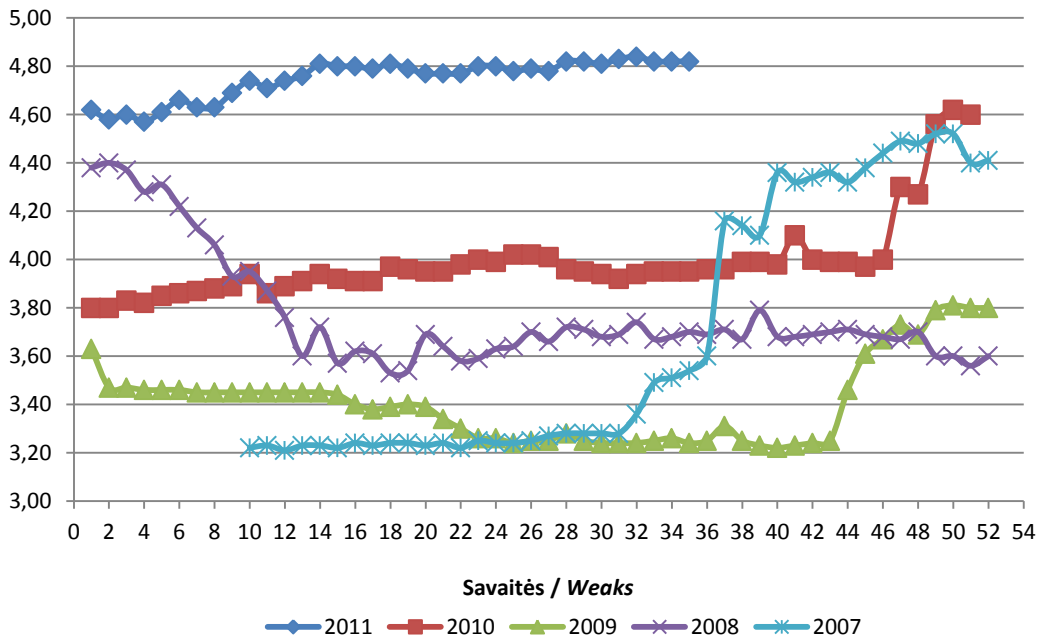
KAI KURIŲ PIENO PRODUKTŲ MAŽMENINĖS KAINOS 2007–2011 M.
RETAIL PRICES OF SOME DAIRY PRODUCTS IN 2007–2011

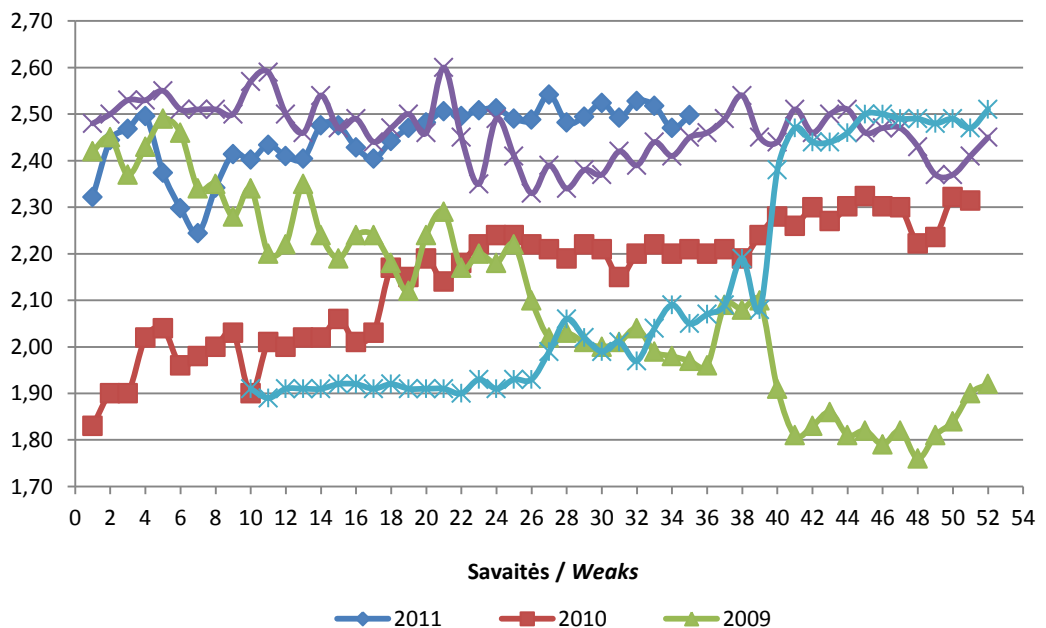
1 pav. Geriamojo pieno, 2,5 proc. riebumo, 1 l, mažmeninės kainos dinamika 2007–2011m., Lt/l [7]
Figure 1. Retail price of drinking milk, 2,5% fat, 1 l plastic pack in 2007–2011, Lt/l

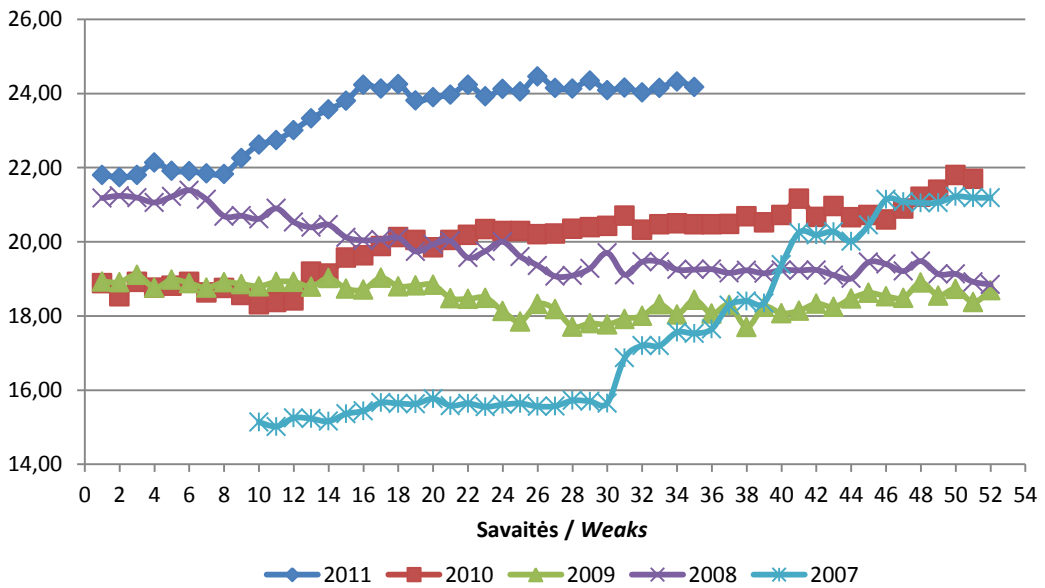
2 pav. Grietinės, 30 proc. riebumo, 450 g, mažmeninės kainos dinamika 2007–2011 m., Lt/450 g [7]
Figure 2. Retail price of sour cream, 30% fat, 450 g pack in 2007–2011, Lt/450 g

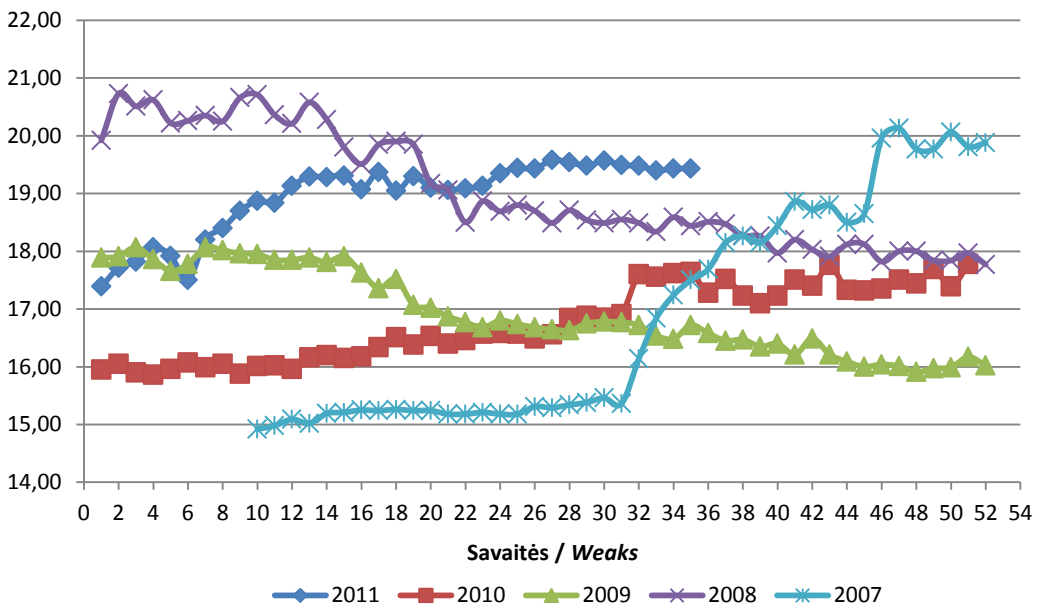
3 pav. Sviesto, 82 proc. riebumo, 200 g, mažmeninės kainos dinamika 2007–2011 m., Lt/200 g [7]
Figure 3. Retail price of butter 82 % fat, 200 g pack in 2007–2011, Lt/200 g

4 pav. Liesos varškės, 200 g, mažmeninės kainos dinamika 2007–2011 m., Lt/200 g [7]
Figure 4. Retail price of low fat curd, 200 g pack in 2007–2011, Lt/200 g

5 pav. Tilsit sūrio mažmeninės kainos dinamika 2007–2011 m., Lt/kg [7]
 Figure 5. Retail price of the cheese Tilsit in 2007–2011, Lt/kg

6 pav. Varškės sūrio, 22 proc. riebumo, mažmeninės kainos dinamika 2007–2011 m., Lt/kg [7]
 Figure 6. Retail price of cottage cheese, 22% fat in 2007–2011, Lt/kg